TÜRKLEŞMEK İSLAMLAŞMAK MEMURLAŞMAK

ak parti, cemaat ve yargının hikayesi

ORHAN GAZİ ERTEKİN FARUK ÖZSU

nika

TÜRKLEŞMEK ISLAMLAŞMAK MEMURLAŞMAK

ak parti, cemaat ve yargının hikayesi

Orhan Gazi Ertekin - Faruk Özsu

Nika Yayınevi

TÜRKLEŞMEK İSLAMLAŞMAK MEMURLAŞMAK

ak parti, cemaat ve yargının hikayesi

Orhan Gazi Ertekin - Faruk Özsu

Nika Yayınevi -4
1. Baskı: Mayıs 2013, Ankara
ISBN: 978-605-86463-3-9

Yayın Yönetmeni: Bülent Özçelik
Kitap Editörü: Ali Rıza Şimşek
Sayfa Düzeni ve Kapak Tasarım: İlhan Ulusoy

Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © Fita Pet. Mad. Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz. Nika Yayınevi Fita Pet. Mad. Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.'nin markasıdır.

Baskı ve Cilt: Ertem Basım
Tel: 0 312 640 16 23
Ertem Sertifika No: 26886

Nika Yayınevi

Marmara Sokak 46-2 Kolej-Ankara
T: 0312 432 02 80 F: 0 312 431 02 80
www.nikayayinevi.com e-posta: bilgi@nikayayinevi.com

TÜRKLEŞMEK İSLAMLAŞMAK MEMURLAŞMAK

ak parti, cemaat ve yargının hikayesi

Nika Yayınevi

Orhan Gazi Ertekin, 1993 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1998 yılında Siirt, Baykan'da hakimliğe başladı. *Radikal, Taraf, Star, Zaman* gazeteleri ile *Express, Birikim, Tarih* ve *Toplum* ve *Toplum* ve *Bilim* dergilerinde yazıları yayımlandı.

"Cumhuriyet Dönemi'nde Türkçülüğün Çatallanan Yolları" başlıklı makalesi 2002 yılında İletişim Yayınları tarafından, Kürt meselesi ile Türk-İran ilişkileri üzerine analizlerin yer aldığı "Öz Soy Operası: Kayıp Bir Destan Kayıp Bir Tarih" makalesi 2005 yılında *Toplum ve Bilim* dergisi tarafından yayımlandı. *Yargı Meselesi Hallolundu* kitabı ise 2011 yılında yayımlandı.

2009 yılında Demokrat Yargı Derneğinin Kurucu kadrosunda yer aldı ve eşbaşkanlığını yürüttü. Halen Beypazarı Hakimi'dir ve Demokrat Yargı Derneği'nin eşbaşkanlığı görevini sürdürmektedir.

Faruk Özsu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1993 yılında mezun oldu. 1998'de Emirdağ'da hakim olarak mesleğine başladı.

İlk yazılarını kaleme aldığı *Radikal İki* dışında, *Star* ve *Taraf* gazeteleri ile *Güncel Hukuk* ve EXpress dergilerinde yazıları ve çeşitli gazete ve dergiler ile televizyonlarda demeç ve röportajları yayımlandı.

Yazılarında siyaset-hukuk-yargı ve iktidar meselelerini ele aldı. Ağırlıklı olarak Türk yargısının ve yargı kültürünün dünü ve bugününün anlaşılması yönünde çaba sarf etti.

2009'da Demokrat Yargı Derneği'nin kurucu kadrosu içinde yer aldı.

Halen de bu dernekte başkan yardımcısı ve Diyarbakır'da hakim olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Giriş 1

Türkleşmek İslamlaşmak Memurlaşmak 11

Yeşil Gece 27

Kırmızı Başlıklı Kızın Maceraları 85

AKP'nin Varisi Kimdir? Erdoğan mı Yoksa Gül mü? 103

Amuderya Sahillerinde Bekliyorum: Beni Şâd Et Barbarım Başın İçin 119

ÖNSÖZ

Osmanlı devletinin "millet" ile olan siyasi tecrübesi, onun modernleşme/batılılaşma atılımlarının en sonuncusunu oluşturuyordu. Devlete ordu, hukuk ve yargı gibi modern siyasal aygıtları yerleştirmek için sürdürülen uzun bir reformlar sürecinin arkasından Türklük ve İslam, modern bir devleti inşa etmek anlamında Osmanlı'nın son siyasi keşiflerinden birisi oldu. Bu durum devletin millete değil de "millet"in devlete, devletin imkanlarına eklenen bir siyasi araç olarak belirginleşmesini de sağlamış oldu. Türk ulus-devletinin "ulus"u ile olan ilişkisi -bu nedenle- hep sorunlu olmuştur. Hem geç Osmanlı hem de Cumhuriyetin ulus ile bağlantısı toplumsal ve kültürel anlamda yapay ve yüzeysel kalırken siyasi planda katı ve sert bir tecrübe halini almıştır. Bundan dolayı tıpkı hukuk ve yargıda da hayata geçirildiği üzere "ulus" veya "millet" geleneksel devletin kendisini yeni koşullarda ayakta tutmasını sağlayacak elverişli vasıtalar olarak inşa edilmeye çalışılmıştır. Nihayetinde

devlet eski halinde kalırken hep "yeni"lenmiştir. Ya da devlet yenilenirken hep "eski" kalmıştır.

Geldiğimiz aşamada işte bu "eski" ve "yeni" kavramı ve somut süreçleri üzerine yeniden düşünmemiz icap ediyor bir kez daha. Bu kez Adalet ve Kalkınma Partisi, Gülen Cemaati ve Yargı üzerinden "yeni iktidar"ın anlaşılması meselesi önümüzde durmaktadır. Malum olduğu üzere, yüz yıldan fazla bir zamandır iktidarlar kendi eylem ve işlemlerinin uzun bir tarihi süreç nezdindeki "yeni"liğine vurgu yaparak siyasal serüvenlerini tamamladılar. Tanzimat, bir "yeni Türkiye"yi hayata geçirmişti. Islahat sonrası reformlar da öyle. Bu dönemden sonra "yeni hukuk" ve "yeni yargı" ile de karşı karşıya geliyoruz. İttihatçılar da "yeni Türkiye"yi inşa etmişlerdi. Onların da hukuk ve yargıyı yenilediklerini ekleyelim. Sonra Cumhuriyet bir "yeni Türkiye" kurdu. Yargı, böylece ilk kez "adli istiklal"ine kavuşmuş oldu. Demokrat Parti ve Anavatan Partisi de tıpkı Adalet ve Kalkınma Partisi gibi bir "yeni Türkiye" yarattılar. Hukuk ve yargı ise bir kez daha yenilendi. Fakat, her "yeni"lik bir "eski" siyasi tecrübeyi ve zihniyeti de dikkatlerden kaçırmamıştır. Jön Türklerden Ahmet Rıza 1907'deki "Osmanlı Muhalifleri Kongresi"nde bir Osmanlı devleti muhalifi olarak bir başka muhalif hareket olan Ermeni fırkalarından "hukuk-u hilafet ve saltanat"a bağlılığın ilanını talep etmişti. Ahmet Rıza'nın "din" ve "İslam" ile ilişkisi çok sorunluydu. Fakat, Osmanlı muhalefetini Hilafete çağırıyordu. Bundan bir yüz yıldan fazla bir zaman sonra ise kendisini geleneksel iktidar ile sorunlu olarak hisseden ve "yeni Türkiye" yaratmaya çalışan Adalet ve Kalkınma Partisi bir başka muhalif hareketi; Kürt politik hareketi olan BDP'yi "tek bayrağa" ve "tek millete" çağırıyor. Mitinglerinde bayrak olmamasını bir politik eksiklik olarak görüyor. İttihatçı Ahmet Rıza ile AKPli Başbakan Erdoğan arasındaki benzerlik Türkiye'nin her "yeni"lenmesinde bizim de "yeni" baştan düşünmemizi gerektiriyor.

İşte bu çalışma bu meselelere dönük yeni baştan düşünme çabasının bir ürünüdür. Türkiye'nin "yeni iktidarı"nı oluşturan AK Parti, Fethullah Gülen Cemaati ve onların Emniyet ile beraber en temel politik vasıtalarını oluşturan yargıdaki gelişmeleri devletin yeniliği tartışmalarına kadar taşımaya çalışıyoruz.

Konuya doğrudan girmeden önce çalışmada emekleri bulunanlara teşekkür etmemiz gerekli. Bu kitabın teorik arka planına -hiç habersiz- yön vermeleri bakımından şu üç isme en başta teşekkür etmeliyiz: Tülin Bumin, Cemal Bali Akal ve Nilgün Toker Kılınç. Her üç düşünce sahibi de Türkiye'de devlet, hukuk ve yargı meselelerine ilişkin farklı ve özgün çalışmaların sahipleri oldular ve Türkiye entelektüel hayatındaki çalışma ve müdahaleleri ile bu kitaba ilham verdiler. Var olsunlar...

Kitaba başlığını veren "Türkleşmek, İslamlaşmak ve Memurlaşmak" yazısı, Demokrat Yargı Başkan Yardımcısı Muzaffer Şakar'ın önerilerinden ilham almıştır ve umarız kendisinin yazının dil ve üslubu ile çalışmanın ayrıntılarına yönelik hassasiyet ve taleplerini layıkıyla karşılamışızdır. Müteşekkiriz...

Kitabı oluşturan söyleşi ve makalelerin bir bölümü *Express* dergisinde yayınlanmıştır. Hem bu nedenle hem de "Yeşil Gece" nehir söyleşisi için Siren İdemen ve Yücel Göktürk'e çok şey borçluyuz. İyi ki varsınız...

Kitabın rehavete terk edilmiş bir çalışma temposundan kurtarılmasında sevgili dostlarımız Ayhan Bilgen ve Ali Rıza Şimşek'in ısrarlı takipleri etkili oldu. Minnettarız...

Yayın yönetmenimiz Bülent Özçelik ve sayfa ve kapak tasarımında İlhan Ulusoy'un sabırları ve titiz çalışmaları için de ayrıca teşekkür ederiz.

Orhan Gazi Ertekin Beypazarı, **Faruk Özsu** Diyarbakır

GİRİŞ

Orhan Gazi Ertekin - Faruk Özsu

Türkiye'nin son on yılına hakim olan fikrî konumları üslup ve vurguları ile birbirlerinden ayrışan şu kesimlerin yönettiği söylenebilir: "Liberaller", "Demokratlar" ve "sağ muhafazakârlar".

Bunlardan birinci grubun, yani liberallerin Mustafa Erdoğan ve Atilla Yayla gibi isimler tarafından temsil edildiklerini kabul edebiliriz. "Demokratlar" ise Etyen Mahçupyan ve Ali Bayramoğlu gibi yazarlar tarafından, halen belirgin bir entelektüel konuma dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Üçüncü ve son gruba gelince, bunlar Türkiye'nin klasik "sağ

muhafazakârlar"ıdır ki bazı taşıyıcıları olarak Mümtaz'er Türköne ve Ahmet Turan Alkan gibi isimler öne çıkarılabilir.

Liberaller, Demokratlar ve Muhafazakâr-sağın oluşturduğu gruplar ile bu kesimlerin arasındaki onlarca farklı, ama etkileri sınırlı bazı küçük entelektüel çevrelerin son on yılın devlete, topluma, demokrasiye, hukuka ve yargıya dair temel yaklaşımlarını, giderek iktidar katına taşıma "başarı"sı gösterdiklerini teslim etmek gerekir. Kendi entelektüel iddialarını, teorik ve pratik sonuçlarına taşıyacak kadar hem "devlet"in hem de entelektüel dünyanın içinde yer almaları ve aralıksız bir siyasi takip sorumluluğunu üstlenmeleri, onları diğer entelektüel grup ve kesimlerden ayırmaktadır.

Bir anlamda son on yılımız, entelektüel planda bu kesimlerin ısrar ve sebatlarının ortak ürünü olarak ortaya çıkmıştır denilebilir. Ve bu durum kaçınılmaz olarak onların nüfuz ettikleri "yenileşme", "demokrasi", "hukuk devleti" vb. gibi ilerleme ve yenilik iddiaları ile hesaplaşmanın başlatılmasını da asli bir sorumluluğa dönüştürmektedir.

Bu kitap, Türkiye'nin son on yılına hakim olan ve özellikle de sol karşıtlığında ortaklaşan işte bu fikrî iddialarla hesaplaşma girişimlerini bir araya getirmektedir.

"Yeni Türkiye"

Son on yılın Türkiye'sinin tılsımı kuşkusuz "reform" ve "yenileşme"dir. Tıpkı son iki yüz yılın olduğu gibi... Fakat, bu son on yılın politik süreçlerinin iki yüz yıllık tarihsel geçmiş ile uyumu/kopuşunun teşhisi bakımından, devlet ve toplum içindeki yeni "yenileşme" atılımımızın mahsus karakterini belirlemek zorunlu olmaktadır. Bu sürecin temel aktörleri olan AKP ve Cemaat, bütün o eski, bildik ve tanıdık gelenekleriyle

beraber devleti hakikaten de bir siyasal "yenilik"e taşımış bulunmaktadırlar. AKP ve Cemaat, iktidar katındaki kendi varlıklarını "yeni"liğin temel referansı haline getirirken hem kendi taraftarları hem de muhalifleri açısından yeterince ikna edici bulunmaktadırlar.

AKP ve Cemaatin devlet içindeki sade varlığı dahi, özellikle geleneksel siyasal seçkinler açısından "Genç Cumhuriyet"in yeni ve tehlikeli bir döneme girdiğine işaret etmektedir. AKP ve Cemaat açısından ise bu durum, "milletin değerlerine yabancı olan ve ehil olmayan kişilerin elinde bulunan Cumhuriyet"in politik liyakat ile tamamlanmasından ibarettir sadece.

Fakat durum sanıldığından biraz daha karmaşıktır. Türkiye'de devlet iktidarı bakımından CHP'nin içerden AKP'nin ise dışardan konuştuğu ve davrandığı iddiasına dayanan bu yaklaşımlar ciddiyet sorunuyla malul bulunmaktadırlar. Demokrasinin CHP'ye karşı AKP'den talep edileceğine dair "Liberaller", "Demokratlar" ve "muhafazakâr sağ"ın ortaklaştığı bu sorunlu yaklaşım, Türkiye'deki devlet ve iktidar meselesinin karmaşıklığını olağanüstü ölçüde basitleştirmekte ve yüzeyselleştirmektedir.

Son on yılda olan bitenlere şöyle bir göz gezdirerek devam edelim. Hemen fark edilebileceği üzere geleneksel siyasetin laikliğe ve milliyetçiliğe yaslanan semboller, simgeler ve göstergeler dünyası aynı kalmaya devam etmektedir. Ama aynı siyasetin zaman ve mekan kavrayışında bir dönüşüm yaşanmaktadır. Atatürk fotoğrafları devletin her yerindedirler. Ama "görünür" bir siyasal etki üretmekten giderek uzak düşmektedir. "Nutuk" her yerdedir. Diğer yandan bırakın yasaklanmayı artık "Nur Risaleleri" yaygın okumaya tâbi tutulmaktadır. Kurtuluş Savaşı ve Atatürk anlatıları yerini korumakla beraber parlak ışıklar 1071 Malazgirt ve Alparslan

anlatılarına odaklanmaktadır. "Muasır medeniyet" artık "2071 Medeniyeti" ile yeniden kendi köklerine dönüşe tekabül etmektedir. İnkılap Tarihi artık Milli Tarih üzerinden okunmaktadır. Kürtlerin kamusal hayatı bir kez daha ortada yoktur ve hatta aynı iştahla ve zinhar reddedilmektedir. Ama artık "Kürt kardeşlerimiz" her yerdedir...

Siyaset, artık, askerler, bürokratlar ve İstanbul burjuvazisinin dar ilişkiler alanını aşmış, AKP ve Cemaatten oluşan yeni merkez güçleri ile çeşitli yerelliklerin bir araya getirildiği daha kapsamlı bir mekan kazanmıştır. Bir yandan sünni dindarlığın belirlediği bir yeni "şehir" alanına yaslanan bir toplumsal merkez, diğer yandan da milliyetçi ve laikçi geleneğin marjinalleştirildiği yeni bürokratik merkez tarafından belirlenen siyasal alan orta yerdedir...

Yeni İktidar

Bununla beraber modern Türkiye'nin sembolleri ile maddi gerçekliği arasındaki bu farklara verilecek anlamlar konusunda ihtiyatlı olmak gerekir. En kapsamlı bir çerçevede bakarsak "Yeni Türkiye"nin siyasallığı da yine büyük oranda devlet kurumlarının ve bu kurumlardaki güçlerin hacmine dayanmaktadır. Türkiye'de devlete nezaret eden tarihsel blok çökmüş yerine yeni bir iktidar kompleksi inşa edilmiştir. Başka bir deyişle asker, aydınlar ve bürokrasinin yerine AKP, Cemaat ve Yargı yeni politik vasıtalar olarak yerleşmiş bulunmaktadır. Bununla beraber, "Yeni Türkiye", "Eski Türkiye"nin bıraktığı boşluğa dayanıklı, özerk ve belirgin bir toplumsal hareket ve eylem alanı yerleştirmemiş, yerleştirememiştir. Bu anlamda "Yeni Türkiye", aslında bir "Eski Türkiye"dir. Eski Türkiye'nin biraz daha olgunlaşmış, kendi başarısının sonuçlarını kendi muhaliflerinde bulmuş bir yenilik halinden söz ediyoruz aslında.

Bu anlamda siyasal toplumun belirgin bir genişlemesinden söz edilemez. Ama devlet kurumları içindeki çatışma, aktörleri değişerek sürmektedir. AKP'nin iktidar olduğu son on yıldan bu yana siyaset analizi zaten büyük oranda bir devlet kurumları analizi olmuştur. Özellikle Ordu ve yerleşkeleri üzerine kurulu siyasal analiz eğilimleri giderek yargı ve yargı organları arasında ve içindeki çekişme, mücadele ve mücahede ve tabii ki uzlaşma alanlarının belirli bir siyasal yön kazanması ile sonuçlanmıştır. Bu gelişmelerin, Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren özellikle de Maarif Vekaletindeki karşıt kadrolaşma eğilimlerine dayandığı söylenebilir ise de esas olarak 1980 sonrası süreçler tarafından hazırlanmıştır. Devlet aygıtı içindeki çeşitli kurumlar, özellikle emniyet ve yargı bu sürece giderek daha yoğun bir biçimde eklenmiş ve birer politik cephe alanlarına dönüştürülmüştür. En önemlisi emniyet, yani polistir. Polis, bu politik cephenin en müstahkem mevkii iken yargı da aynı derecede tahkim edilmiştir...

İktidar Hizipleri

Bu kitapta, bahsini ettiğimiz bu "yeni iktidar"ın, yani AKP ve Gülen grubunun özellikle yargı ve polis merkezli hikayesinin aşamalarını takip edeceksiniz. AKP ve Gülen grubunun yargıdaki ilk ve erken hazırlıkları ile aralarındaki çekişme ve çatışmanın bundan sonraki muhtemel yönleri konusundaki gelişmelere dair kimi somut olaylar, yargıdaki gelişmeler, özellikle MİT müsteşarı Hakan Fidan açısından yargının bir kabus haline gelişi, diğer yandan Erdoğan-Gülen Camiası arasındaki savaş ve bunun Erdoğan-Gül savaşı ile tamamlanması süreçlerine özel bir dikkat gösterilmiştir. Erdoğan, Gülen grubu ile bir on yıllık ortaklıktan sonra bugün ittifak tercihlerini değiştirme hazırlıkları yürütmektedir. Bu durum "Yeni Türkiye"nin henüz belirli

bir noktada pekişmeyen konumunu sürekli farklılaştıracak, yenileyecek ve henüz nereye kadar ulaşacağı belli olmayan bir dönüşüme doğru götürecektir. Belki kendi sonu da buradan gelecektir.

Abdullah Gül, aktif politikaya dönük hazırlıklarını Erdoğan'ın dışarda bıraktığı ittifaklarla yürütmektedir. Tarafların tamamının kendilerine ait devlet kurumları vardır ve her bir taraf kendi siyasal rezervini bu kurumlarla ve kurum içindeki iktidar alanları ile büyütme yolunu tercih etmektedir. Erdoğan, yargıyı ve emniyeti Gülen grubunun elinden almaya çalışırken Orduyu yeniden stratejik ittifak düzeyine çıkarma çabası içindedir. Gül ise Gülen grubu ile yoğun bir ilişki ve temas kurmaya çalışmaktadır. Bu çatışmanın nereye gideceği ve Türkiye'deki entelektüel ve siyasal yarılmanın hangi noktalara tekabül edeceği konusunda da bazı imalarda bulunmaktadır bu çalışma. Son on yıllık "Yeni Türkiye"nin aktörleri bugün birbirleri ile kavga halindedirler. Başka deyişle geldiğimiz aşamada bir "Yeni iktidar Veraseti" ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu kavgadan bir başka "Yeni Türkiye" hali daha çıkacaktır. Taa ki bu gelip geçici haller kendisine yeni bir kurucu irade ve kurucu sözleşme geliştirene kadar.

Bu cümlelerden olmak üzere içinde bulunduğumuz "devlet krizi"nin muhtemel yönleri konusunda şunu mutlaka bir kenara yazmak gereklidir: Bugün Türkiye'de devlet alanı ve devlet kurumları, siyasal güçler açısından son derece dayanıksız, zayıf ve geçişken bir siyasal oyun alanına dönüşmüş durumdadır. Sadece sıkı örgütlü yapıların ayakta durabildiği bu yeni dönemde, siyasal kavga ve çekişmeler giderek daha yoğun olarak kurumlara ve kurum içi iktidar meselelerine doğru odaklanmaktadır. Oysa, bu çatışmayı aşmanın tek yolu iktidar meselelerini topluma doğru taşımak ve devlet kurumları arasında ve içindeki bir oyun olmaktan çıkarmaktır. Ankara'nın dehlizlerinden çıkmanın vakti

gelmiştir artık! Tabii ki "İstanbul'un karanlığı"nın da farkına varmak suretiyle...

Tüm bunlarla beraber denilebilir ki bugünün "Yeni Türkiye"si gerçekte bir "geçiş süreci Türkiye"sidir. Kuşkusuz ki bu süreci demokratikleşme serüveninin kaçınılmaz bir aşaması olarak algılamamakta fayda vardır. Türkiye'deki liberallerin ve demokratların sandığının aksine toplumların böyle bir doğrusal ilerlemesinden söz edilemez. Sürecin demokratik yönde işleyip işlemeyeceği konusunu bundan sonra ilgiyle takip etmek gerekecektir. Bu gereklilik, bugün gerçekten demokrasi mücadelesi iddiasında olanların üstlenmesi gereken entelektüel, politik ve ahlaki bir sorumluluktur.

Memurlaşarak Türkleşmek ve İslamlaşmak

Bu süreçteki en önemli sorun olarak, Türkiye'deki iktidar süreçlerinin "demir yasası" olan "Türkleşmek, İslamlaşmak ve Memurlaşmak" geleneği mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bugünün cari demokratikleşme iddiası kendisine CHP ve onun ulusalcı geleneğini muhatap almayı zorunlu kılmış ve CHP ile hesaplaşmanın Türkiye'yi kaçınılmaz olarak demokrasiye götüreceği iddiasını adeta saplantı haline getirmiştir. Bu yaklaşım, Türk sağını devlet ve iktidar pratikleri bakımından tamamen sorumsuz kıldığı gibi, mevcut devletin çok sınırlı bir kısmını teşhis etmekte ve demokrasi mücadelesini de kendi dar çıkarları için işlevselleştirmektedir.

Oysa bugün Türkiye'nin demokrasisi bakımından asıl dikkat çekilmesi gereken nokta Türk sağının iktidar geleneği ve bu geleneğin de Türkleşme, İslamlaşma ve Memurlaşma pratiğidir. Bugün Türkiye'de demokrasi iddiası, talebi ve şikayetinin asıl muhatabı CHP değil AKP'dir. Demokrasi CHP'den değil

AKP'den istenmelidir. CHP ile hesaplaşılması düşünülüyorsa bile bunun yolu da yine AKP'den geçmektedir. Zirâ Türkiye'de Milliyetçiliğin tarihsel geçmişinin tek faili Kemalist ulusalcılık değil, belki ondan daha fazla olarak AKP'nin de üzerine yerleştiği Türk sağ milliyetçi geleneğin ta kendisidir. Bugün geldiğimiz noktada, işte bu sağ iktidar geleneğinin yarattığı sorunlar ile karşı karşıya bulunuyoruz.

Bu çalışma Türkiye'de devlet ve iktidar meselesinin, son on yıllık gelişmelere nazar edilerek yeni ve en kapsamlı biçimde anlaşılması iddiasını sahiplenmektedir. İlk yazı "Türkleşmek, İslamlaşmak ve Memurlaşmak", bu makaleler ve görüşmeler toplamının en genel iddiasını sonuca kavuşturmakta ve kapsayıcı bir formülasyonda bulunmaktadır. Buna göre Türkiye sağının iktidar geleneği, Türkleşme ve İslamlaşma talebinin devlete taşınması ve sadece orada sonuca bağlanması tecrübesine tekabül etmektedir. Türkiye sağı -en azından ana bloku- siyasal tecrübelerinde daima Türkleşmekte, İslamlaşmakta ama aynı anda memurlaşmaktadır. Daima devlete teslim olmaktadır. Daha çarpıcı bir biçimde söylenirse; Türkiye sağının geniş kesimlerinin, devletin ve memurin dünyanın dışında bir Türklüğü ve müslümanlığı söz konusu bile değildir. Evet. Alenen ve açıkça bunu söylüyoruz: Türk sağının dayanıklı ve sivil bir Türklüğü ve Müslümanlığından söz edilemez, ki bu söz herhalde kavgada bile söylenmemelidir!

İkinci çalışma bir röportaj veya "nehir söyleşi"yi önümüze getirmektedir ve "Türkleşme, İslamlaşma ve Memurlaşma" ameliyesinin AKP, Cemaat ve Yargı bağlamındaki somut ve ayrıntılı çözümlemelerine dairdir. Reşat Nuri Güntekin'in romanında da çarpıcı biçimde anlattığı üzere "Yeşil Gece", Türkiye'de iktidar dönüşümünün hep aynı devleti yeniden yapılandırdığını anlatmaktadır. "Yeşil Gece"nin hikayesi basittir: Cumhuriyetten önce bir öğretmen bir Ege kasabasında,

devlet yetkililerine ve yobaz/softalara karşı savaşır. Akabinde bir süre kasabadan uzak kalan öğretmen aynı kasabaya bu kez Cumhuriyetten sonra geldiğinde, daha önce mücadele ettiği devlet görevlilerini ve softaları bu kez Cumhuriyetin kadrosu olarak görür. Bir aydınlanmacı öğretmen için ders hakikaten trajiktir. Evet, Türkiye sürekli bir "Yeşil Gece" yaşıyor.

Bir sonraki yazı "Kırmızı Başlıklı Kızın Maceraları" ise AKP ile Cemaat arasındaki savaşın detaylarını teşhir ederken diğer yandan da içinde bulunduğumuz siyasal süreçlerde "hakikatin kaybı" ile ilgili felsefi bazı çıkarımlara da davet ediyor. Sonraki yazı ise "AKP'nin Varisi Kimdir: Erdoğan mı Yoksa Gül mü?" sorusuyla AKP iktidarının yarattığı "Yeni Türkiye"nin veraset sorununu göz önüne getirmektedir. Kuşkusuz önümüzdeki süreç Erdoğan ve Gül çevresinde toplanmış bulunan iktidar gruplarının çekişmesine şahit olacaktır. Nitekim içinde bulunduğumuz dönem bu çekişmenin bütün belirtilerinin ortaya çıktığı bir dönemdir.

Bu kitabın son çalışması ise entelektüellerin güncel acziyetlerine dikkat göstermeye çağırıyor bizi. Daha açıkçası, İktidar hizipleri ve siyasal güç odaklarıyla düşünsel ve ahlaki mesafe tesis etmekteki başarısızlıkları nedeniyle, "barbarlar" arasında seçim yapmak zorunda kalan entelektüellerin acıklı hallerini gözler önüne seriyor. Bu son yazı, Ordu ve darbeler, Türkiye'de AKP iktidarının ve onun tarihi, 2010 Referandum dönüşümünü ve yargının entelektüel dünyadaki algılanmasını tartışırken entelektüel alandaki neredeyse bütün çözümlemeleri tersine çeviriyor. En önemlisi son dönemlerde entelektüellerin demokrasi mücadelelerinin esas cephesi olarak inşa ettikleri "Darbe tehlikesi"nin bir "gulyabani" olabileceği iddiasıdır, ki ilk yazıda Türkiye'de devlet ve iktidarın ve Türk sağının geleneğinin "Türkleşme, İslamlaşma ve memurlaşma" ile tanımlanmasının ardından bu analiz okuyucuyu ikinci kez afallatacak kadar

çarpıcıdır. Yalnız şunu da ilave etmeliyiz ki, bu son yazı- yazının içeriğinden de anlaşılabileceği üzere- yazıldığı sıralarda (2012 Mayıs'ının ilk haftası) yargıdaki Cemaat varlığına dair kelam etmek büyük bir cesaret gerektiriyordu. Bugün kolayca dillendirilse de o dönem, yargı meselelerinin akil adamı sayılan ve ürkek ve mahçup referansların verildiği ("ben demedim, o dedi!") Ali Bayramoğlu'nun dahi, yargıdaki Cemaat egemenliğini "emniyet ve yargıda örgütlü otonom güç" olarak, ancak ima yoluyla ifade edebildiği bir dönemdi. Başbakanın "Bunlar devlet içinde devlet oldular. Gelin beni de alın!" demesi ve ardından Özel Yetkili Mahkemelerin kaldırılması daha sonraki bir süreçte gerçekleşti. Bu tarihçe, yazıdaki analizlerin değerini büyütürken, entelektüellere ilişkin yapılan eleştirilerin haklılığı daha da bir önem ve gerçeklik kazanmaktadır.

Son olarak bu kitap başta ilan ettiğimiz düşünsel hesaplaşma sorumluluğuna yönelik küçük bir adım olabilirse ve hatta geniş entelektüel kesimlere artık harekete geçmeleri gerektiğine dönük bir çağrı olarak algılanırsa ne mutlu bize!

TÜRKLEŞMEK İSLAMLAŞMAK MEMURLAŞMAK

Orhan Gazi Ertekin

Bugünün hükumet partisi AKP'yi Türkiye'nin iktidar ve devlet sorunları nezdinde sorumsuz kılan bir bakış açısı geldiğimiz aşamada dahi hakimiyetini korumaya devam etmektedir. Bugün "geleneksel iktidara muhalefet eden bir iktidar" algısı ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu algı nedeniyle AKP'nin siyasal sorumluluğu, mevcut iktidar ve devletin hesabını vermek yönünde değil de Türkiye'nin demokratik atılımları bakımından eksik icraat ve iradeye sahip bulunmak yönünde bir değerlendirmeye tabi tutuluyor. Böylece, devlet ve iktidar alanı AKP'nin siyasal sorumluluğunun dışına yerleştirilirken aynı

zamanda AKP'nin demokratik müdahalesinin bir konusu haline de getirilmiş oluyor.

AKP eleştirisinin uzun süre böyle bir siyasal kısıtlılık içinde kalmasının devlete dönük son otuz yıllık bir entelektüel inşa süreci ile doğrudan ilgisi bulunduğu kanaatindeyiz. Bugün, AKP'nin "siyasal sorumsuzluğu" algısını besleyen en önemli nokta, devletin eleştirel sorgulanmasının birincil muhatabının son otuz yıldır Kemalizm ve Vesayet meselelerinde çakılıp kalmış olmasında saklıdır. Asker ve yargıya dönük önemli vurguları da bulunmakla beraber esas olarak Kemalizm ve vesayet üzerine yaslanan devlet analizlerinin bu süre içinde giderek yükselen egemenliği, bir yandan Türkiye'nin devlet ve iktidarının eksik bir tarifi sonucunu doğurmuş diğer yandan da Kemalizm ve vesayet meselelerinin dışında duran AKP gibi siyasal aktörlere devlet pratiklerinin siyasal sorumluluğunun atfedilmesi de engellenmiştir. Tabii ki AKP'nin güncel demokrasi mücadelesinin muhatabı olmaktan çıkartılması gibi çok problemli bir başka durumu da önemli sonuçlardan birisi olarak bir kenara yazmak gereklidir.

Bu yaklaşım, maalesef yaşadığımız demokrasi sorunlarına cevap verme kabiliyetini yitirmiş bulunmaktadır. Öncelikle iktidarın bu kısıtlılıktaki seçici tanımlarla teşhis edilmeye çalışılması demokrasi mücadelesini de yapay ve yüzeysel bir söylem alanında kısırlaştıracaktır. Şunu söylemeye çalışıyoruz: Sadece Kemalizme yönelen bir devlet eleştirisi Türkiye'de devlet ve iktidarın üretilmesi ve yeniden üretilmesi bakımından oldukça önemli politik dinamiklerden birisini unutuyor demektir. Türkiye'deki geleneksel devleti bir de Türk sağı üzerinden yeniden izah etme çabasına demokrasi talebi olan herkesi çağırmanın bugün geldiğimiz noktada elzem olduğunu düşünüyoruz. Bu çerçevede AKP'nin Türk sağının devlete eklemlenme süreçleri bakımından nereye yerleştiğine özel bir

dikkat göstermek icap ediyor. AKP'nin Türkiye'nin önündeki sorunları makul bir çözüme kavuşturma yönündeki potansiyel ve sınırlarını da buradan itibaren görmeye başlayacağız.

Önce sorunun entelektüel kökenlerine bakalım...

Kemalizm Eleştirisi

Kemalizm eleştirisinin Türkiye'deki devlet analizinin temel eksenine yerleştirilmesi çabası 1980'lerin ortalarından itibaren güçlü karşılıklar bulmaya başlamıştır. Levent Köker'in "İki Farklı Siyaset" kitabı ile doktora tezini oluşturan "Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi" çalışması bu konudaki öncül çalışmalardan sayılmalıdır. Köker, özellikle "İki Farklı Siyaset" adlı çalışmasıyla Kemalist-pozitivist geleneğin politik alanı nasıl kuşattığı ve daraltığına ilişkin güçlü vurgular geliştirerek Kemalizmin sorgulanmasına yönelik önemli bir atılım başlatmış oldu. Hemen arkasından gelen Taha Parla ise çok daha önemli bir tarihsel tespit getirdi: Parla, "Cumhuriyet Türkiye"sinin ilk otuz formatif yılı doğru anlaşılmadan, çağdaş Türk siyasal kültürünün ve yaşamının da iyi anlaşılamayacağı (Parla, 1991:9) tespitiyle Kemalizm hesaplaşmasını bugünün devlet analizinin vazgeçilmez muhatabı haline getirdi.

Kemalizmin bir politik-ideolojik hattan bir "devlet"e dönüştürülmeye başlandığı bu erken entelektüel başlangıçlar 1990'lardan itibaren liberaller, demokratlar ve muhafazakâr sağın çalışmaları ile beraber iyice güçlenmeye ve hatta köklerinden kopmaya başlamıştır. Mustafa Erdoğan ve Atilla Yayla vb. gibi entelektüellerle birlikte Kemalizm Türkiye'nin bir "iktisat doktrini ve uygulaması"na, Etyen Mahçupyan ve Ali Bayramoğlu ile birlikte Türkiye'nin köklü ve dayanıklı bir "zihniyet"inin asli taşıyıcısına ve sağ muhafazakâr entelektüellerle birlikte ise somut

bir politik muhatap olarak "devlet"e tekabül etmeye başlamış, böylece Kemalizm son 100 yılın "devlet ve iktidarı"nın ta kendisi olarak inşa edilmiştir. Köker ve Parla'nın erken entelektüel başlangıçlarındaki bazı güçlü vurgular, süreç içinde ve 1990'larla beraber devletin tüm politik varlık hallerini karşılayan bir yapıya dönüştürülmüştür. Kemalizm, bu aşamadan sonra artık konuşanın kendisi dışındaki "herşey"i ve "herkes"i kapsayan bir politik hacme sahip olmuştur. Bu aşamadan sonra organik bir "Kemalist Devlet"ten bahsedilmeye başlandığı söylenebilir. Ortada Türk sağının sorumlu tutulabileceği herhangi bir başka devlet yoktur ve demokrasi de bu "Kemalist Devlet" aşılarak inşa edilebilecektir.

Bugün AKP'nin karşısına konumlandırılan "devlet" işte bu devlettir. Esasen burada tarif edilen devlet değil "sol Kemalizm"in kendisidir. Bahsini ettiğimiz eleştirinin bu tarihsel sınırlılığı, sahibini gayet açık biçimde devletin bir tarafına dönüştürür. Daha açık söylersek, biz "devlet"ten hem Kemalizme hem de AKP'ye ulaşan, her ikisini aynı gelenek içinde yeniden buluşturan, her ikisini de kendi geleneği karşısında nispileştiren daha köklü ve bağlayıcı bir siyasal gelenek olarak bahsetmenin daha doğru olduğunu düşünüyoruz. Bu gelenek 'Türkleşme, İslamlaşma ve Memurlaşma' geleneğidir ki en billur halini AKP'nin siyasal pratiği ve devlet içindeki serüveninde bulmaktadır. Türklük ve İslamlığını devlet içinde, devletle ve devlet sayesinde yeniden ve yeniden keşfetmeye dayanan bu gelenek, Türkçülük ve İslamcılık gibi akımların kendi başarılarını ancak devlette tamamlayabildiği, fakat beklenenin tersine orada devlet için işlevselleştiği bir siyasal tecrübeler toplamını ortaya koymaktadır. Daha somut olarak söylemek gerekirse Devlete "demokrasi" taşıyan AKP gerçekte devlet için işlevselleşmektedir. Her şey tersine dönmektedir. Devleti dönüştürmek üzere gelen devlette dönüşmektedir. AKP'nin devletteki serüveni devletin AKP'deki

serüveni halini almaktadır.

Kemalizmin ve "Kemalist Devlet" geleneğinin sınırlarını aşan bu süreçleri de kısaca değerlendirmekte fayda vardır.

Türkiye'de Devlet ve "Üç Unsurlu İdeoloji"

Türkiye'nin aydın ve entelektüelleri son iki asrı, şu üç temel kavramın sınırlarında dolaşarak geçirmişlerdir: Türklük, İslamlık ve Muasırlaşma. Türk düşüncesinin son asırlarını kavramsal olarak bağlayan bu unsurlar son bir asırdan beridir de devletin kendisini yeniden yapılandırdığı temel siyasal uğraklar haline gelmişlerdir. İlk olarak 1904'te Mısır'daki "Türk" gazetesinde yazan Yusuf Akçura, içinde bulunulan dönemin Osmanlı'ya tanıdığı politik imkanları sıralamıştı: Türkçülük, İslamcılık ve Osmanlıcılık. Bununla beraber, bu imkanlar Yusuf Akçura'da, diğer Osmanlı entelektüellerinde olduğundan çok daha fazla birbirinden farklı politik tercihler anlamına geliyordu. Buna karşılık 20. yüzyılın başında Türk Edebiyatının temel tarihsel şemasını çıkartan Fuat Köprülü ise Türklük, İslamlık ve muasırlaşma unsurlarını bütünlüklü bir yapıya dönüştürüyordu. Bu çerçevede Türk edebiyatı; İslam öncesi (Orta Asya) dönemi, İslami Dönem ve Çağdaş dönem olarak ayrılıyor, böylece Türk ulusunun ana kompartmanları edebi geçmiş bakımından da belirginleşmiş oluyordu. Ziya Gökalp ise "Türkleşmek, İslamlaşmak ve Muasırlaşmak" çalışmasıyla Fuat Köprülü'nün bilimsel çalışmasını politik bir alana, devletin tarihsel ilerleme hattına taşımaktadır.

Türkiye'nin son yüzyıldaki millet ve devlet anlayışının temel koordinatlarını işte bu Türkleşmek, İslamlaşmak ve muasırlaşmak cehdlerinden itibaren anlamaya çalışmakta fayda vardır. Çünkü Türkiye'nin devlet ve iktidarını yapılandıran politika, ideoloji

ve kültür düzeyindeki varlık hallerini bütünlüğüne anlamak ve bir demokrasi mücadelesinin yolunu açmak buradan itibaren mümkün olacaktır. Bu çerçeveden ilerlersek; Dumezil'in "Üç unsurlu ideoloji" kavramsallaştırmasını ödünç alarak söylersek Türk düşüncesinde olduğu kadar Türkiye'deki devlet pratiğinde de Türklük, İslamlık ve Çağdaşlaşma unsurlarından teşekkül etmiş bir ideolojik yapının son yüz yıllık hakimiyetinden söz etmek gerektiğini ve hem Kemalizmi hem de AKP'nin kendisini bu köklü gelenek karşısında nispileştirmenin Türkiye'de devlet ve iktidar meselelerini anlamak bakımından can alıcı olduğunu düşünüyoruz. Türk düşüncesi, Türklük, İslamlık ve çağdaşlaşma unsurlarından oluşan "üç unsurlu bir ideoloji" olduğu gibi Modern Türkiye Devleti de bu üç unsurlu ideolojinin üzerine kurulmuştur.

İşte bu gerçeğin kavranamaması nedeniyle Türkiye'de aydınlar ne milliyetçilik meselesini ne de devlet meselesini anlayabilmişlerdir. Ya da bugünkü yaygın devlet ve iktidar analizleri göz önüne alındığında eksik algıladıklarını söylemek gerekir. Kuşkusuz ki CHP ve AKP'nin eksik ve yanlış biçimlerde yorumlanmasının temelinde de aynı algı sorunu yatmaktadır. Ordu-siyaset ilişkileri, darbeler ve derin devlet ile hesaplaşmaya dönük güncel meseleleri de bu sorunlu alana eklemekte fayda vardır.

Milliyetçilik açısından hemen meseleye bakarsak; batı milliyetçilik literatürü yoluyla Türkiye'deki milliyetçi hareket ve yapıları anlamaya çalışan araştırmacıların birbirlerinden ayırarak teşhis etmeye çalıştıkları Türkleşme, İslamlaşma ve Muasırlaşma unsurları gerçekte tek bir "Milliyetçi" ideolojiyi yapılandırmaktadır. Türk Milliyetçiliğinin ve sonradan "ulusalcılık"ın ana tarihsel blokunu belirleyen de bu ideolojik yapının ta kendisidir. Bu itibarla "ırksal", "dinsel" veya "politik yurttaşlık" veya "kültürel milliyetçilik" kavramsallaştırmaları,

Türk Milliyetçiliğini, onun sağ ve sol hallerini ve tabii ki Türk ulus-devletini anlamaya uygun kavramlar değildir. Türk Milliyetçiliği Türklük, İslamlık ve muasırlaşma unsurlarını devletin politik selahiyeti yoluyla anlamlandırma yoluna gitmiş, bu anlamda bir tür "devlet milliyetçiliği" ortaya çıkmıştır. Türk milliyetçiliğinin bir devlet milliyetçiliği olduğunu, Anayasa'da sıklıkla vurgulanan "devletin ülkesi ve milletiyle" ibaresinde de bir kez daha görürüz. Aslında bu ifade kimilerinin sandığı gibi bir dil sürçmesinden çok öte neredeyse kadim diyebileceğimiz bir zihniyetin tezahürüdür. Son yüzyıldır, Türklük millete ait bir bilinç değil devlete ait bir alandır. Bu yüzden milletin devleti değil, söz konusu olan devletin bir millete sahip olmasıdır ki bu milletler devleti yaratır, devletler milleti yaratır tartışmasından çok öte devletin milleti sadece yaratması değil ebed müddet ona sahip olmasıdır.

Tüm bunlardan hareketle söylersek Türk milliyetçiliği Alman örneğindeki gibi ırkçı bir milliyetçilik değildir. Türk milliyetçiliği Polonya örneğindeki gibi dinsel bir milliyetçilik de değildir. Türk milliyetçiliği Fransız örneğindeki gibi "politik yurttaşlığa" veya "kültürel tabiyet"e dayalı bir milliyetçilik de değildir. Bütün bunların devletin politik ihtiyaçları çerçevesinde siyasal alana ve devlete yerleştirildiği özgün bir milliyetçilik hali söz konusudur. Türk milliyetçiliği bunların hiçbiri değildir, ama hepsidir. Çünkü Türkiye'de milliyetçilik kültürel ve sosyal derinlikler üzerinden değil devletin politik ihtiyaçları üzerinden inşa edilmiştir. Bu anlamda Türk milliyetçiliğinin ana sloganını şöyle değiştirmek doğru olur: Türkleşme, İslamlaşma ve Memurlaşma. Ya da doğru bir sıralamayla; Memurlaşma, Türkleşme ve İslamlaşmadır söz konusu olan. Önce var olan devlettir. Türkleşme ve İslamlaşma devlet yoluyla ve devletle beraber gelmektedir. Türklük ve İslamlığın, kendi varoluşu bakımından devlete duyduğu bu ihtiyaç onun kültürel ve sosyal direnç alanları yaratmasını sürekli

zaafa uğratmış, devletsiz bir varoluş alanının tahayyül edilmesi bile zorlaşmıştır. Böylece, milliyetçilik, Türkiye'de devlete ait bir siyasal yerleştirme pratiği olmuştur. Başka deyişle toplumsal ve siyasal farklılıkların devlete ve devlet yoluyla yerleştirilmesi sürecidir.

Burada dikkat çekici olan nokta milliyetçiliğin temel öznesinin "millet" yerine "devlet" olması değildir kuşkusuz. Çünkü bu gerçek literatürde yaygın olarak teşhis edilmiş durumdadır. Asıl ilginç olan nokta Türk milliyetçiliği veya İslamcılığın Türklük ve İslamlık üzerine gerçek ve somut bir sivil tecrübe yaratamamış olmasıdır. Türk milliyetçiliğinde tanımlanan şey gerçekte millet değildir, devletin ta kendisidir. Millete işaret ederken hakikatte devlete işaret edilmektedir. Bu durum "millet"in somut ve bağlayıcı bir anlam edinmesini engellemiş, devlet nezdinde barındırdığı politik imkanlar itibariyle ancak anlam kazanmasına yol açmıştır. Aynı milliyetçilik süreci için "ırkçı", "etnisist", "dinsel" veya "kültürel" sıfatlarının kolaylıkla kullanılabilmesinin sebebi buradadır.

Millet devlet dolayımıyla bir anlam kazanmakta, devlet dışındaki tüm var oluş alanlarını da devlete taşımayı bir görev ve sorumluluk olarak kabul etmektedir. Kendi politik ve toplumsal varlığını ancak devlet içinde ve devlet yoluyla tamamlayan bu "milli" gelenek, gerçekte "milliyetçi" bir gelenek değil "devlet milliyetçiliği"ne dair özgün bir gelenektir. Bu politik tarzın Osmanlının kamu alanındaki diğer politik grup ve hareketlerle karşılaşma anları -özgünlüğü anlamak bakımından- oldukça öğreticidir. Bu noktada İttihatçı Ahmet Rıza ile Ermeni devrimcilerinin karşılaşmalarını bir örnek olarak verebiliriz: Osmanlı Muhalifeyn Fırkaları Kongresi'nde Ahmet Rıza Ermeni temsilcilerden Kongrenin "Hukuku hilafet ve saltanatın Kongre tarafından kabul edildiğinin hemen ilanını" talep etmesine karşılık Ermeni temsilcileri şu cevabı vermişlerdi:

"Biz burada, saltanat ve hilafet hukukunu müdafaa için değil, mazlum Osmanlıların mağsup hakkını istirdad maksadiyle toplandık. Padişahın kendisini müdafaa edecek parası, askeri ve hafiyeleri vardır. Binaenaleyh bir ihtilal komitesinde hükümdar hukukundan bahsetmek 'ihtilal' kelimesinde mündemiç mana ve ruhu anlamamak demektir." (Kuran, A.M,1959: s.446) Bu iki politik tarz arasındaki fark uzun uzun tarif etmeyi gerektirmeyecek kadar açık görünmektedir. Fakat buradaki politik fark ilk anda görünenin daha ötesindedir. Ahmet Rıza, muhalefetini memurin bir politik görev olarak tanımlarken kendi politik varlığını iktidar-muhalefet ayrışmasına dayalı bir siyasal alandan tamamen kopartmakta ve bütün muhalif grup ve kesimleri sadece "iktidar" alanında yerleştirmeye çalışmaktadır. İşte bunu anlamak lazımdır. Ahmet Rıza'nın "politik çözümü"nün herhangi bir politik ve sosyal derinliği bulunmadığı gibi devlet ve iktidarı politik dönüşümün sadece şartı kılmamakta, aynı zamanda varlık zeminine/mekanına dönüştürmektedir. Muhalefeti olmayan veya herhangi bir muhalefet alanı tanımayan ama herkesin içinde olduğu-yer aldığı bir iktidar vardır karşımızda ve dahası bu iktidar bir "siyasal alan"a da tabi değildir. Bu noktayı aklımızda tutalım. Çünkü hem Cumhuriyet idaresi hem de AKP olayı bakımından önemli bir noktadır.

Kemalist Dönem

Cumhuriyet, Osmanlının son döneminde oluşan bu politik zihniyeti, sanıldığının aksine değiştirmek şöyle dursun bir devlet pratiğine dönüştürmüştür. Bugün geldiğimiz politik noktanın da Osmanlı son dönem kamu alanındaki cari olan "üç unsurlu ideoloji" üzerinden tanımlanması ve Osmanlının son dönemi ile Cumhuriyet arasındaki ilerlemeyi bugünün AKP'sinin politik

hattına bağlayan ideolojik-politik süreçlerin açığa çıkarılması gerekmektedir.

Öncelikle Cumhuriyetin, hem devlet hem de millet tasavvurları bakımından herhangi bir yenilik getirmediğini söylemek gerekir. Cumhuriyet döneminde de milliyetçilik, gerçekte devletin farklı beşeri grupları siyasal alanda "yerleştirme" pratiğinin ta kendisidir. Siyasal alanın olmadığı bir devlet alanı inşa edilmiş ve "devlet milliyetçiliği" süreci devam etmiştir. Bu çerçevede Cumhuriyet etnik, dinsel ve kültürel farklılıkları kendi kamu alanının içinde yeniden düzenlemiş, onları devletin imkanları olarak bir kez daha belirlemiştir. Burada en dikkat çekici olan nokta Osmanlı son dönem kamu alanında da belirgin olarak ortaya çıkan Türk "etnik hiyerarşisi"ne dayalı "siyasal yerleştirme" sürecinin aynen devam ettirilmesidir. Burada "Türklük"ün yeniden keşfi toplumsal, kültürel ve düşünsel bir yeniden inşadan çok "Cumhuriyet hukuku"nun zeminini/mekanını pekiştirme biçiminde gerçekleşmiştir. Geçmişin Türkleşme, İslamlaşma ve Memurlaşma pratiği kendi sürekliliği içinde varlığını korumaktadır. Türklük ve İslamlığın devlet içinde inşası bakımından şöyle söylenebilir; Cumhuriyet döneminde Türklük, tarihçiler tarafından geçmişten getirilen etnik bir terim üzerinde, karşılıklı hesaplaşmalara dayanan çok etnili Osmanlı dünyasının çatışmaları içerisinden İslam benzerliği yoluyla ancak Anadolu'da tutunabilen nüfusa yüklenebilmiş bir "tartışma"nın adıdır. Böylece, Cumhuriyet, Türklüğü ve İslamlığı en son sığındığı coğrafyanın siyasal sınırlarına dönüştürmüş, fakat, bu etnik ve dinsel sınırları devlet açısından işlevsel bulduğu için "kültürel" ve "anayasal" çerçevelere kadar genişletme yolunu da seçmiştir. Başka deyişle "Ne mutlu Türküm diyene" çağrısı ile Türklük ve İslamlık imkanlarının yanına tüm diğer etnik, kültürel ve dinsel grup ve kesimleri de "yerleştirme" çabası içerisine girmiştir. Bu nedenle

de Kemalist milliyetçilik hem ırkçı, hem etnisist, hem "dinsel", hem "kültürel" hem de "vatandaşlığa dayalı" bir milliyetçiliktir. Ve aynı zamanda hiçbiridir. Çünkü Kemalizm de tıpkı Ahmet Rıza'da olduğu gibi "milli" olanın devletin politik yetkisinin içinde olup olmadığı ile ilgileniyordu. "milli" olan da zaten devletin politik yerleştirmesiyle anlam kazanıyordu. Başlığımıza dönersek, Kemalizm açısından da Türkleşme ve İslamlaşmanın kendine has bir politik doğrultu oluşturmadığı, fakat esas olarak memurlaşmak yoluyla devlete dahil olduğu anlaşılmaktadır. Kemalist dönemde de Türkleşme ve İslamlaşma memurlaşmak yoluyla tezahür etmektedir.

Bu noktada, Cumhuriyetin laikliğinin "İslamlaşma"nın dışında bir devlet alanı yarattığı iddiası ileri sürülebilir ki Türkiye'deki laiklik uygulaması ciddi biçimde incelendiğinde, bunun dindarlık alanı ile devlet alanının ayrıştırılması değil tam tersine farklı dindarlık hallerinin devlet alanı içerisine yerleştirilmesi olarak tezahür ettiği kolaylıkla anlaşılır. Bu noktada, Cumhuriyet, Sünni İslamı, kendi kurumsal geleneğinin ana parçasına dönüştürmüş, buna karşılık Aleviliğe ise "ideolojik taşıyıcı" rolünü yüklemiştir. Bu durum Cumhuriyetin kendine has bir "İslamlaşmak" ameliyesine sahip olduğunu ortaya koyar. Kuşkusuz ki Kemalist kurucular içinde aslolan "İslam"lığın toplumsal, kültürel ve düşünsel derinlikleri değil devlete taşıdıkları politik imkanlar idi. Dolayısıyla, Kemalistler de tıpkı Osmanlı geç dönem milliyetçileri gibi gerçekte toplumu ve onun farklı kültürel, düşünsel ve siyasal hallerini değil devleti tanımlama geleneğini takip ediyorlardı. Kemalizm, kendisi "İslam" üzerine kurulu bir devlet alanını kesinleştirirken kendi dışındaki İslamı ise "İslamcılık" olarak dışlama yolunu seçmiştir. Bu oldukça ilginç bir durumdur. Cumhuriyet toplumsal, siyasal, kültürel ve dinsel tüm temel yapıları iktidarın bir parçasına dönüştürürken aynı zamanda bu farklı siyasal parçaları

muhalefetin de bir imkanı olarak dışlamıştır. Herkesi devlet içinde yerleştiren, ama hiç kimsenin devlet dışında varlığını kabullenmeyen bir siyasal alan, kaçınılmaz olarak siyasal alan olma özelliğini yitirir. Bu sistemde "iktidar olmak" ile "muhalif olmak" arasındaki politik mesafe kaybolmuş demektir. Böyle bir yapı ve zihniyette "muhalefet"in "iktidar"ı keşfetmesi ve değiştirmesi potansiyeli çok sınırlıdır veya "değişim"in kendisi yine Ahmet Rıza'da olduğu gibi devlet açısından işlevselleştirilmektedir. Tıpkı AKP olayında olduğu gibi...

Ve AKP

Türkiye'deki İslamcı hareketin "muhalif" bir konumdan ilk defa istikrarlı bir "iktidar" konumuna yükseldiği son on yılın siyasi başarısı, İslamcı gelenek ile liberalizm ve demokrasi arasındaki gerilimli, fakat bir o kadar da olumlu bir ilişki ve temas süreci olarak kutlanmaktadır. Bu tecrübenin zaman içerisinde geleneksel devletin direncini kırarak bir politik dönüşüm imkanı ile karşı karşıya bırakacağı da savunulmaktadır.

Oysa yaşanan politik süreç Türkiye'nin devlet ve iktidarını bizzat bu geleneksel "muhalefet" ve "iktidar" kurgusu içerisinde yeniden değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Başka deyişle AKP'ye yüklenen "muhalif" misyonun gerçekte bildik bir "iktidar geleneği"ni yeniden yapılandırdığını fark etmek gerekiyor. "AKP sosyolojisi" devleti dönüştürmüyor. Devlet "AKP sosyolojisi"ni siyasal alana "yerleştiriyor". Cumhuriyetin İslamcı "muhalefet" olarak kendi kamu alanından dışladığı politik geleneğin gerçekte İttihatçı Ahmet Rıza veya Cumhuriyetçi Mustafa Kemal'in politik geleneğinden farklı olmadığı geldiğimiz noktada daha da berraklaşıyor. AKP'nin Türklük ve İslamlıkla olan ilişkisi Ahmet Rıza ve Mustafa Kemal'den daha yakın veya daha uzak değil. Çünkü, zaten ortada Türklük

ve İslamlık diye bir varlık halinden bahsedilemez. Her üçünün de gerçekte Türklük ve İslamlık ile ilişkileri devlet dolayımıyla gerçekleşiyor ve bu sayede de işlevselleşiyor. Bu durum en çok da AKP'nin Kürt politik hareketiyle ilişkisinde ve Alevi açılımında kendisini gösteriyor. Başbakan Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Gül'ün, BDP'nin 2013 Diyarbakır Newroz mitinginde Türk bayrağının olmamasını eksiklik olarak telakki etmeleri ve Kürt politik hareketini Türk bayrağı ile tamamlanmaya çağırmaları ile İttihatçı Ahmet Rıza'nın Ermeni devrimcilerini 1907'deki Kongre'de hukuku hilafet ve saltanata bağlanmaya çağırması arasında ciddi paralellikler bulunmakta, İttihatçılar ile AKP'nin benzer bir memurin "muhalefet" geleneğinde buluştuklarını göstermektedir. Gerçekte, hem İttihat ve Terakki hem de Adalet ve Kalkınma Partisi en muhalif oldukları siyasal moment anlarında dahi devlet ve iktidarın sorumluluğunda buluşmaktadırlar. "Her türlü milliyetçiliği ayaklarının altına alırken" dahi AKP, devleti tıpkı Cumhuriyet geleneğinde olduğu üzere tüm farklılıkların "yerleştirildiği" ve orada belirlendiği bir alan olarak tarif etmektedir. Bu tecrübeden öncekilerde olduğu üzere iki önemli politik sonuç çıkarmak mümkündür: Birincisi, AKP olayında da siyasal alan iktidar-muhalefet ayrışmasının dışında inşa edilmekte ve bütün bir muhalefet alanı iktidara çağrılmaktadır. Buna bağlı ikinci önemli sonuç ise kendi davasını güden toplumsal ve siyasal bir hareketin devlete taşınarak sığlaşmasıdır.

Toplumsal ve siyasal farklılıkların devlete taşınmasına dair bu süreç, aynı zamanda "İslamcı" bir geleneğin içine doğan AKP'nin kendisini de devlete taşıması anlamına geliyor. "Muhalif" bir politik konumun aynı zamanda bir "iktidar" konumu olduğu artık daha kolay anlaşılıyor. AKP Türkiye'nin devlet ve iktidarına dahil bir partidir ve onsuz bir devlet ve iktidar tanımlaması eksik ve sorunludur. AKP'nin toplumsal ve siyasal iddialarının sahici

zemininden hareket eder isek de şu söylenebilir: Son zamanlarda, devletin sivilleştirilmesinden bahsedilmekte ise de Ankara'nın dehlizleri oraya varan herkesi kendi içinde kaybederek, bürokratik bir yapıya dönüştürmektedir. Çünkü, devlet alanına girmek toplumdan uzaklaşma ile eşdeğer tutulduğundan ve kendisini devlete taşıyan hareketler toplumdan koparak bir süre sonra devlet bürokrasisinin besin maddesi haline gelmekteler. Toplum olarak sırtına vurarak devletin yatağına soktuğumuz her delikanlı zifaftan sonra "karadul"'un ilk yemeği haline gelmektedir!

Yani AKP de memurlaşarak Türkleşiyor ve İslamlaşıyor...

Bu durumun zihinsel karşılıklarını Erdoğan'ın devlet ve iktidar perspektifinde de bulabiliriz. Erdoğan'ın Şeyh Edebali'den alarak şehvetle telaffuz ettiği şu söz AKP'nin devlet ile girdiği somut ilişkinin zihinsel derinliklerini açıkça gösteriyor: "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın...". Yani insan devlet için yaşatılmaktadır. Varlığı devletin varlığına bir armağandır. Devletin yaşaması için insana ihtiyaç vardır ki insan olarak varlığı ve anlamı devleti tamamlaması ile gerçekleşmektedir. Başbakan Erdoğan'ın politik bilinç altından çıkan bu sözler onun devlete muhalefetini gerçekte Ahmet Rıza'nın muhalefeti ile eş kılmaktadır.

Toparlamak gerekirse Türkiye'nin geleneksel devleti AKP'ye ve onun siyasal geleneğine yabancı değildir. AKP devletin tam içinden doğmuştur. Türkiye'de devlet ve iktidar, hem Kemalizmi hem de AK Partiyi kendi merkezi varlığı üzerinden tarihselleştiren daha köklü bir geleneği temsil etmektedir. Eğer devlet ve iktidarı anlamak istiyorsak Kemalizmi ve AKP'yi kendi derinliği ve kapsamlı varlığı karşısında nispileştiren bu geleneğin bilimsel çabanın konusu haline getirilmesi gerekiyor.

Nihayetinde içinde bulunduğumuz dönemde şunu söylemek gerekiyor: Türk siyaseti, AKP iktidarı yoluyla geçmiş tarihsel

tecrübesini bugün bir kez daha tekrar ediyor. Demokrat Parti, Adalet Partisi ve Anavatan Partisi ile Türkleşen, İslamlaşan ve Memurlaşan Türkiye sağı bu kez AKP yoluyla sosyal, siyasal ve düşünsel alandaki özerkliklerini devlete taşıyarak sığlaştırıyor. Türklüğünü ve İslamlığını devlet yoluyla üretiyor ve yeniden üretiyor. Doğru bir sırayla Memurlaşarak Türkleşiyor ve İslamlaşıyor. Ya da daha açık bir biçimde söylenirse; Türklük ve İslama dayanan fikri birikim ve siyasal tecrübe sığ ve memurin bir Türkleşme ve İslamlaşma serüvenine dönüşüyor. AKP'nin bugün devlete getirdiği şey budur. Bu tecrübe hem son iki yüz yılın yapısal bir sorunu hem de Türkiye'deki sağ parti ve hareketlerin tarihsel kaderidir.

YEŞİL GECE

Demokrat Yargı Derneği Eşbaşkanı Orhan Gazi Ertekin'le söyleşi, Siren İdemen ve Yücel Göktürk, "Yeşil Gece", *Express*, s: 121, Temmuz-Ağustos 2011, (*Express* ilave: sf: 1-16): 8.

Türkiye nereye gidiyor? Ustalık dönemindeki AKP'nin sözcülerinin öngördüğü gibi ileri demokrasiye mi, yoksa muhalefet saflarında giderek yüksek perdeden söylendiği gibi totaliter bir rejime mi? Referandum sürecindeki "Yetmez, ama evet" kampanyasının önde gelen aktörlerinden Demokrat Yargı Derneği'nin eşbaşkanı Orhan Gazi Ertekin'in *"Yargı Meselesi Hallolundu!"* adlı kitabı, bu yakıcı sorunun cevabına dair nesnel ipuçları veriyor. Ankara'nın Beypazarı ilçesinde hâkimlik yapan Ertekin'le kitabında yaptığı tahlili, tespitleri ve bunların

gündemin sıcak konularıyla bağını irdelediğimiz söyleşiyi 16 sayfalık bir özel ilave olarak dikkatlerinize sunuyoruz.

"Yargı Meselesi Hallolundu!" nasıl karşılandı?

Orhan Gazi Ertekin: Henüz saray sofrasını aşan bir sonuç görmedik. Basında, *Vatan*'da önce manşet oldu, iki gün sonra tekrar haber olarak çıktı. Daha çok AKP'ye dönük şüpheyi geliştiren, AKP iktidarını sorgulamaya yönelik bir yaklaşımla ele alınmıştı: HSYK seçimlerinde Adalet Bakanlığı listesi nasıl kurgulanmış, sürecin ayrıntıları neler? *Vatan*'ın perspektifinden kitabın yerini tespit etmek çok eksik olur. *Milliyet*'te, *Cumhuriyet*'te haber oldu. Onun ötesinde, medyada çok ciddi bir karşılığı olmadı.

Referandum öncesinde Taraf'ta Neşe Düzel'in sizinle yaptığı uzun bir söyleşi çıkmıştı. Demokrat Yargı da Taraf'ın önemsediği bir dernekti; o cenahtan kitabınıza bir ilgi gösterilmedi mi?

Hayır. Kitabın *Taraf*'taki karşılığı, "nasıl önemsizleştiririz, kıymetsizleştiririz, unuttururuz" yönündeydi. Gazetenin mutfağında ciddi bir haber olarak hazırlanıyor, ama yazı işlerinde Yasemin Çongar tarafından eleniyor. Kitaba yok muamelesi yapılıyor. Ama sadece pasif bir tavır değil, aktif bir karşılık da var. Kitabın muhatap aldığı kesimlerin itibarını yeniden yükseltme çabasıyla yeni haberler, yazılar kuruluyor. Örneğin, Osman Can konusunda Ahmet Altan'ın yazısı, hemen aynı gün yapılan YAP (Yeni Anayasa Platformu) haberi gibi. O haber tam da kitaptaki YAP tartışmasına dönük bir müdahaleyi içeriyordu. Bir-iki gün sonra da Lale Kemal, kitabı önemsizleştirmeye yönelik, "Orhan Gazi'ye de kulak verebiliriz, ama aslolan büyük dönüşümün yaşaması. O büyük dönüşüm içinde küçük marazlar olur" şeklinde bir yazı yazdı.

Kitabın yayınlanmasından yedi-sekiz ay önce, HSYK seçim sürecinde, Yasemin Çongar ve Ahmet Altan'la irtibat kurduk.

Ahmet Altan'a iki ayrı mektup yazdım. "Anayasa değişikliği referandumu sürecinde sizlerle beraber bu değişikliğin anlamlı olduğunu ve soldan, liberallerden, kendine demokrat diyenlerden buna destek verilmesi gerektiğini söyledik. O süreçte bütün sözlerimiz demokrasi, hukuk devleti, hukukun üstünlüğü üzerine kuruluydu. Ama bu siyasî dil ile referandum sonrası HSYK seçim sürecindeki siyasî dil arasında derin bir fark var. Bunu gündeminize almanız gerektiğini düşünüyorum" dedim. Bir cevap gelmedi. Yasemin Çongar'a yazdım. "Yargıda çok önemli şeyler oluyor, daha önce söylediklerimizden çok farklı bir siyasî pratik yaşanıyor. AKP'nin oturduğu tabanı bile çok daraltan bir operasyon yürütülüyor. Gelin bu operasyonu beraberce sorgulayalım, bir demokrasi tartışmasına çekelim" dedim. Çongar "Bu işler böyle olur" anlamına gelecek bir cevap verdi. "O tartışmada daha çok Osman Can'a katılıyorum" dedi. *Taraf*'ın kitaba nasıl bir karşılık vereceğini yedi-sekiz ay önce böylece test etmiş olduk. Ahmet Altan da, Yasemin Çongar da bu meselenin hiç umurlarında olmadığı sonucu çıkarılabilecek bir tepki verdiler. Ahmet Altan da bir yazısının köşesinde HSYK seçimlerini büyük tarihî dönüşümün küçük marazlarından biri olarak yerleştirmeye çalıştı. Kitap yayınlandıktan sonra da Osman Can'ın itibarını yükseltmeye dönük bir yazı yazdı.

Zaman, Yeni Şafak, Sabah kitabı haber yaptı mı?

Hayır. Açıkça görülebilen bir sessizlik var orada.

Siyasî alandan bir tepki geldi mi?

CHP ve AKP koridorlarında kitap biraz dolaştı. Herkes söylenen sözün kendi siyasî rotasına yarayıp yaramayacağını tartmaya başladı. CHP konuya pek girmedi; Sezgin Tanrıkulu, İsa Gök gibi bazı milletvekilleri aradı. İsa Gök'le son bir-iki yıldır epey tartışmamız olmuştu. Kitabı kıymetli bulduklarını, zaten beklediklerini söylediler. Açıkça söylenmiyor ama, AKP tarafının

da, CHP tarafının da özeleştiri tarzında bir kitap beklentisi var. Kitaptaki sözü kendi hanelerine yazmak için aceleyle hareket ettikleri izlenimi edindim.

"Kilise" ve AKP

Bu kitaptan AKP hanesine yazılacak bir şey çıkarılabilir mi?

Aslında çok şey var. Kitabın AKP içinde bir iktidar geriliminin yaşandığını ve AKP bileşenlerinin arasındaki iktidar geriliminin hangi noktalara dayandığını gösterdiğini düşünüyorum. Bence, siyaset analizlerinde dikkat gösterilmesi gereken şeylerden biri de bu. Liberallerin çok vurguladığı devlet-toplum ilişkilerine dikkat göstermek lâzım, ama bu problemli ve eksik bir yaklaşım. Vesayet analizleri, bürokrasi analizleri de yapmak lâzım. Bu kitap vesayete ve bürokrasiye odaklanan bir çalışma. "Kurum içi iktidar analizi" denebilir; bir siyasal egemenlik analizi olarak okunmamalı. Ekşi Sözlük'te "Yargı meselesi hallolundu" başlığı açılmış, kitabı çok iyi okumuş biri var. "Eleştirisi vesayet ve bürokrasi analizine dayanıyor" diyor. Bu doğru. Yargı içinden yazan birinin yapabileceği en doğru şey, kurum içi iktidar analizi yapmak, onun ötesinde, çeşitli kesimlerin siyasal egemenlik analizi yapabilmeleri için temel malzemeler koymaktır. Vesayet ve bürokrasi analizinin nispî bir siyasî analiz olduğunu kabul ederek yola devam etmek lâzım.

Sizce özellikle nereye bakılmalı?

Devlet içi hizip kavgalarını, saray kliklerinin kavgalarını takip etmek lâzım. Sadece AKP-CHP çatışmasına değil, AKP'nin içindeki çatışmalara yönelmek lâzım. Bunun bir yanı "Kilise"yle dindarlar arasındaki ilişkidir, ki biz yargıda "Kilise'yle, Cemaat'le dindarlar arasındaki gerilimleri giderek daha çok gözlemlemeye başladık. "

Kilise"den kastınız ne, kim?

Fethullah cemaati. Biz "Kilise" diyoruz onlara. O cemaat, Türkiye'deki dindarlık halleri, dindarlık tarihi üzerinden anlaşılabilecek bir dindarlık pozisyonu değil. Daha Batılı bir perspektiften algılanabilecek bir yapı, belki bir tür "Tapınak Şövalyeleri" gibi. Din içi bir konumlanmadan çok, operatif, işlevsel yapısı yüksek, farklı bir konumlanma olarak görmek lâzım.

İki Eğilim, İki Analiz

Demokrat Yargı Derneği ne zaman, nasıl kuruldu?

Demokrat Yargı'nın kurucu çekirdek kadrosunu daha çok Radikal 2'deki kalem tecrübelerinin biraraya getirdiği insanlar oluşturdu. Ben 2005'ten itibaren yazmaya başladım. Osman Can benden bir yıl önce, Kemal Şahin (Demokrat Yargı Derneği Genel Sekreteri) ve şu an Diyarbakır hâkimi olan Faruk Özsu da o dönemde başladılar. Yargıda ilk defa bizzat yargıyı tartışma konusu yapan ve bunu toplumla paylaşan bir grup ortaya çıktı. Daha önce yargı ve hukuk, tarafların eleştirinin dışında tuttuğu bir alandı. Marksist sol tarafından çok ciddiye alınmayan, içeriden bilgi üretilmesine ihtiyaç duyulmayan bir alandı; yargı üzerinden soru sormanın anlamsız olacağı yaklaşımı vardı. 1990'ların sonundan itibaren, hukuk ve yargı siyasal analizlere daha yoğun girmeye başladı.

Radikal 2'de giderek genişleyen varlığımız dışarıda da bir karşılık bulmaya başladı. Tabii tartışmanın AKP ile geleneksel iktidar güçleri arasındaki gerilime tekabül eden yanları da var. 2004-2005'ten sonra, AKP ile geleneksel güçler arasındaki çatışma ordu veya darbecilik üzerinden değil, yargı ve hukuk üzerinden gelişmeye başladı. Hemen hemen her gün yargının ve hukuk

alanının bir müdahalesiyle karşı karşıya kalıyorduk. Bunun en ciddi ortaya çıktığı ilk yer Şemdinli meselesi oldu. Şemdinli meselesinde bu grup -Osman Can, diğer arkadaşlar, ben- ortak tepki verdi. Bu ilk bir araya geliş oldu. Hemen ardından gelen türban davası, AKP'nin kapatılması davası, Cumhurbaşkanlığı seçiminde 367 kararı, bu bireylerin daha sıkı biçimde bir araya gelmesini ve ortak tepki vermesini zorladı. Bu, yargıya da yansıyan politik sorunların takip edilmesinden kaynaklanan bir ortaklaşmaydı. Ve tam iki yıl önce, 2009'un Temmuz ya da Ağustos'unda, bu ortaklıkların dernek bütünlüğüne taşınması gerektiği kararını aldık. YARSAV'ın hâkim olduğu bu alanda bir boşluk vardı. Dernek tartışması aramızdaki politik farklılıkların da ayırdına vardığımız yer oldu.

Ana hatlarıyla hangi siyasal eğilimler vardı aranızda?

Liberallik ve demokratlık olarak tanımlanan iki farklı eğilim var, biliyorsunuz. Liberallik Mustafa Erdoğan, Atilla Yayla gibi kişiler tarafından temsil edilen bir yaklaşım. Demokratlık ise '90'ların ikinci yarısından sonra, Ali Bayramoğlu, Etyen Mahçupyan, Ferhat Kentel gibi isimler üzerinden üretilmeye çalışılan bir yaklaşım. Dernekte iki yaklaşımın da bir karşılığı vardı. Ayrıca, farklı kesimlerdeki dindar-muhafazakârların da bir karşılığı vardı. Onlara biz ulaştık.

Cemaatten katılanlar oldu mu?

Hayır. Ama, Cemaat tipik dindarlık bilgisi üzerinden algılanabilecek bir yapı değil, yirmi yıl yan yana yaşadığınız birinin Cemaat'le ilişkisini bilmeyebilirsiniz...

Diğer siyasal eğilimler neydi?

Bir de siyasî eğitimini daha çok sol içinde geçirmiş, ben dahil iki-üç arkadaşımız vardı. Dediğim gibi, türban davası, AKP kapatma davası, 367, bütün bunlara verilen tepkinin biraraya

getirdiği bir siyasî kesim... Sol içinde bunları ciddiye almayan, "bunlar saray kliklerinin kavgasıdır" diyen bir kesim olduğu gibi, "burada bir politikanın imkânı var", "ortadaki soruyu kendimizce cevaplama ihtimalimiz var" ya da en azından "bu ihtimali geliştirebiliriz" diyenler de vardı. Ben ve birkaç arkadaşım, solun bu süreçte kendi şerhleriyle yer tutabileceğini düşünen bir gruptuk. Örneğin, referandum sürecinde "hayır" demek yerine "evet" demenin politik olarak daha fazla imkâna sahip olduğunu söyleyerek, diğer "evet" diyen kesimlerle, Birikim grubundan Doğan Tarkan'ın grubuyla, "Yetmez ama evet" grubuyla bir araya gelindi.

Demokrat Yargı'daki görüş ayrılıkları hangi noktalarda yoğunlaşıyordu?

Demokrat Yargı başından beri sol bir politik duruşla dindar-muhafazakâr politik duruş arasındaki gerilimli ittifakı yöneterek varoldu. Tüzük sürecindeki tartışmalarda, hayata bakış, yargıya bakış, temel iktidar meselelerine bakışta aramızda belli bir farklılık olduğu açık bir biçimde ortaya çıktı. Osman Can'ın öncülük yaptığı grubun eğilimi, meseleyi toplum ve devlet olarak tanımlanan iki büyük blokun gerilimi olarak okumaya dayanan tipik liberal yaklaşımdı. Ne devlet içindeki ne de toplum içindeki farklılaşma, çatışma, gerilimleri gören, dolayısıyla, her ikisinin içindeki iktidar meselelerine odaklanmayan, "blok olarak toplum" ile "blok olarak devlet"in birbirini itmesi gerilimi varmış gibi bir analizleri vardı. Bizse "bu çok safça bir yaklaşım; böyle bir şey de yok zaten" diyorduk. Gerçek bir iktidar analizi devlete ve topluma dikkat gösterirken, her birinin ürettiği iç iktidar ilişkilerine de odaklanmalı. Sadece devlet/toplum gibi düz bir çelişki tasarlar ve Türkiye tarihini 1876 Anayasası, '24 Anayasası, '61 Anayasası üzerinden okursanız çok az şey görürsünüz ve de çözüm diye getirdiğiniz öneri devlet içindeki kliklerden birinin çözümü haline gelir. Bu çerçevede bir tartışma baştan beri vardı.

Ama o dönem, ortaklıklarımıza kıymet verilmesi gerektiğini düşündüğümüz bir dönemdi.

Osman Can'ın öncülük yaptığı grubun ayrılması nasıl oldu?

Farklılıklarımızın daha kıymetli hale geldiği bir döneme girdik. Belirleyici ölçüt yeni iktidarın doğuşu ve Osman Can'ın da yeni iktidarın entelektüeli olmasıydı. Dolayısıyla, "bu aşamadan sonra geçmiş sözlerimizi sizler olmaksızın devam ettireceğiz" dedik. Geçmişteki sözümüzü bugün de devam ettireceğiz. Fark, geçinişte bu işi yüklenenlerin aynı sözü sahiplenmiyor olmalarıdır. Şu an, bizim dışımızdakilerin politik tutumları daha sorgulanabilir hale geldi. Onlar giderek daha fazla soruyu cevaplamak zorunda, bizse daha fazla soru soran hale geldik.

HSYK: Seçim Değil, Atama

Farklılıkları öne çıkaran en önemli olayın HSYK seçimleri olduğu malûm. Örneğin, "Yetmez ama evet" kampanyasında aktif olarak yer alan Ahmet İnsel, HSYK seçimleri üzerine zehir zemberek bir yazı yazdı; referandumda "hayır" ya da "boykot" diyen biri yazmış gibiydi...

HSYK seçimleri liberallerin hiç içine sinmedi zaten.

Kitabınızın ekseninde HSYK seçimleri var. HSYK seçimlerinde ne oldu?

HSYK seçimi, Adalet Bakanlığı'nın kadrosu, yetkileri, hazinesi, idarî gücü ve tüm varlığı ile yönettiği bir plebisit olarak vuku bulmuştur. Gerçekte bir seçim değildir, çünkü "seçme hakkı" söz konusu olmamıştır. İktidar bileşenlerinden birisi tarafından atanan isimlerin oylanması şeklinde gerçekleşmiştir. Türkiye'de 1930'lardaki atama suretiyle yürütülen seçimler ne ise veya Saddam Hüseyin veya Hüsnü Mübarek'in seçimi nasılsa,

HSYK seçimleri de aynı biçimde tezahür etmiştir. Tabanın temsiline dair bir dinamikten değil, güç ve iktidarın tahakkümü üzerinden seyreden bir seçim olmuştur. "2010 HSYK ataması" demek çok daha doğru bir adlandırma olacaktır. Bakanlığın müsteşar (Ahmet Kahraman) ve müsteşar yardımcısından (İbrahim Okur) başlayarak aşağıya doğru başsavcılar, komisyon başkanları, müfettişler kanalıyla örgütlenmiş bir idari tasarruftan ve kürsü hâkim ve savcılarının temsiline ilişkin tüm demokratik kanalların bu devlet görevlilerinin gücüyle kapatılmasından bahsediyoruz. Yeni HSYK'yı devlet kendisi seçmiş, tabana ise sadece onaylatmıştır. Yani bir kez daha devletleştirilmiş bir HSYK'dan bahsediyoruz.

Adalet Bakanlığı'nın listesinin tamamı hiç fire vermeden "seçildi". Müsteşar Yardımcısı İbrahim Okur en yüksek oyu aldı ve şimdi HSYK Birinci Daire Başkanı...

Tek tek hâkimleri, savcıları okumak yerine, büyük iktidar güçlerinin nerelerde hâkim olduğunu, neler yapabildiklerini sorgulamak lâzım. Son beş yılda yargıdan çok yargılardan bahsetmek daha doğru olur. Yargının içinde farklı kesimler, daha doğrusu iki büyük ideolojik blok, iki büyük iktidar gücü var.

Bu iki blok kimlerden oluşuyor?

Biri bugüne kadar geleneksel iktidar güçlerinin merkezini ifade eden Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay. Kemalist ideolojiyle kendisini şekillendiren, pratiklerini onun üzerinden kuran bir iktidar merkezinden, karargâhından söz ediyoruz. İkinci iktidar karargâhı Özel Yetkili Mahkemeler. Özel Yetkili Mahkemeler'i yaklaşık beş-altı yıldır kurgulayan kesim ise "Kilise". Bu ikisi arasında beş-altı yıldır süren bir çekişme var. Bu çekişme artık Özel Yetkili Mahkemeler lehine değişti. Son bir yıl içerisinde ciddi iktidar tecrübeleri yaşandı, Yargıtay, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi'nde iktidarın faili giderek değişti. Anayasa

Mahkemesi için belki biraz daha süre var, ama Danıştay ve Yargıtay'daki iktidar gücü artık değişti.

Dolmabahçe Paktı

Yargıtay Başkanlığı'na fakülteden yakın arkadaşı Nâzım Kaynak'ın seçilmesinden sonra, Danıştay Başkanlığı'na da yine aynı çevreden Hüseyin Hüsnü Karakullukçu'nun seçilmesi üzerine Bülent Arınç "Kurban olduğum Allah verdikçe veriyor" demişti. Yargıtay ve Danıştay başkanlarının seçimleri bir şeyi gösteriyor: Yargı içindeki geleneksel iktidar gücü, Kemalist güçler çöküyor. Özel Yetkili Mahkemeler'de temerküz eden yeni iktidar güçlerine karşı Kemalistlerin artık sadece tek bir iddiası olabilir, o da kendi yerlerini korumaları şartıyla iktidar mücadelesinden vazgeçmek: Bir tür Dolmabahçe paktı.

Güçler dengesi bakımından Anayasa Mahkemesi'ndeki durum ne?

Durum şu an geleneksel iktidar güçleri lehine. Ama, nitelikli çoğunluk gerektiren kararlardan hiçbiri yeni iktidar güçleri aleyhine verilemez. Aslında, Türkiye'de yargı vesayetinden söz edilemez, yargıda vesayet edebilecek bir bilgi ve bilinç kapasitesi yok. Yargı, sopayı kim eline geçirirse, onun tarafından rahatlıkla yönetilebilecek, zihinsel ve fiziksel olarak engellenmiş bir alt-kültürdür.

Sık sık Seyfi Oktay dönemine atfen söylendiği gibi, yargıda bir Alevî örgütlenmesi var mı?

Derin devlet ne kadar sol-Kemalizm ise, yargı da o kadar Seyfi Oktay ve örgütüdür. Hikâye. Derin devlet Ergenekon olmadığı gibi, sol-Kemalizm olmadığı gibi, yargı da Alevî örgütlenmesi değil. Devlet alanı beyaz-laik-milliyetçi diye tanımlanıyor. Öyle olduğunu düşünmüyorum. Tüm siyasî hareketlerin bir ayağını iktidar alanına, bir ayağını muhalefet alanına koyduğu

bir yapıdan söz etmek lâzım. Sağ muhafazakâr dil ve onun kullandığı hukuksal teknoloji olmaksızın ve Kemalist dil olmaksızın, bu ikisinin bütünlüğünü görmeyen bir iktidar analizinin mantıklı ve tutarlı olmadığını düşünüyorum. Şu an Ergenekon'la sol-Kemalizme dönük bir dil geliştiriliyor ve devletin iktidarında onun olduğu algısı yaygınlaştırılıyor. Oysa, Türkiye'de iktidar aslında muhalefeti de olmayan bir iktidar. Alevîler de, Sünnîler de iktidarın içinde; Alevîler ideolojik olarak iktidarı savunuyor, Sünnîler kurumsal olarak iktidarın içinde. 1940'larda, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Şemsettin Sirer ve ekibi, Tahsin Banguoğlu ve ekibi "Millî Eğitim'i komünistlerden temizlemek lâzım" diye slogan atıyor. Aynı dönemde, Hasan Ali Yücel ve ekibi de "maarifi faşistlerden temizlemek lâzım" diyor. Aynı anda, hükümetin, devletin faşistlerden ve komünistlerden temizlenmesi gerektiği sloganlarının atıldığı bir iktidar yapısından söz ediyoruz. Her ikisini de, hem Hasan Âli Yücel'i hem de Şemsettin Sirer ve Tahsin Banguoğlu'nu iktidarın parçası haline getiren bir yapı. Belki mesele tam da burada. Türkiye'de muhalefet ederken iktidar, iktidar ederken muhalefet oluyorsunuz. Ve gerçekte muhalefeti olmayan, toplumsal karşılığı olmayan bir siyasal mücadelede yer aldığınız için, yaptığınız şey demokrasi mücadelesi, siyaset mücadelesi olmaktan çok, kurum içi iktidar oyununa dönüşüyor. Büyük siyasal sorunları küçük kurumsal failler bularak çözmeye çalışıyorsunuz. Toplumsal, kültürel gruplara daha dikkat göstermek ve Alevî örgütlenmesi gibi saçmalıklar üzerinden bakışı çok daraltan iktidar analizlerinden uzak durmak lâzım.

Reşat Nuri'nin Romanı, Cem Karaca'nın Şarkısı

"Geleneksel iktidar güçleri" ile "yeni iktidar güçleri" arasındaki ilişkide son 60 yılın seyrine kuşbakışıyla göz atalım. 1950-60 arasında

"Son İttihatçı" lâkaplı Celal Bayar ve Adnan Menderes liderliğindeki Demokrat Parti iktidarı, 27 Mayıs ve 1961 Anayasası, CHP ile DP'nin devamı olan AP'nin koalisyonu, 1965-71 arasında AP iktidarı, '71'de 12 Mart muhtırası, CHP'nin bölünmesi ve '61 Anayasasındaki hak ve özgürlüklerin budanması, ardından Ecevit CHP'siyle Erbakan'ın MSP'sinin koalisyonu, 1970'lerin ortasından 1980'e dek Milliyetçi Cephe (Demirel, Erbakan, Türkeş) koalisyonu, ardından Gülen cemaatinin desteklediği, MSP kökenli Özal'ın başbakan yardımcılığı yaptığı cunta rejimi, CHP'nin kapatılması, darbe sonrasındaki ilk seçime SHP'nin sokulmaması, 1983'ten 1991'e Özal iktidarı, sonrasında Demirel'in DYP'siyle SHP'nin koalisyonu, kısa bir ANAP-DYP koalisyonu, ardından Refah-DYP koalisyonu ve 28 Şubat. Devamında da DSP-ANAP-MHP koalisyonu. Siyasal tarihin bu seyri dikkate alındığında, "geleneksel iktidar güçleri"nin sosyo-politik ve ideolojik profili de, "yeni iktidar güçleri"nin "yeni'liği de verili bir durum olmaktan çıkıyor. Birdenbire AKP ile ortaya çıkan bir "yeni" ile karşı karşıya değiliz. Zaten AKP de son seçim kampanyasında Menderes-Özal çizgisinin -Demirel mecburen atlanıyor- devamı olduğunu vurguladı. DP'ye, hatta Hürriyet ve İtilâfa uzanan bir gelenek söz konusu. Son 60 yılın yaklaşık 50 yılında o gelenek iktidardı.

Son dönemin iki yüzyıllık tarihinin sürece dikkat göstererek algılanması gerekiyor. Özellikle son altı-yedi yıldır, anayasa analizi '61 Anayasası üzerinden kurulageldi; 1961'den itibaren gelişen döneme, o anayasanın sorunlarına odaklanan son derece sınırlı bir bakış. Devlet analizi yapmak bakımından buraya odaklanan bir tez kaçınılmaz olarak eski ve yeni iktidar güçleri arasında ciddi bir mesafe öngörür. Oysa böyle bir şey yok. Özellikle sağ muhafazakârların iktidar analizinde çok yoğun olarak '61 Anayasasına vurgu yapmaları, gerçekte onları iktidarın bir kliğine dönüştüren teorik zeminlerden biri. İki güç arasındaki ilişki Hürriyet ve İtilâf Fırkası ile İttihat ve Terakki üzerinden kurulabilir, hatta çok daha eskilere götürülebilir. Son dönemdeki

liberal analizlerde iki büyük vurgu var: Yüzyıllık vesayet geleneği ve elli yıllık Kemalist iktidar. Bu, iktidarı analiz etmek için son derece dar ve eksik bir yaklaşım. İki yüzyıllık sürece bakarsak, Türkiye'de bütün siyasal dönüşüm heyecanlarının bürokratik soğukkanlılık duvarıyla karşı karşıya kaldığını görüyoruz. Tanzimat ve Cumhuriyet de dahil, olan şey bir tür "Yeşil Gece" aslında. Reşat Nuri'nin "Yeşil Gece" romanı gibi. Son dönemde, biz de bir "Yeşil Gece" yaşadık. Entelektüellerde o ânın politik bir dönüşüm ânı olduğuna dair heyecan Suhte ayaklanmalarından bu yana hep vardır: "Kötü günlerdeyiz, daha güzel günlere, imana, hakikate doğru gideceğiz..." Bir peygamber hastalığı bu aslında. "Yeşil Gece" romanı, din-bilim çatışmasını atarsanız, çok önemli bir şeyi gösteriyor.

Cumhuriyetten önce, bir öğretmen Ege'de bir taşra kasabasına gider, orada softalarla, tarikatlarla savaşır, devlet görevlileriyle mücadele eder. Cumhuriyetten on yıl sonra, aynı yere döndüğünde, daha önce mücadele ettiği insanların hepsinin Cumhuriyetin kadrolarına dönüştüğünü görür. İki yüzyıldır Türkiye aslında bir "Yeşil Gece" yaşıyor. Liberal demokratlar bugün yoğun olarak "işte, o ân geldi" heyecanını işliyorlar: "İşte geldi, sonunda Türkiye dönüşecek, demokrasiye ulaşacak." Bu iddianın çok anlamsız olduğunu yargı laboratuarı üzerinden izah etmeye çalıştık. Şu anda yaşananın devlet terbiyesi üzerinden, memurin bir dönüşüm olduğunu iddia ediyoruz. Tanzimat için, Meşrutiyet için, Cumhuriyet için, Özal ve devamında Erdoğan için de bunu söyleyebiliriz, bütün dönüşümler devletin sürekliliği içerisinde yaşanıyor.

Utangaç Evet

Referandum öncesinde "hayır" ve "boykot'tan yana tutum alanlar genel olarak "yargı demokratikleşmiyor, vesayet el değiştiriyor"

diyordu. Dolayısıyla, başlangıçta sözünü ettiğiniz özeleştiri beklentisi yersiz sayılmaz. Kitabınızın bir önemi de, referanduma götürülen düzenlemelerin yargıyı demokratikleştireceğini ileri süren bir derneğin temsilcilerinin, referandum sonrasında, "bu bir demokratik dönüşüm değil, vesayetin el değiştirmesi" deme noktasına geldiğini göstermesinde...

Şerhsiz, "yetmez"siz "evet" tarafının referandum öncesi ve sonrası politik konumları son derece sağlıklı. Problem, "yetmez ama evet" ile "evet" arasındaki ilişkiydi. "Yetmez ama evet" diyenler içinde liberaller, demokratlar, soldan kesimler vardı. "Hayır"dan yana olanların "dememiş miydik size, bir iktidar dönüşümü yaşanıyor, iktidarın yeni sahibi geliyor, bunu görmeyecek ne var" yaklaşımının sola ait bir yaklaşım olmaması gerektiğini düşünüyorum. Bence sol, iktidarla siyaseti özdeşleştiren bir şey değil; siyaset sadece iktidarla varolan, iktidarı ele geçirdiğiniz sürece anlamlı olan bir alan değil. AKP'liler ve CHP'liler daima siyaseti iktidarla özdeş tuttukları için iktidarı kimin elinde tuttuğunu anlamlı bir nokta olarak öne çıkardılar. "İktidar geçmişte CHP'nin elindeydi" deniyor. CHP tabanı, en azından, otuz yıl önce, 1976-77'de Tülay German'ı dinliyor, Cem Karaca'nın ağzından "gardiyanları, yargıçları, savcıları, hepsi halka karşıdır" diye türkü söylüyordu ("Durduramayacaklar Halkın Coşkun Akan Selini", 1977). Ama, CHP daha geçen yıla kadar, yaklaşık 15-20 yıl, kurumları koruma ve kurumlara sığınma stratejisi üzerine bir siyaset izledi. CHP için anlamlı olan kurum içi iktidarı elden çıkarmamaktı. Kurum dışından siyasetle o kurumlara yönelmek, siyaseti kurumlar karşısında anlamlı kılmak ve hatta 70'lerde Cem Karaca'nın yaptığı gibi kurumları ütopyayla yüzleştirmek, kurumları kendi yokluklarıyla tehdit etmek, o kurumların yok olduğu bir dünya tasavvur etmekten tamamen uzaklaşarak kendisini daha muhafazakâr bir iktidar diline doğru çekti ve

siyasi algısını o iktidarın sahibi üzerinden geliştirdi. Aynı şey AKP için de geçerli. AKP'nin başlangıçtaki yaklaşımını sağlıklı buluyorum, çünkü kurum içi iktidar meselelerini, kurumsal krizi topluma doğru çekerek, kuruma dönük bütün eleştirilerini tabanı da ortak ederek geliştirmeye çalıştı. Eski HSYK'nın kaç kişiden oluştuğunu bilmeyen dindar-muhafazakâr neredeyse yoktu. Bu önemli bir adım. Ama referandumdan sonra, iktidarı ele geçirdiği andan itibaren, tersi bir süreç yaşanmaya başlandı. Bugün kurumlara sığınma stratejisini devam ettiren AKP. CHP ise daha halka dayanan bir siyaset yöntemi uygulamaya başladı. Bu iki partinin asıl derdi iktidar üzerinden döndüğü için siyasetin ne kadar anlamlı şeyler üretebileceğini bilmiyorlar. Solun "hayır" diyen kesiminin de bu iktidar-siyaset algısını özdeşleştiren yaklaşımdan zehirlendiğini düşünüyorum. Biz referandum öncesinde "dönüşüm olacak" derken, bu iktidar dönüşümünün politik olarak bizlere, halkın başka kesimlerine bir imkân yarattığını söyledik; bu dönüşüme ortak olunmalı dedik. Dönüşümün önünde durmak, "hayır" demek diskalifiye olmakla eşdeğer. Geçmişin despotik iktidarını yıkarken iktidara odaklanmaz, siyasete, siyasetin imkânlarına odaklanırsanız yeni süreç yeni imkânlar açabilir diye düşündük. "Yetmez ama evet" demeseydik, büyük ihtimalle sözü dinlenmeyen bir grup haline gelecektik diye düşünüyorum. "Yetmez ama evet" bize bir siyasî alan açtı, bir söz üretme ve ikna etme kabiliyeti kazandık ve birçok kesim tarafından dinlenmeye başladık. Sözümüze pratik bir tecrübe kazandırdık. Bu tecrübe yargı içerisindeki tartışmalarda taraf olmamızı sağladı.

"Yetmez ama evet" size bir alan açtı ama, siyasî iktidarın sekiz yıllık anti-demokratik icraatlarına meşruiyet kazandıran, onu iyice pervasızlaştıran bir işlevi de olmadı mı? Referandum sürecinde, her ortamda doğrudan AKP'lilerden çok "yetmez ama evet'çiler söz aldı ve "yetmez"i değil, "evet"i vurguladı. Dahası, iktidarı değil, sol muhalefeti

hedef aldılar. "Hayır" ve "boykot" diyen herkesi ulusalcı, hatta "gizli Ergenekoncu" ilan ettiler. "Yetmez ama evet" kampanyasının onca anti-demokratik uygulamanın sorumluluğunu taşıyan hükümetin elini rahatlatmak gibi bir rolü de oldu...

Bir anayasa değişikliği sürecinde o anayasa değişikliğini getiren aktörün politik pratiklerini de sorgulamak doğru olabilir. Ama, bu ne kadar verimlidir ve bunu yapmaya ne kadar muktedir olursunuz, ondan emin değilim. Mükemmel bir şey tasarlarsanız, iyi bir şeyden de uzak kalırsınız. "Yetmez ama evet'e getirilen en önemli eleştirilerden biri, AKP'nin çok ciddi politik pratiklerini gündemimizin dışına çıkarmakla ilgiliydi. Şurası açık, "yetmez ama evet" bağımsız bir politik pratik değildi. AKP'ye ait bir şeydi. Bunu bağımsız bir politik çizgiymiş gibi ifade etmek yanlış olur. Hem AKP'nin içinde, hem AKP'nin dışındaymış gibi göstermek, "evet"i savunmaya dönük dili belli ölçüde zehirledi. Benim açımdan da, diğer arkadaşlarım açısından da böyle bir sorun olduğunu kabul etmek lâzım. O mesafeyi tam kuramadığımızı, ama belki de kurmamızın mümkün olmadığını düşünüyorum. Etyen Mahçupyan "Yetmez ama evet"i çok anlamlı bir pozisyon görmediğini çokça yazmıştı. "Yetmez ama evet", "evet" dememek için üretilmiş bir pozisyona dönüştü. "Evet" dememek için, "yetmez ama evet". Ama dediğiniz şey, gerçekte evet, utangaç bir evet. Dolayısıyla, kendi yerini sağlamlaştıran bir dil değildi. Bu açıdan eleştirmek lâzım. AKP'nin politik pratiğini biraz daha merkeze alan bir dilin geliştirilmesi gerekirdi. Demokrat Yargı'nın eksiklerinden biri belki budur. Bu dili ayarlayamadık. Biraz acemilikten de kaynaklandı. Kuruluşumuzun altıncı-yedinci ayında anayasa değişikliği geldi. Demokrat Yargı bu anayasa değişikliği referandumunda kimlik kazanmaya başladı. O pratik içerisinde toplumsal karşılığını bulmaya başladı. Anayasa değişikliği süreci olmasaydı, Demokrat Yargı aynı etkiyi bırakamayabilirdi.

"Hayır"ın geleneksel despotizmi, geleneksel güçleri ve onun çeşitli renklerini savunmak gibi yanlış bir sonuca yol açacağını, bunun yerine dönüşüme dönük ihtimalleri artırmaya çalışmak gerektiğini düşündük. Boykot tabii daha farklı. Boykotu anlamlı ve doğru bulduğumu birçok yerde söyledim. Boykot radikal bir adımdı. Ama "hayırcıların" referandum sonrası yeni bir politik tutum almak yerine, "siyasetin bizden beklediği yeni görevler var. Bu görevlere uygun yeni bir strateji geliştirmeliyiz. Bu strateji çerçevesinde yeniden örgütlenmeliyiz" demek yerine, "size söylememiş miydik?" diye bir politik arabeske dalmaları bence problemli ve kendilerini politik olarak üretme kapasitesinden maalesef yoksunlar.

Solun belli kesimlerinde bu var; mesela ÖDP'nin tavrı böyleydi -son derece yanlış buluyorum. "Hayır"ın bir politik imkânı olmadığı gibi, referandum sonrasını şekillendirebilecek imkânlardan da kendini uzak tuttu. İster "hayır", ister "evet", ister boykot denmiş olsun, geçmişe takılmayan, yeni iktidar dönüşümünü göz önüne alan, yeni dönemin politik görev ve sorumluluklarını yeniden tanımlayan, daha nesnel bir politik dile doğru evrilmeleri gerekiyordu. Bence en önemlisi, referandum sonrası bu tartışmayı geleneksel iktidarın yönetmesini engellemek. "Hayır", "evet" ya da "boykot" seçeneklerinin sürekli vurgulanması, geleneksel Kemalist iktidarın bu tartışmayı yönetmeye hâlâ talip olduğunu kabul etmek ve ona prim vermek anlamına gelir. Bunun yerine, yeni dönemin politik görevlerini ve sorumluluklarını Kemalist iktidarın geçmiş iddialarının dışında yeniden kurmak lâzım.

"Faydasız Doğrular"

Referandum ve HSYK seçimleri dışında, yargıyla ilgili önemli dönüm noktalarından biri, demin değindiğiniz Şemdinli olayıydı.

İktidar güçleri ve yargı açısından Şemdinli olayı bize ne söylüyor?

Şemdinli, geleneksel iktidar gücünün tam karargâhında bulunan bir kesime yeni iktidar gücünün el atmasıydı. İlk kez yapılmış bir şey bu. Cumhuriyet tarihinde ordunun fiillerine dönük ya da ordunun bir soruşturmanın faili olmasına dönük herhangi bir örneğe rastlayamazsınız. İlk kez Şemdinli'de bir iktidar grubu bir diğer iktidar grubunu, geleneksel iktidar grubunu, bir dosyanın faili haline getirdi ve onun üzerinden daha çok hukuk ve yargıya vurgu yapan bir mücadele başlattı.

Ve sonra çark etti...

Bu tür soruşturmalar değerlendirilirken İtalya ve İspanya ile mukayese yapılıyor ve arada benzerlikler kuruluyor. O kadar benzerlik olduğunu düşünmüyorum. İtalya ve İspanya'daki derin devlet soruşturmaları "küçük yargıçlar" tarafından yürütülmüştü. "Küçük yargıç" hareketin adı; İtalya'daki karşılığı o, Fransa'daki karşılığı ise "kızıl yargıç". Toplumun adalet problemlerini eleştiri konusu yapan çok farklı öbeklerinden, ama daha çok orta sınıflardan destek alan özgün bir hareketin adıydı. 1960'larda İtalya'da başladı, bir süre Fransa'da sürdü, İsveç'e geçti, arkasından İspanya'da bir karşılık buldu. Ve geniş kesimlerin desteğiyle daha önce hiç dokunulmayan kesimlere dokunuldu. Ama Türkiye'de "küçük yargıç" hareketi ve o hareketi ortaya çıkaran farklı toplumsal kesimlerden destek alan bir oluşum yok.

Türkiye'de bu soruşturmaları harekete geçiren ne?

Aşırı bölünmüş toplumsal ve siyasal ortamda, yargıda her kesimin kendine ait bir iktidar alanı yaratmasından söz edebiliriz. Batı'daki derin devlet soruşturmasıyla buradaki derin devlet soruşturması mukayese kabul etmez. Batı'da halkın geniş kesimlerinin adalet talebine yanıt vermek üzere ortaya

çıkmışken, buradaki daha çok siyasal dönüşümlerin aracı kılınmıştır. Türkiye'de bugüne kadar "küçük yargıç" hareketi olmadı. Şemdinli bir küçük yargıç hareketi değildi, diğer büyük davaların da olmadığı gibi. Bunların hepsi iki büyük iktidar gücünün arasındaki çatışma üzerinden okunabilir.

Bu manzarada "Dolmabahçe Paktı" nereye oturuyor?

Elimde çok fazla somut malzeme yok. Pratik mücadele sürecinde yüksek yargıdan liberal demokratlara çok farklı kesimlerle irtibatımız oldu, hepsinin kafasında bir şeyin nesnel olduğunu fark ettik: "Türkiye'de devlet alanında bir dönüşüm yaşanıyor." Yüksek yargı, geleneksel iktidar güçleri de kafalarında bunu normalleştirdiler. Devlet kararıyla bir dönüşüm sürecine girildiği, taraflar arasındaki küçük gerilimlerin sadece görüntü olarak okunması gerektiği, devlet alanındaki, iktidar alanındaki bu dönüşüme dair çok ciddi, sağlam bir uzlaşmanın olduğu izlenimi edindik. Dedektif hikâyesi verileri de var, ama tazminat ödemek istemediğim için anlatmak istemiyorum. Ana aktörleri izlediğimizde, örneğin *Taraf* grubuna baktığımızda, liberal demokratların tarihî dönüşüm heyecanı içinde olduğunu ve geçiş dönemi olarak tanımladıkları bu sürecin yarattığı bütün sorunlara tahammül etmek gerektiğini düşündüklerini görüyoruz.

Mithat Sancar bir yazısında "faydasız doğrular"dan kaçınmayı tavsiye etmişti. Etyen Mahçupyan da o mealde yazdı, konuştu.

Evet. "Faydasız doğrular"ın peşinde koşmayalım! HSYK seçim sürecinde bir TV programında "iyiye gidiyoruz, arada olur böyle şeyler" diyen, kendini solda konumlandıran anayasa profesörü bir arkadaşa telefon ettim. "Ne yapıyorsun hocam?" dedim. Bana dediği şuydu: "Orhan'cım, düne kadar bambaşka bir tavır aldık. Şimdi bu iddiaların hepsinin yanlışlandığını gördük dersem, HSYK seçim sürecini eleştirirsem çiğlik olur."

Hemen hepsi, bütün varını yoğunu, malını mülkünü AKP'ye yatırmış kumarbaz gibiydi. Üzerine oynadıkları atın azıcık geriye düşmesine dahi tahammül edemeyen bir psikolojik halle karşı karşıyaydık. Ahmet İnsel'in referandum sürecine hiç değinmeden HSYK seçimi üzerine yazdığı yazıdan daha tutarlı bir tavır aslında. Söz konusu anayasa profesörü "bunu yaparsam çiğlik olur" dedi. "Diyarbakır'da bir toplantı yaptık, bunu AKP'nin karargâhına götüreceğiz..." Cengiz Çandar filan oturmuşlar, AKP'ye rahatsızlıklarını ileteceklermiş...

AKP de "pardon" diyecek...

O psikolojik hal çok ilginçti. Aynı günlerde, Erol Katırcıoğlu da "Ne oluyor ki canım, HSYK seçimlerinde kaygılanmaya gerek yok" diye yazıyordu. Hepsinin kafasında olan şu: "Demokrasiye doğru büyük bir tarihî dönüşüm yaşıyoruz, siyasal sorunların hepsini nispîleştirebiliriz." Dolayısıyla, aslında siyaseti gözlem konusu olmaktan çıkardılar. Ellerindeki malzeme şuydu: "Tarih bir ilerlemedir, büyük bir ilerleme var, istatistikler, ekonomi, toplumdaki çeşitlenmeler, hepsi daha iyiye gittiğimizi gösteriyor. Dolayısıyla, bu büyük tarihî ilerleme küçük siyasal sorunları onaracaktır"; tipik liberal tez...

Ya da Stalinizm...

Oraya kadar gitmeyelim, eski Stalinistleri kızdırmayalım...

Bugünkü liberallerin ekseriyeti vaktiyle Stalinistti...

Onlarda gördüğüm algı hepsinin dönüşüme hazırlandığıydı. Yargıtay'da, Danıştay'da, CHP veya AKP'deki çeşitli kesimlerle konuştuğumda da herkesin HSYK seçimlerini, yargıdaki meseleleri nispîleştirme eğiliminde olduğunu gördüm. "Dönüşümün zaten kaçınılmaz olduğu, yapacak çok bir şey olmadığı" algısını onlarda da edindim. Bütün bunların bir spekülasyon yapma hakkı doğurduğunu düşünüyorum:

Dolmabahçe Paktı. Bu mutabakatın karşılığı oradadır. Çok somut veriler sunamayabilirim ama, HSYK seçim sürecinde birçok toplantıyı tespit ettik. Örneğin, Adalet Bakanı ile Yüksek Yargı arasında iki toplantıyı tespit ettik. *Yeni Şafak* ve *Zaman*'dan iki gazeteci bunu iletti. İbrahim Okur (o zamanki Adalet Bakanlığı müsteşarı) ile Ali Em'in (YSK başkanı) toplantısını tespit ettik.

Ergenekon'un Kurgusu

Ergenekon davasını da Dolmabahçe Paktı'na bağlayabilir miyiz?

Bu kadar rahat ilerlemesini, evet, Dolmabahçe Paktı'na bağlayabiliriz. Ergenekon, 2006'nın başında kurgulanmış bir dava. Kimin kurguladığı da biliniyor: Herkesin adını iyi bildiği bir polis şefi, bir istihbaratçı. Tazminat vermek zorunda kalmamak için onun da adını vermeyeyim.

O polis şefi hangi kesimden?

Cemaat'ten.

O zamanlar Cemaat'e yakın duran Hanefi Avcı'yla nasıl bir çatışma, çelişki yaşandı da Avcı tasfiye edildi?

Hanefi Avcı meselesinin özetini aslında Ahmet Şık yaptı: Dokunan yanar. Bugün tasfiye olan grup, Emin Arslan, Hanefi Avcı, Sabri Uzun ve bir kişi daha bu davaya ikna olmuyor. Tam Şemdinli öncesi, Ankara'da polis şefleri toplanıyor. Hanefi Avcı kesimini de çağırıyorlar. O kesim "siz kazanamazsınız, asker kazanacak, biz tarafsız kalalım" diyor. Bunların hepsi biliniyor. Bu davanın altyapısı, Özel Yetkili Mahkemeler'in kadrosu 2004-2005'ten beri hazırlanıyor. TCK ve CMK da 2004'ün sonunda çıktı.

Bunlar Cemaat karargâhının dışında tasarlanabilir mi?

Mümkün değil. Bu davanın Zekeriya Öz ya da Fikret Seçen gibi "küçük yargıçlar" tarafından üretildiği, hiç dokunulmayan muktedirlere dokunulduğu ve sonunda adaletin yerini bulacağı anlatısı bir hikâye. Bu davanın kısmen bir ilerleme olduğunu, belli ölçüde kıymet verilmesi gerektiğini düşünüyorum, ama belli şerhleri de düşmek kaydıyla. Bu ciddi bir siyasal operasyonun aracıdır ve "küçük yargıçlar" tarafından üretilmemiştir, iki büyük güçten birinin diğerini sıkıştırma ve diskalifiye etme operasyonunun bir parçasıdır.

Zekeriya Öz'ün davadaki rolü ne?

Zekeriya Öz bir cumhuriyet savcısı, o kadar. Türkiye'de hiçbir terör davasında cumhuriyet savcısının ciddi bir inisiyatifi yoktur. Batı'da "kanunu polis yapar" denir. Polis her uyguladığında kanunu yeniden yazar, kanun karşılığını aslında polis üzerinden bulur. Polis tarafından terörist muamelesi yapılmış bir kişinin o cendereden kısa sürede çıkabildiği görülmemiştir. Kişinin devletle, güçle, yasal şiddetle karşılaştığı araç polistir. Polis hükmü başta verir. Polisin verdiği hüküm yasanın nasıl sonuçlanması gerektiğini belli eder. Kimin terörist, kimin "normal vatandaş" olduğunu belirleyen polistir. Dolayısıyla, bütün terör davalarını, ki Ergenekon da onlardan biri, asıl kurgulayan polistir. Cumhuriyet savcılarının terör davalarında inisiyatif alanı yoktur, süreci yönetemez. Örgütler konusunda sağlam bilgiye sahip değildirler. Cumhuriyet savcılarına göre polisin bu konudaki arşivleri, tecrübesi tırnak içinde çok daha "sağlamdır". Terör ve terörist kavramlarının karşılıklarını istedikleri gibi belirleyebilme inisiyatif alanına sahiptirler. Ergenekon'un ve bu tür davaların terör davası olmasını terörizm meselesine dair tartışmalara taşımak lâzım. Geçen yıla kadar Türkiye'de solun bu tür davalara çok fazla şerh düşmeden ya da kararsız bir dengeyle destek vermesi mümkündü. Ama bugün artık, şerh düşmeye başlaması lâzım.

Neden bugün?

Soruşturmayla ilgili altyapıyı ve bunun terör davası olmasını sorgulamaya başlaması lâzım. Geçen yıla kadar diyorum, çünkü yargıdaki yeni iktidarın derin devlet soruşturmasına şerhsiz destek vermek son derece büyük riskler taşıyor ve herkesin "terörist" olabileceği bir ortama destek vermek anlamına geliyor.

Ahmet Şık ve Nedim Şener'in başına gelenler gibi...

Onların durumu iyice sırıtıyor, çok bariz, üzerinde konuşmaya bile gerek yok. Ahmet Şık ve Nedim Şener vakası durumu cascavlak ortaya çıkarmış oldu. KCK bunun başka bir örneği, Hopa'daki olaylar diğer bir örnek.

"Ergenekon'un terör davası olmasını sorgulamak lâzım" dediniz. Ergenekon'un nasıl ele alınması lâzım?

Önce terör kavramının hukuk alanındaki tarihine bakalım. 1934'te Yugoslav kralı Alexander'in suikastle öldürülmesi üzerine terör ve terörizm kavramlarının hukuk alanına getirilmesi yoğun olarak tartışılıyor. 1969'da Almanya'da ceza yasasına terörizmle ilgili bir ekleme yapıyorlar. 1972'de Birleşmiş Milletler'de konu tartışılıyor. Aynı yıl İngiltere'de yeni bir yasa çıkıyor. Ve hukuka yeni bir kavram olarak yerleştiriliyor. Terörle Mücadele Yasası ise ilk kez 1991'de, İngiltere'de Kuzey İrlanda için çıkarılıyor. Daha sonra bütün İngiltere'ye şâmil hale getiriliyor.

Siyasî suç ve siyasî suçlu bir tür imtiyaz alanına sahiptir, örneğin sığınma hakkı alabilir. Siyasî suçlunun itibar alanını ortadan kaldırmak için terör ve terörizm kavramları kullanılıyor. Cenevre Konvansiyonu'nda terör ve terörizm kavramlarının hukuka aktarılmasına dair müthiş bir tartışma var. Ciddi hukukçuların hepsi "terör asla hukuksal bir kavram olamaz" der. Dört yılda bir terörizm konusunda uluslararası konferans yapılır. Her toplantıda ceza hukukçuları, terör ve terörizm

kavramlarının asla hukuksal müesseselere dönüştürülmemesini savunur. Geleneksel hukuk pratiği bakımından terör kavramı üzerinden hukuksal formülasyon üretebilmek neredeyse imkânsız, çünkü sınırları belirsiz. Hangi alanın siyaset, hangi alanın şiddet olduğunu belirleyebilmek mümkün değil. Türkiye'de 1990'lardan itibaren siyasî şiddet, siyasî suç tamamen terör ve terörizm adlandırmasına doğru aktarılıyor ve siyasî suçtaki imtiyaz ve itibar alanı yok ediliyor. İkincisi, terörist olarak adlandırdığınız andan itibaren, kişiyi kolaylıkla alt edilebilir, yok edilebilir bir şiddet nesnesi haline getiriyorsunuz. Polis şiddetine uğrayan herkes "biz terörist miyiz kardeşim!" diyor. Bu demektir ki, terörist karşı karşıya gelindiğinde imha edilmesi gereken bir yaratık. Terörle Mücadele Yasası aslında ikinci bir anayasadır. Anayasanın verdiği temel hak ve hürriyetlerin uygulama rejimini çifte bir geçerliliğe tâbi tutar. Terör örgütüyle suçlanıyorsanız, üçten fazla avukat sizi savunamaz, gözaltı süreniz daha fazladır, yani daha az vatandaşsınızdır. İki tür vatandaş çıkıyor ortaya, biri Anayasa'nın kendisine vaat ettiği bütün temel hakları kullanan bir özne; diğeri, kendi dava dosyasını dahi göremeyen bir nesne. 20. yüzyılın başındaki hukukçulara asla anlatamayacağınız bir durum bu. Kendi dava dosyasını göremeyen bir sanıktan söz ediyoruz. Avukatı dahi dosyaya ulaşamıyor. Emre Aköz'ün bir yazısına cevap vermek üzere bir yazı yazarken Ahmet Şık'ın avukatını aradım. Avukat arama kararını bile görmemişti. Böyle bir şey olabilir mi? Çünkü onlar terörist! Son yirmi yılın canileri, yok edilebilir yaratıkları! Yeni bir yaratık türü ürettiler. Mevzuattan hareketle yorumlayabileceğiniz bir şey değil bu, tamamen bir karara dayanıyor. Carl Schmitt de diyor ya, „hukuk norm, mevzuat değildir; hukuk karardır". Ne karar verilmişse odur hukuk. Dolayısıyla, iktidar ne karar vermişse odur. Kimin terörist, neyin terör olduğuna karar veren mevzuat değildir. Daha doğrusu, mevzuat öyle bir tanımlanmış ki, herkes girebilir içine, Ceza Hukuku'nun temel ilkelerinin hiçbiri yok, hele Türk

Terörle Mücadele Yasası'nda. Mısır'ın Terörle Mücadele Yasası, Anayasa tarafından tanımlanan temel hak ve özgürlüklere dönük saldırıları suç konusu yapar, dar ve tanımlıdır. Bizim Terörle Mücadele Yasası'nda her şey var. Bir defa, devleti bir organizma olarak tanımlar. Dünyanın başka hiçbir terör yasasında yoktur bu. Örneğin, ayrılık propagandasını suç sayar. „Bölünmek istiyorum" diyemezsiniz, sözü yasaklar. Atatürk milliyetçiliğine karşı olmak, devletin milletin bölünmez bütünlüğüne karşı olmak, devletin temel niteliklerine, laikliğe, milliyetçiliğe karşı olmak, hepsi terör suçu. Laikliğe karşı laf ederseniz, Terörle Mücadele Yasası'na sokulabilirsiniz. Hopa'daki gibi kitlesel bir eylem yaparsınız, Terörle Mücadele Yasası'na göre yargılanırsınız. Hopa'daki eylemin Özel Yetkili Mahkemeler'le hiçbir alâkası yok. Ama gücü elinde tutan kimin terörist olduğuna karar veriyor ve siyasî rakiplerini istediği gibi alaşağı edebiliyor.

Terörle Mücadele Yasası son şeklini ne zaman aldı?

2006'nın başında. İlginçtir, şu an Ergenekon davasını destekleyen dindar vakıfların, derneklerin hepsi İstanbul'da Adliye'nin önünde bir açıklama yaptılar, "bu Terörle Mücadele Yasası ile bir yere gidemeyiz, herkes terörist olur" diye. Bugün aynı kesimler bu davada Terörle Mücadele Yasası yönünden herhangi bir şerh düşmüyorlar. Ahmet Şık olayı da gösterdi ki, hepimiz terörist adayıyız, hepimizi o hizaya bir gün koyacaklar.

Ergenekon'un Tılsımı

2006'da Ergenekon davası kurgulanırken niyet neydi? Dava nasıl başladı, nereye gelindi?

Bu davanın 2006'nın başından itibaren planlandığı ve 2007 Temmuz'unda Ümraniye bombalarının bulunmasıyla yavaş

yavaş bu perspektifin uygulamaya geçtiği artık hukukçular ve konuyla ilgilenenler açısından olağan bir bilgi. Perspektif ise öyle ucu açık ki! İddianamede şöyle tanımlanıyor: "Ergenekon medya, ordu, yargı ve iş çevrelerinin fail olduğu bir terör örgütü." İşin içinde PKK'nın, KCK'nın, DHKP-C'nin olduğu, Danıştay saldırısını yapan, Sabancı cinayetini planlayıp işleyen, neredeyse yaşanan her şeye yön veren bir güç tasarlıyorsunuz. Bunun çok ciddi sorunları var. Eğer Ergenekon'u bu kadar güçlü bir şey olarak tasarlıyorsanız, davayı yaratan da bizzat Ergenekon olamaz mı? Bu kadar güçlüyse, kendi sonunu hazırlayan, kendini dönüştüren bir hale gelmez mi? Ergenekon'la tanımlanan aslında bir "piyasa". O nedenle de Ahmet Şık ile Veli Küçük'ü tek bir dosyada yan yana getirebiliyor. Bence bunun tılsımı Ahmet Şık veya Veli Küçük isimlerinde değil. Bu davanın tılsımı müştekisinde. Normalde bu davanın müştekisi kim olabilir? 1960'larda Seferberlik Tetkik Kurulu'ndan kim müştekiydi? Devrimci örgütler, sol hareketler, Kürt hareketi, Kürt politik varlığı, gayrimüslimler, Alevîler... Derin devletin esas müştekileri bu kesimler. Ama Ergenekon Terör Örgütü'nün, "ETÖ"nün müştekisi Cemaat. Bence tılsım burada. Birbirinden farklı isimlerin bir örgütmüş gibi tanımlanarak bir araya getirilmesinin temel sebebi müştekinin Cemaat olması ve bu davaya asıl kimliğini veren de giderek bu. İlk başlarda müşteki olarak bütün AKP bileşenlerini içeren bir darbe soruşturması vardı. Darbe soruşturması bu davanın ilk ana temelini işgal ediyordu, arkasından giderek kendi işini görmeye başlayan bir yapıdan söz edebiliriz. En son gelinen nokta ise, AKP bileşenlerinden sadece birisinin müşteki haline gelmesi.

Cemaat'e iktidarın en güçlü bileşeni denebilir mi?

Taban olarak en güçlü değil... Küçük bir oligarşi, geçmişin oligarşik merkezini ele geçirdi. Cemaat'in oy oranının yüzde üç ya da dördü geçeceğini sanmıyorum, hadi beş olsun. Doğu'da

giderek sayısal olarak güçlenmeye başladılar. Geleneksel Kemalist iktidarın aynı siyasî araçlarını, yöntemlerini kullanan yeni bir yapı bu.

Geçmişi Komünizmle Mücadele Dernekleri'ne uzanan, 12 Eylül'ü coşkuyla karşılayan, 28 Şubat'a sesini çıkarmayıp Erbakan'ı eleştiren bir yapıdan söz ediyoruz... Peki, dosya olarak Ergenekon davası nereye varacak, ne zaman sonlanacak?

Politik dönüşüm kesinleştiği, yeni iktidar güçleri kendilerini sağlam ve huzurda hissettiği anda bu dava kapanacak. Zira bu, politik dönüşümün ayarlandığı bir dava. Bu bir derin devlet davası değil. Daha doğrusu, bir yönüyle derin devlet davası, çünkü sanıklar arasında faili meçhuller, infazlar, işkenceler nedeniyle çok ciddi sorgulanması gereken kişiler var.

DNA'lar ve Bileşenler

Ayhan Çarkın'ın son ifadeleriyle çubuğu Susurluk'a bükebilirler mi?

Ergenekon'un Susurluk'a doğru yönelmesi, örneğin Mümtaz'er Türköne'nin sorgulanması demek, Ağar'ın, Çiller'in sorgulanması demek. Bu da DNA'larına pek uygun düşmüyor. O dönemin derin devlet fiillerine açık bir dosya haline getirmek istiyorsanız, bu dosyanın müştekilerini değiştirmeniz lâzım. Bu dosya, başlangıç itibariyle, müdahale edilebilir bir dosyaydı. Derin devletin faillerini önemli ölçüde içeri aldılar, fakat müştekilerini dinlemediler ve derin devlet faillerinin hiçbirine o müştekilerin sorularını, çığlıklarını sormadılar.

1960'lardan itibaren yaşanan cinayetlerin, katliamların hiçbiri bu faillere sorulmadı: Çorum katliamı, Maraş katliamı, Kürt hareketinin yaşadığı sorunlar, Diyarbakır Cezaevi, Sivas... Bunların hepsinin ciddi sorgulanmaya ihtiyacı var ve elimizdeki

failler bunları sorgulamaya uygun figürler. O halde yapacak şey çok basit: Failler elimizde, müştekileri çağırıp dinlemek gerekiyor. Ama, tam tersine, giderek derin devletin müştekisinin Cemaat olduğu bir derin devlet portresi oluşmaya başladı. Bu davanın bundan sonra farklılaşabilmesi için, bizzat davanın sahiplerinin soruşturma konusu haline getirilmesi gerekiyor. Ergenekon davası çok büyük bir ihtimalle Kürt meselesinin kısmi çözümüyle beraber afla sonuçlanacak.

KCK davası, Cemaat'in Kürt hareketini marjinalize ederek bölgede söz sahibi olma hedefinin aracı mı?

KCK davası Cemaat'in orada yer tutma hareketidir. Orada hem sorunda hem çözümde rol alma, ana aktörlerden biri haline gelme çabasının bir parçası. AKP'nin diğer bileşenleri onun dışındadır, hatta AKP'de bundan rahatsızlık duyan geniş kesimler de var. Ahmet Şık meselesinde, Zekeriya Öz'ün görevden alınmasında da bu durum ortaya çıktı...

İbrahim Okur'un "ben olsam tutuklu milletvekillerini serbest bırakırdım" sözü de bu çerçevede mi yorumlanmalı?

Tabii, İbrahim Okur dengeleri gözeten biri.

AKP'nin bugünkü bileşenleri ana hatlarıyla hangi gruplar, kimler?

AKP'yi dindarlığın bütün kesimlerini içeren, bunları esas olarak Erdoğan önderliğiyle ayakta tutabilen, bir partiden çok bir platform gibi düşünmek lâzım. O platformu bir hareket haline dönüştüren Tayyip Erdoğan. Bu büyük koalisyonda iki büyük yapı var: Birincisi, Erdoğan'ın kendisi, ikincisi Cemaat. Diğer dindar grupların hepsi bu sürecin pasif izleyicisi konumunda. İsmailağa, İskender Paşa, diğer cemaatler AKP'nin içindeydi. Kilise'nin gücünü artırması ve iktidar pastasını sadece kendisi üzerinden dağıtmaya başlaması diğer dindar gruplar arasında - bunun içinde AKP'nin asıl tabanı olan Milli Görüş de var-

huzursuzluğa yol açtı.

Bu huzursuzluğun giderek artacağını düşünüyorum. Bundan sonra AKP içi iktidar mücadelelerine dikkat göstermek gerekiyor. Cemil Çiçek'in Meclis Başkanı yapılması, Cemaat karşısında bir tür konum alma çabasının bir parçası gibi geliyor. Bu dönüşümün, 200 yıllık sürecin son fasikülü olabileceğine dair algıyı da güçlendiriyor bence. Cemil Çiçek yeni Anayasa sürecinin daha kontrollü, devlet perspektifi açısından gelişmesini sağlayacak tek isim ya da birkaç isimden biridir herhalde.

Erdoğan ile Gülen hareketi arasındaki ilişki nasıl? Hedefleri tamamen örtüşüyor mu, yoksa çıkar çatışması da olan gerilimli bir ilişki mi?

Türkiye'de dindarların iktidar karşısındaki açlıkları yaklaşık on yıldır çok belirgin biçimde ortaya çıkmıştı. Bence son dönemlerdeki farklılaşmaları da bu açlık besleyecek. Bu bir yandan hem Cemaat hem Erdoğan için olumlu bir etki de yapıyor. Bu tarihî açlık, devlet alanını bütün dindarlar açısından münbit bir toprak olarak görme hali, mevcut dönüşümün daha az eleştiriyle, daha az itirazla ilerlemesini sağlıyor. "İlk defa büyük bir fırsat ele geçirdik, önümüzde geniş bir alan var, bize de yer düşebilir. Bu süreçte, Cemaat de dahil, büyük grupların mızıkçılık yapmasına, sürekli kendilerine çalışmasına şimdilik tahammül edelim, çünkü büyük bir dönüşüm yaşanıyor" diye düşünüyorlar. Çünkü bu sürecin Cemaat üzerinden örgütlendiğini biliyorlar, Cemaat üzerinden kendi kazanma ihtimallerinin genişlediğini düşünüyorlar. Dolayısıyla, Cemaat'e borçlu olduklarını düşünüyorlar. Bu, Cemaat'i rahatlatan bir şey. Cemaat pastayı kendine dağıtıyor, dar bir paylaşım sistemleri var. Tipik oligarşik sistem yeniden kuruluyor. Bu da geniş dindar kesimlerin açlığını daha da sorunlu hale getiriyor, giderek huzursuzlaşıyorlar. Olumlu hava, Cemaat'e borçlu

olduğunu düşünme hali, Cemaat'in bu pratikleriyle giderek tersine dönmeye ve Cemaat'i sorgulamaya doğru evrilmeye başlıyor.

Benim gördüğüm, şu sıralar özellikle yargıda bu sorgulamanın başladığı. Son günlerde, önemli bir merhale kat ettik, Yargıtay, Danıştay seçimleri oldu, çeşitli kararnameler çıktı. Bu aşamadan sonra, dindarlar şunu söyleyecekler: "Dindarlar kaybetti, Cemaat kazandı." Böyle bir huzursuzluk var, fakat kendilerini nasıl ifade edeceklerine dair bir perspektifleri yok.

Mevcut dengeler içinde "dindarlar" ne yapabilir?

Ne yapacaksak onlarla beraber yapacağız. Dindarları hesaba katmayan, onları edinmeyen ve kendi politik pratiğinin parçası haline dönüştürmeyen bir hareketin başarılı olamayacağını, doğru sol politikanın da bunun üzerinden geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Dindarlığın mutlaka sürecin bir parçası haline getirilmesi gerektiğini ve bu sürecin radikalleşerek ilerleyeceğini düşünüyorum. Bugüne kadar sol hareketin dindarlıkla ilişkisi dini geride bırakılması, aşılması gereken, hatta kolaylıkla aşılabileceğini varsayan bir ilişkiydi. Bunun soldan çok, Kemalist, laikçi bir bakış açısı olduğunu düşünüyorum. Bence hayat, din ve bilim gerilimi üzerinden ilerlemiyor. Dindarlık tarihî bir varlık hali, ilerici olduğu anlar da olabilir, gerici olduğu anlar da. Dindarlık tabii ki değişebilecek, dönüşebilecek, farklılaşabilecek, ama politik bir hareket tasarlarken, bugünkü dindarlığı da yersiz, kapitalizmin bugünkü gelişme aşamasında çoktan geride bırakılması gereken bir tarihî hal olarak görmüyorum. Özellikle YARSAV'cılar bize, Demokrat Yargı'ya "dindarlıkla küçük bir dans yaptılar, şimdi pişmanlar" gibi bakıyorlar. Demokrat Yargı dindarlıkla geçici bir heves ilişkisinde değil, tam tersine, ciddi bir inadı, ısrarı var bu konuda. Solun, dindarlığın içindeki meselelerle, iktidar

ilişkileriyle ilgilenmekten kendini vareste tutmasını doğru bulmuyorum. Oradaki iktidar ilişkilerini, Cemaat ve diğer kesimler arasındaki ilişkileri görüp buna göre siyasî pozisyon almaları lâzım.

Cemaat'in iktisadî örgütlenmesi olmasaydı, sadece Gülen'in vaazları ve gözyaşlarıyla bu gemi yürümezdi herhalde...

Cemaat'in dindarlık olarak, geleneksel dindarlık olarak tasnif edilemeyeceğini, halk İslâm'ının dışında bir İslâm olduğunu düşünüyorum. Böyle bir iktisadî örgütlenme olmasaydı, Türkiye'deki geleneksel dindarlığın böyle bir tarihî heyecana girebilmesi, "biz de kazanıyoruz" hissine kapılabilmeleri mümkün değildi.

İşin içinde fütuhat da var. Dünyanın dört bir yerinde okullar açılıyor, Türkçe öğretiliyor, İstiklâl Marşı söyletiliyor...

Emperyal bir Türkçülüğün ana araçlarından biri. Ben Cemaat'in yeni Kemalistler olduklarını düşünüyorum, yeni Kemalist iktidar sahipleri. İki yüzyıllık sürecin onlar üzerinden yinelendiğini düşünüyorum. Bu kesimden devlet iktidarına yeni ve İslâmî bir yön vermesini beklemek çok anlamsız olur; aynen demokrasi beklentisi gibi. Bunun ihtimal dahilinde olduğunu düşünmüyorum.

İbrahim Okur'un tutuklu milletvekilleri için "ben olsam serbest bırakırdım" sözünden iktidar içi dengelere gelmiştik. Okur'un bu sözünü bu açıdan nasıl yorumlamamız lâzım?

İbrahim Okur'un ne söylerken ne söylemek istediğini kitapta anlatmıştık. İbrahim Okur, HSYK seçimleri için verdiği propaganda CV'sinde de Millî Güvenlik Akademisi öğrencisi olduğunu kıymetli bir unsur olarak gözümüze sokmaya çalışıyordu. Bunu özellikle bilmemizi istiyordu. Aslında, özgün bir iletişim biçimini hayata geçiriyor. İbrahim Okur'un sarf ettiği

sözleri analiz ederken, ne dediğinden çok, ne demek istediğine bakmak lâzım. "Ben olsaydım serbest bırakırdım" diyor. Çok basit bir soru: Peki, serbest bırakabilecek hâkimleri niye yerlerinden aldınız? Okur'un bürokrasi projeksiyonuna ilişkin bir durum vardır.

Yeni bir Anayasa gelmek üzere ve İbrahim Okur kendisine yeni bir yer bulmak zorunda. HSYK değişecek. Hükümetin programında Meclis'ten yarı oranında üye seçme tasarısı var. Cemaat de bunu tasarlıyor. Dolayısıyla, Okur'un yeni durumda daha bağımsız, tarafsız bir profil çizmesi gerekiyor. İkincisi, devlet alanında kendisinin de içinde yer aldığı Cemaat'e karşı giderek genelleşen bir huzursuzluk olduğu farkediliyor. Okur o sözden şöyle bir anlam çıkmasını da istiyor: "Genel olarak eleştirildiği gibi, HSYK ile Özel Yetkili Mahkemeler özdeş hale gelmedi. Biz aynı bakmıyoruz." Bu, bir yandan kendisine alan açma, Cemaat'e dönük tepkileri azaltma ve yeni döneme hazırlanma, diğer yandan da HSYK'yı yargıyla özdeş tutum almayan bir kurummuş gibi sunma çabası.

İbrahim Okur, algıyı yönetmeye çalışan biri. Ve daha önemli özelliği, tek bir göze bakarak konuşmayan biri. Bürokratların özelliği budur zaten, birbirinden farklı iktidar güçlerine bakarak konuşurlar. İbrahim Okur şimdi birden fazla iktidar gücüne bakarak konuşuyor.

Bakmak zorunda hissettiği diğer iktidar güçleri hangileri bugün?

15-16 yıllık bir bürokratsanız, 28 Şubat'ı bile orada geçirmişseniz, dönüşümün tamamlandığına ilişkin algınız daima yetersiz olur. Dengeyi kovalamak kaçınılmaz bir zorunluluktur, "Ya başkaları gelirse" kaygısı ve korku içine işlemiştir. Yeni dönemin çok da farkında olmadığı için yaptığı şeyin ucuz, basit bir hikâye olduğunu anlamamaya başlar. Ama çeşitli kesimler bunu sorgulayacaktır. *Samanyolu*'nda, *Aktifhaber*'de, okura

karşı saldırıya varan sözler sarfetmeye başladılar. *Aktifhaber*'de Ergenekoncu olduğu iddiaları bile öne sürüldü.

Yeni İttihatçılık

Şimdi gündem yeni anayasa. Kitabınızda şöyle diyorsunuz: "Yeni anayasa vaadi ile seçime gidecek hükümet açısından HSYK seçimi çok belirleyici bir imtihandır." Bunu biraz açalım. HSYK seçimi nasıl bir imtihandı?

Meşruiyet sürecine bakarsanız, yargı meselesi AKP'nin yaklaşık beş yıldır ana siyasî sorunlarından biriydi. Yargı koridorlarında ilerleyen bir oyun yaşandı. AKP'nin siyasî savaşı, kurum içi iktidar oyunları üzerinden gelişti. AKP'nin siyasî analizi tamamen kurumları takip eden bir analizdi. İyi bir siyaset analizinin en önemli özelliği, kurumları iyi bilmek; orduyu, ordu komutanlıklarını, kimin ne zaman terfi edeceğini, yargıyı, başsavcının kim olduğunu, Özel Yetkili Mahkemeler'de kim olduğunu... Kurum içi hikâyelerini iyi bilenler, son beş yılın siyasî analizini daha iyi yapabilirler. Son dönemin özgün yanlarından biri bence bu: Toplumdaki ilişkileri, toplumun siyasal taleplerini öne alan toplumsal bir analiz değil de, kurumsal bir analiz. AKP referandum sürecinde büyük bir rüzgâr aldı, demokrasi, hukuk devleti, hukukun üstünlüğü dilini toplumsallaştırarak, halkla paylaşarak ileri götürdü ve yüzde 58 gibi ciddi bir başarı kazandı. Bu başarıyı AKP dışındaki kesimlerin AKP adına bu dili kullanmasına borçluydu. Aslında, AKP'ye meşruiyetini AKP dışındaki kesimler taşıdı. Dolayısıyla, referandum AKP'nin AKP dışı güçlerle ilişkisi için esaslı bir dönüm noktası gibiydi, referandum sonrasında onlarla bağının daha sağlam olacağı düşünülüyordu. Ama ilginç bir şey yaşandı. Gerçi, ilginç mi çok da emin değilim, ama referandum sonrası AKP kendisine söz yetiştiren kendi dışındaki o kesimlere artık ihtiyacı olmadığını

düşünmeye başladı ve anladı. Bu, yeni anayasa için belli bir meşruiyet alanına ihtiyaç duyan bir kesim açısından ciddi sorgulanmayı gerektirecek, hatta bazı kesimler için aldatılma iddiasını ileri sürebilecek, AKP'ye eklemlenen, onunla esnek örgülü ilişkiler kuran kesimlerin AKP'yi giderek daha ciddi biçimde sorgulamasına yol açacak bir pratik. HSYK seçiminin referandum sürecinde söylenenlerin tam tersine bürokratik ve vesayetçi bir dille götürülmesi, yeni anayasaya doğru muhalefet tarafından daha fazla sıkıştırılacağı beklentisi doğuruyordu bizde. O tartışmalar sürecinde bunu biz hem Osman Can'a hem bazı Yargıtay üyelerine, hem de daha geniş kesimlere ve medyaya söyledik.

Yeni anayasanın hazırlanmasında daha önce AKP için bir taslak hazırlamış olan Ergun Özbudun, Levent Köker gibi isimler mi, yoksa Osman Can, İbrahim Okur gibileri mi ağırlıklı rol oynayacaktır sizce?

İbrahim Okur şu an için bu işin pratik kısmında; çok anlamlı bir rol alabileceğini düşünmüyorum. Osman Can kendi eylemini en başından itibaren yeni anayasa üzerine kurmuştu. Referandum sürecinde de odaklandığı yer, anayasa değişikliğinden çok, yeni anayasa meselesiydi. Bu politik dönüşüm sürecinde dayanıksız bir pozisyon aldığı için yeni anayasadaki konumunun da zayıflayacağını düşünüyorum. Günlük gelişmelere göre kendisini ayarladığı, eylemlerini geniş bir politik perspektifle kurmayı başaramadığı için Osman'a dönük giderek biriken bir eleştiri alanı, bir itibar sorunu oluştu. Dolayısıyla, yeni anayasa sürecinde AKP açısından önemli bir konuma yerleştirileceğine ihtimal vermiyorum. AKP 2010'un sonundan itibaren AÇG (Anayasa Çalışma Grubu) ve YAP'ı (Yeni Anayasa Platformu) kurdurdu. Bunun üzerinden bir sivil toplum hareketi, "kendi anayasasını yapan bir halk" iddiasıyla öne çıktılar. İttihatçıların "Halka doğru" sloganları gibi. YAP'ta bir tür yeni İttihatçılık görüyorum: "Halka gideceğiz." Ama soyut bir halk bu, sınıfları,

kültürel, etnik, dinsel farklılaşmaları olan bir halk değil. Tıpkı İttihatçıların Anadolu'yu kurgulama biçimi gibi. Onlar da halka doğru gidecekler ve yeni bir Türk milleti, yeni bir Türk vatanı inşa edeceklerdi.

Aynı oyunun şimdi de benzer bir biçimde yeni İttihatçılık diyebileceğimiz bir biçimde uygulanacağını düşünüyorum. Örneğin, YAP'ın önemli iddialarından biri "siyasî partiler bu işin içine girmesin". Siyasî partilerin aktif rol almadığı, siyasetin ikincilleştirildiği bir yeni Anayasa yapma süreci öneriliyor. İttihatçıların solidarist, korporatist yaklaşımı gibi. Bu ciddi bir problem. Bu, "siyaseti inşa edeceğim, halkı inşa edeceğim" derken siyasetin ve halkın imkânlarını yok etmek demek. AKP'nin yeni anayasaya dönük sivil toplum hazırlığı olarak AÇG ve YAP'ın bundan sonraki süreçte çok ciddi bir rol almayacağını düşünüyorum. Onlar da zaten AKP'nin asla kaldıramayacağı uç bir dille anayasa tartışmalarının içinde rol kapmaya çalışıyorlar. Bence bu, anayasa tütsüsü üzerinden siyasal sorunların ciddiyetini azaltmaya dönük bir etki gösterecektir. Ve asıl olarak AKP'nin Adalet Bakanlığı içindeki yeni anayasa hazırlıklarına dışarıdan meşruiyet taşıyan kolaylaştırıcı bir etki yapacaktır.

Bu dönemde yeni anayasa gerçekten yapılabilir mi?

Dolmabahçe Paktı'nın buna karar verdiği hissine kapılıyorum. Yeni anayasayı zorlayacak en önemli nokta Kürt politik varlığıdır. Daha doğrusu, yeni anayasadan kazanacak tek aktördür. İktidar alanında AKP de, Cemaat de zaten belli bir yere geldi, yeni anayasadan kapabilecekleri çok geniş bir alan yok. Her anayasa, o an güçlü olanlara hizmet eder. Yeni anayasanın ancak ve ancak Kürt politik varlığına meşruiyet katabilecek bir yanı var. Yeni anayasa çıkacaksa, bu hareketin üzerinden çıkacağını düşünüyorum. Normalde, bir anayasa tartışmasında liberal ve sosyalist perspektiflerin yarışmasını beklersiniz.

Liberal, neoliberal bir perspektifin kurumları öne alan, siyaseti ikincilleştiren, buna göre de kısa, öz bir anayasa dilini zorlaması beklenir.

Buna karşılık, sosyalist bir perspektifin de siyaseti bütün diğer alanlara, kurumlara önceleyen bir dil geliştirmesi ve bu ikisinin çatışması beklenir. Bu olmadığı gibi, buna ilişkin hazırlıkları da görmüyoruz. Yeni Anayasa tartışması kendisine sol ve liberal karşılıkları maalesef üretemedi. Daha çok, bugüne kadar devlet ortamını asıl belirleyen olan Türk milliyetçiliğinin sorgulandığı bir anayasa tartışmasıyla, kısmen 66. maddeye, vatandaşlık tanımına odaklanan bir dönüşümle karşı karşıya kalacağız gibi geliyor bana.

Eski Bir Sakız

Kurumların analizi önemli diyordunuz; oradan devam edelim. Seçim öncesinde YSK bazı milletvekillerinin adaylığını veto ettiğinde ya da seçim sonrası Hatip Dicle'nin milletvekilliğini düşürdüğünde, YSK'nın aslında AKP'yi zor durumda bırakmayı hedeflediği, bunun bir "yargı darbesi" olduğu yorumları da yapıldı. YSK'nın bugün siyasî konumu ne?

Sürece dışarıdan bakanlar aynı sakızı çiğnemeye devam ediyor: "Geleneksel iktidar güçleri statükonun devamını istiyor, bu yeni hamle de o statükonun devamı için." Dolayısıyla, o statüko AKP'yi hâlâ "siyah Türk" olarak yerleştirerek kendi tarihî iktidarını idame ettirmeye çalışıyor. Ama son bir yılda yargıda, kurumlarda büyük iktidar dönüşümleri yaşandı ve bu kurumlardaki iktidarın faili değişti. YSK bir yargı organı değil ama, yüksek yargıdan teşekkül eden bir kurum, dolayısıyla yargının içinde saymak lâzım. Bu kurumların bir uygulamasını statükonun değişen duruma direnci gibi algılamak artık son

derece yanlış; gerçekliğe tekabül etmiyor. Bir yıl öncesine kadar, AKP yargıda mağdur durumdaydı ve kaçınılmaz olarak çözücü aktörlerden biriydi. Ama şimdi mağdur değil, sorunun aktörlerinden biri. AKP ve bileşenleri Yargıtay'da iktidar olmuş durumda. Geleneksel iktidarın bütün pratiklerini şimdikiler de uygulamaya devam ediyor. Hatip Dicle'nin dosyası bekleyen diğer dosyaların önüne alınarak hızla karar verildi. Bu, yeni kadrolarla yapılmış bir şey. Hatip Dicle meselesinde, Mustafa Balbay meselesinde, "statüko" diye bir şey tarif edeceksek, geleneksel iktidar güçlerinin herhangi bir etkinliği yok. Bunu açık ve net biçimde artık ilân etmek lâzım. Bu bir masal. Eski bir sakız. Şu an YSK'da, yüksek yargıda AKP bileşenlerinin yaptırmayacağı hiçbir şey yoktur. Buna artık hükümet muktedir durumda. Bu krizde sorunun aktörlerinden biri bizzat AKP ve Cemaat'tir. Şu ana kadar bu meselelerin iki çözümü oldu: Birincisi, AKP'nin bir yıl öncesine kadar yaptığı şey, kurumların krizini halka, sivil topluma taşıyarak, onunla yüzleştirerek çözmek. İkincisi, CHP'nin yaptığı gibi kurumlara sığınmak. Bugün aynı şeyi AKP yapıyor, kurumlara sığınıyor. "Yargıya güvenelim arkadaşlar" diyerek çözmeye çalışıyor. "Meclis'e gelin, Meclis'te çözelim!" Kurumlara saygıyı öne alan bir siyasî strateji izliyor. BDP'nin yöntemini ise son derece mantıklı, sağlıklı buluyorum. Kurumların yarattığı sorunları, krizleri siyasetle çözmek ve bütün bu meseleleri toplumda sorgulatmak lâzım. Bu anlamda, kısa süre içinde konumlar değişti. Şu an AKP'nin faillerinden biri olduğu bir krizle karşı karşıyayız.

AKP'nin sorunun doğrudan faili olması Hatip Dicle'nin milletvekilliğine yaptığı itirazdan mı kaynaklanıyor?

Evet, AKP Diyarbakır'da itirazda bulunuyor. Ama bu, konunun bir boyutu. Yargıtay'ın Hatip Dicle kararı Mart'ta. YSK üyelerinden biri de bu kararı alan dairenin üyesi. Dicle'nin cezasının onaylandığı bilinmesine rağmen, adaylığı kabul

ediliyor. İktidar oyunu devam ettiriliyor. Eğer saf bir kurum olarak bakarsanız, ortada ciddiyetsizlik ve tutarsızlık var.

Belki de dışarıdan bakınca tutarsız ve çelişkili görünüyordur. Seçim öncesindeki siyasal durum Dicle'nin adaylığının onaylanmasını, seçim sonrası ise milletvekilliğinin düşürülmesini gerektirmiş olabilir.

Tam da bundan dolayı tutarsız ve ciddiyetsiz olduğunu söylememek lâzım. Önceki ve sonraki olaylar arasındaki tutarsızlığa bakarak ciddiyetsizlik olarak görülen bu durum, aslında örgütlü bir kurgu gibi görünüyor.

Tutarlı bir tutarsızlık.

Aynen. Ama bunun aktörünün sadece YSK olduğu söylenemez.

YSK artık AKP'nin hâkimiyetinde mi?

Türkiye'de, herhangi bir iktidarın yargıyı ele geçirmesinin gerekmediğini düşünüyorum. Güç olmak başlı başına yeterli. "Türkiye'de devletçi bir yargı var" diye çok sık söylenir. Türkiye'de devletçi bir yargı yok. Türkiye'de bir Alman yargısı yok. Alman yargısı, ciddi eğitim alan, ciddi altyapısı, bilgi tekeli olan devşirme yargısı demek. Önümüzdeki politik süreçlere vesayet eden bir yapıdan, belli bir pozisyon alan bir gruptan söz edeceksek, Türkiye'de yargının bir pozisyonu yok. Türkiye'de yargı taşra üzerinden ifade edilebilir. Taşranın devletçi yargı algısı yoktur. Türkiye'de yargının bir dayanıklılığı yok. Dolayısıyla, yargı vesayeti sözü safça bir söz. Yargının hiçbir şeye vesayet edecek gücü yok. Örneğin, Kadir Özbek Pakistan mukayesesi yaptı. Biraz bilgisi olan, aklı başında hiç kimse Pakistan'la Türk yargısını mukayese edemez. Türkiye'de keşke devşirme bir yargı olsa; devşirme ciddi bir eğitim, ciddi bürokrasi demek. Bürokrasi o alanın bilgi tekelini ele geçirmekse, Türkiye'de yargının bürokratik özelliği de yok. Türkiye'de yargı bürokrasisi

dediğimizde, tamamen iskeletsiz, ciddi bir duruşu olmayan, her siyasî güce bağlı olarak her gün yeniden kendi pozisyonunu alan, sürekli iktidarın gözüne bakan bir yapıdan söz ediyoruz. Dolayısıyla, bir mesajı toplumun geri kalanlarına taşıyabilecek bir güç değil yargı. Vesayet edebilecek kapasitesi yok.

Tutuklu milletvekilleriyle ilgili kararlardan sizce siyasal iktidar sorumlu, öyle mi?

Aynen öyle.

Politik Temsil Krizi

"Tutuklu milletvekilleri krizi"nden nasıl çıkılabilir?

Hobbes'un "Herkes herkesin kurdudur" sözündeki gibi, şu an doğa durumunda yaşadığımızı düşünüyorum. Hukukun bir referansla üretilmediği, hukuk ve toplum öncesi bir durum olarak görüyorum yaşadığımız dönemi. 2004'ten itibaren başladı bu. 2004'te Anayasa Mahkemesi bir karar aldı, arkasından 90. madde değişti. Bu, şu anlama geliyor: Hem bir ulusal hukukumuz, hem de uluslararası hukukumuz var. Uluslararası hukuk anayasal bir nitelik kazandı. Dolayısıyla, uygulamak zorundasınız. Her tür referans sistemine açık haldesiniz, ulusal hukuka bakarak istediğinizi yapabilirsiniz, uluslararası hukuka bakarak yine istediğinizi yapabilirsiniz. Tam bir doğa durumu. Her şeyi hukuksallaştırabilirsiniz.

Ama çelişme durumunda uluslararası hukuku uygulama mecburiyeti var.

Hukuksal olarak bakarsanız öyle. Ama Türkiye'de esaslı bir referans olarak çıkmadı, mevzuatın sonuçlandırılması, yorumlanması tartışma konusu yapılıyor. Bugün şöyle düşünülüyor: "Neredeyse ilk defa temsil krizinin olmadığı,

temsilin en üst seviyeye ulaştığı yeni bir Meclis var. Buna sevinmeliyiz." Tam tersini düşünüyorum. Şu an aslında bir politik temsil krizi yaşıyoruz. Yüzde 10 barajını bir yana bırakın, Türkiye'nin zaten yüz yıllık süreci politik temsil krizi olarak anlatılabilir. Şu andaki de bir politik temsil krizi. Devlet dışında olan kesimlerin, "devlet nezdinde onaylanmayan kanaate sahip olan kesimlerin" Meclis'te kendilerini temsil edip edemeyeceğini tartışıyoruz. Buna ilişkin bir hukuksal mevzuat oluşturulmuş, ciddi engeller kurulmuş, Meclis'i inşa etmek için belirli ideolojik ve siyasî standartlar oluşturulmuş. Hem Hatip Dicle için tartışılan bu, hem de diğerleri için. Geleneksel kriz çözme yöntemi hâlâ aynı şeyi söylüyor: "Kurumlara gelin." Parlamentoların tarihsel iddialarına da uygun değil bu. Parlamento krala karşı kurulmuş direnç mekânıdır, halkın kendisini devlete karşı kurduğu yerlerdir. Dolayısıyla, YSK da dahil bu konuyu yorumlamakla yetkili tüm kurumların yönetim karşısında, devlet karşısında temsili öne alarak mevzuat alanını yorumlaması gerekir. Oysa tam tersi yapılıyor. Ve bu politik temsil krizi, Anayasa çerçevesinde tayin olan karar verici kurumlar lağvedilip yerine yenileri kurulmadıkça bence aynen devam edecek. Şu an, bir Anayasa öncesi durumu yaratılmış durumda. Doğa durumu derken biraz da ondan söz ediyorum; bir Anayasa öncesi, hukuk öncesi durumdayız. Herkesin herkesin kurdu olduğu bir dönem. Anayasa referandumu döneminde olduğu gibi, yeni anayasaya bütün kesimleri mecbur etmek için bilerek planlanmış da olabilir bu krizler. Emin değilim. Komployla bakan biri değilim ama, bir plandan da söz edebiliriz.

Krizin çözülmesi için tutukluluk süresi meselesinin çözülmesi gerekmiyor mu?

Radikal 2'de neredeyse bütün liberaller, demokratlar, solcular CHP'ye akıl öğretip duruyordu: "Ne yapıyorsunuz, girin bir an önce Meclis'e." Dünyanın başka yerlerinde politik

krizden bu kadar nefret eden bir entellijansiya var mıdır, merak ediyorum. Benim bildiğim, entelektüeller politik krizi severler; sevmeliler, daha doğrusu. Politik kriz verimli bir şeydir. Ama bizim entelektüeller, CHP'nin karşısına geçmiş, "hadi gir içeri, otur koltuğa, bir an önce anayasayı yapın" diye bas bas bağırıyor. Oysa, politik krizler çok verimlidir, gerçek dönüşümün mimarlarıdır. TBMM'yi kutsayarak hareket etmenin çok mantıksız olduğunu düşünüyorum. Hele hele Ahmet İnsel gibi isimlerin kutsamasını çok mantıksız buluyorum. Tam tersine, yapılacak tek şey, BDP'nin yaptığı gibi, "Tapu Dairesi neyse Meclis de odur, bugüne kadar da öyle kullanılmıştır. Ben Diyarbakır'da da yaparım milletvekilliğimi, başka yerde de yaparım" diyerek siyasetin alanını da, bugüne kadarki mebus tanımını ve pratiklerini de genişletecek tarihî bir girişimde bulunmaktır. 1960'lardaki Türkiye İşçi Partisi örneğini de büyüterek, toplumsal temsili öne alarak, siyaseti daha kıymetli hale getirerek, mekânları farklılaştırarak, Diyarbakır'la yüzleştirerek yeni bir adıma girişebilir; girişmeli. Şunu açık ve net biçimde söylemeli: "Meclis bugüne kadar devlet dairesi, mebusluk da devlet memurluğu olarak görülmüştür." Türbanlı giremez. Niye? Parlamentonun mantığına aykırı değil mi? Yemin etmeme ve Meclis'e girmeme eylemleri, aslında, parlamentonun ve parlamento hukukunun yeni biçimde yorumlanmasının kapısını araladı. CHP'ye sürekli "otur yerine, konuşma fazla" diye ödevler vermek yerine, kurum dışı alanları genişleten bu tavrı olumlu karşılamak gerekiyor. Türkiye'de siyaset alanı ilk defa bu kadar genişliyor. '60'lardaki TİP hareketi önemli bir girişimdi. Şimdi, Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku ile onun kat kat üzerine çıkan bir imkânla karşı karşıyayız, onu çok kıymetlendirmek lâzım. Siyasetin farklı mekânlarla, farklı toplanma biçimleriyle, farklı eylemlerle zenginleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Şu an siyaset ilk defa güçlendiriliyor, farklılaştırılıyor, yeni mekânlar, yeni başkentler kazanıyor, yeni

meclisler oluşuyor, çeşitleniyor... Bunun üzerine gitmek lâzım. Bu olayda da görülüyor ki, bizim aydınların hemen hepsi yeni İttihatçı. Herkes devlet terbiyesi içinde yaşamaya alışmış. Müthiş bir huzursuzluk var: "Yeni anayasayı kaçıracağız, kurumlar görevini yapsın..." Hangi kurum? Kimsiniz siz?

BDP'nin grup toplantılarını Diyarbakır'da yapması çok eleştirildi. Siz bunu da olumlu buluyorsunuz...

Kesinlikle çok olumlu. Parlamento gerçek bir parlamentoya dönüşüyor, tarihî ruhunu kazanıyor. Belki '21 Meclisi'ni yeniden çıkarabiliriz oradan.

Kitabınızda YARSAV'ın AKP cenahı için bir "negatif kıymet" olduğunu söylüyorsunuz...

Şeytan. Dindar için şeytan kıymetlidir.

CHP, malûm sicili sayesinde AKP için hep bir "negatif kıymet" işlevi görüyor. Kılıçdaroğlu yönetimine dört koldan yapılan tazyik "yeni CHP"nin bu negatif kıymeti zayıflatabileceği düşüncesiyle ilgili olabilir mi?

Yeni yönetimin siyaseti yavaş yavaş genişletmeye başlattığını düşünüyorum. CHP içinde bir sosyal demokrat siyaset üretilebilir mi? Emin değilim. SHP ile ihtimal dahilindeydi, ama CHP'nin böyle bir dönüşüm yaşayabileceği konusunda umutlu değilim, ama muhataplarını ilk kez gerçek bir siyasetle tanıştırma girişiminde bulunduğunu düşünüyorum. Bu da tabii karşı tarafı rahatsız ediyor. Aynen Adalet Bakanlığı ile YARSAV ilişkisi gibi.

"Dinsel Cezbe"

Kitabınızda altını çizdiğimiz yerlerden biri de şu saptama: "Sözünü ettiğimiz bu tarihî gelenek ile bugün karşılaştığımız refleksler arasındaki tezat nasıl açıklanabilir? Kuşkusuz ki, 1930'lar CHP'sinin seçim

zihniyeti ve tecrübesini hayata geçiren ve aynı tür seçimleri bu kez 2010 HSYK seçimlerinde uygulayan Bakanlık bürokrasisinin kendisidir. Bu bürokrasi, ideolojik meşruiyet yapısı hariç, tüm o bürokratik devletçi geleneği aynı zihnî yapı ve aynı uygulamalarla beraber devralmıştır. Dolayısıyla, bugün kendi tabanına vesayet eden bir 'dindar bürokrasi' ile karşı karşıya bulunuyoruz."

"Dinsel cezbe" meselesi de var; onu Ertuğrul Kürkçü'den çaldım, yeni iktidarı tanımlarken kullandığı ifadeydi. Bu dönüşümün aslında geleneksel iktidar güçlerinin değişmesinden ve hatta ittifakından başka bir şey olmadığı, tek farkın da "dinsel cezbe" olduğunu söylüyordu. Bence, on yıllık süreç açısından en önemli tespitlerden biri bu. Bu gerilime, bu ayrışmaya dikkat gösterip özellikle mağdurları, bu sürecin tabanını esas alan bir politik dil geliştirmek gerekiyor.

HSYK seçimlerine dair tartışmaları anlatırken "çok kıdemli bir hâkim"den şu alıntıyı yapıyorsunuz: "Bizim için önemli olan kazanmak. Siz ise bizim için önemli olan adalettir diyorsunuz. Buna bir diyeceğim yok. Fakat, eğer, şimdi kazanmazsak bu tarihî bir kayıp olur. Bu seçim her şeyden önemli. İleride demokratik bir seçim yapılabilir." Bu sözler genel bir temayülü temsil ediyor mu sizce?

Vasatı ifade ediyor olabilir. Bir Yargıtay üyesiydi o sözleri söyleyen. HSYK seçiminde aralarında mesafe bulunan kesimler tarafından bile paylaşılan bir yaklaşımdı bu. Eleştiriyi erteleyen bir durum tabii. O tartışmada dindar bir kıdemli hâkim vardı, açık ve net bir biçimde Adalet Bakanlığı'na karşı tavır aldı ve dindarlığıyla insanlığın genel hasletleri arasındaki politik bağı nasıl kuracağına dair çok güzel bir konuşma yaptı. Orada olmanızı isterdim, dinlerken birçoğumuzun tüyleri ürperdi. Dindarlar arasında bir gerilim doğdu. Yargıtay üyesinin okuduğunuz o sözlerine karşı açıkça dedi ki, "Ben ne olursa olsun kazanmak istemiyorum. Eğer öyle bir derdim olsaydı, Kemalistlere

katılırdım. Değişen bir şey olmayacaksa, onların yerine siz gelecekseniz, o ahval devam edecekse, benim kazanmamın hiçbir anlamı yoktur. Ben şeytanla işbirliği yapmam, imanım buna müsaade etmez.

"Yargıtay üyesi olduğunu söylediğiniz o hâkim "YARSAV'ın kazanacağı bir sabaha uyanacağıma, şeytanla bile işbirliği yaparım" diyor.

Hemen o cümlenin arkasından da demin anlattığım arkadaşımız ona cevap veriyor. Adalet Bakanlığı'na tavır alanlar içerisindeki dindar hâkimlerden biri. Bu tavrın liberal sol ve sol tarafından alındığı söyleniyor, ama Osman Can ve şürekâsı gittikten sonra Demokrat Yargı yine dindarların ağırlıklı olarak rol aldığı bir dernek. Dindarların ciddi bir iktidar sınavıyla karşı karşıya olduğu ve bu sınavdan imana sahip çıkarak çıkmak gerektiğini söyleyen bir kesim var. Şu anda bu arkadaşlarla beraberiz.

HSYK seçimi üzerine bir hâkimin de şöyle dediğini naklediyorsunuz: "Yargı iradesini ortaya koydu ve kendi temsilcilerini seçti. Böylece yargıda demokratik meşruiyet gerçekleşti. Demokrasiyi içimize sindirelim. Seçmen iradesine saygı duyalım." İlk iki cümledeki "yargı" yerine "millet"i ve "meclis"i koyarsak, Tayyip Erdoğan konuşuyor gibi.

Demokrasinin en minimum haliyle algılandığının bir itirafı gibi.

Kitabınıza alt başlık olan ifade de kıdemli bir hâkimin ağzından: "Adalet Bakanlığı eşeği aday gösterse, eşeğe de oy veririm." Bunu okuyan hemen herkes Adnan Menderes'in ünlü sözünü, "kütüğü koysam seçilir"i hatırlamıştır herhalde.

Tabii. Bugün yaşadığımızın güncel bir mesele olmadığını, Türk sağ muhafazakârlık geleneğine eklemek gerektiğini kitapta da söyledim. "Gönüllü kulluk" üzerine söylev geliştirebilecek,

özgün ve daha derinlikli bir analiz yapılabilir. Bu kitaba yetiştiremedik. Belki bir sonraki kitapta olur.

Otoriterlikten Totaliterliğe

"Eşeğe oy veririm" alıntısını yaptığınız bölümde şöyle diyorsunuz: "Dindar-muhafazakârların estetik bir siyasal dil ve üslûp üretme potansiyelleri ve kabiliyetleri ile ilgili bir sorun vardır ortada. Fakat münhasıran bir estetik üretme sorunu ile karşı karşıya kaldığımız da iddia edilemez. Çünkü sorun çok daha derinlerde bir yerlerde ve toplumsal ve siyasal düzeylerdedir. Belki, en basit olarak şuraya bağlayabiliriz: Hâlâ kaba bir iktidar duygusu tarafından güdülüyoruz." Son cümle İdris Küçükömer'in "topak iktidar" tarifini ve Celal Bayar örneğini akla getiriyor. Celal Bayar, 27 Mayıs'tan yıllar sonra verdiği nehir söyleşide şöyle diyor: "Bütün toz dumanı bir tarafa bırakırsak, aramızdaki temel çelişki şuydu: CHP muhtariyetlerden yanaydı, bizse güçlü devletten, güçlü iktidardan yanaydık." Küçükömer, Bayar'ın 27 Mayıs yorumundan hareketle "topak iktidar" kavramını tartışmaya açıyor. Türkiye'de iktidarın ayrışmadığını, topak olduğunu ve dolayısıyla, kuvvetler ayrımının hayata geçirilemediğini söylüyor. Gerek referandum sürecinde, gerekse bugünkü yeni anayasa tartışmalarında, aslında "topak iktidar" meselesiyle karşı karşıya olduğumuz söylenebilir mi?

Türkiye'de 1960'lardan beri en ciddi tartışmalardan biri bu; Sencer Divitçioğlu, İdris Küçükömer, Doğu despotizmi, patrimonyalizm... Bu yaklaşımın Doğu ve Batı'yı epistemolojik ayrımlar gibi algılamaya döndüğü kaygısı da taşıyorum. Gramsci benzer bir örnek veriyor: "Doğu'da iktidarı ele geçirmek çok zor, ama elde tutmak çok kolaydır. Batı'da iktidarı ele geçirmek çok kolay, ama elde tutmak çok zordur. Çünkü Batı'da iktidar geniş bir aristokrat sınıf tarafından paylaşılır ve dengeler vardır, elde tuttuğunuzu zannettiğiniz iktidar kısa zamanda elinizden

kayabilir. Güçlü bir iktidar yoktur. Doğu'da ise bir güç vardır, güce sahip olan istediği gibi yönetme kabiliyetine sahiptir, çünkü çevresinde o gücü sınırlandırabilecek herhangi bir şey yoktur. Dolayısıyla, sivil toplum-devlet ayrışması yaşanmamıştır, ruşeym halindedir." Doğu-Batı ayrımına çok kıymet vermek gerekir mi, emin değilim.

Doğu-Batı ayrımı üzerinden değil de, farklı kapitalist toplumsal formasyonlar ve onların belirleyicisi olan kapitalist üretim tarzı ve toplumsal sınıflar üzerinden düşünürsek, Türkiye'de kapitalizmin ve sınıf mücadelesinin mevcut düzeyinde, "topak iktidar"ın varlığını sürdürdüğü, dolayısıyla kuvvetler ayrımının oluşmadığı söylenebilir. Referandum sürecindeki tartışmalarda bir vesayetin yerini başka bir vesayetin aldığı, referanduma sunulan düzenlemelerle kuvvetler arasındaki ayrılığın değil, birliğin güçlendirildiği öne sürülüyordu. İktidar topak oldukça, bölünmüş iktidarın tezahürü olan kuvvetler ayrımının mümkün olamayacağını bugünkü tablo doğrulamıyor mu?

Kuvvetler ayrılığı üzerinden iktidar analizinin anlamlı bir siyaset analizi olduğunu düşünmüyorum. Belki anayasa hukuku, kamu hukuku bakımından anlamlı olabilir, ama bizim perspektifimiz yasama, yürütme, yargı ayrımı üzerine kurulu bir anayasa perspektifi değil. Bunun zaten tarihsel karşılığı da yok Türkiye'de. Althusser'in söylediği gibi, "Montesquieu'nün İngiltere gözlemleri üzerine formüle ettiği bir şeydir kuvvetler ayrılığı". Esas olarak iktidarın paylaşımındaki güçler dengesine dayanır. Burjuvalarla aristokratlar arasındaki çekişmeden, aristokratların kendi mahkemelerini burjuvalara bırakmak istemedikleri için üçüncü bir taraf yaratma ihtiyacından doğmuştur yargı. Bu üçlü iktidar paylaşımının İngiltere'de tarihsel karşılıkları var. Ama Türkiye'de bunun karşılığı geçmişte de yoktu, şimdi de yok. Yasama-yürütme-yargı ayrımı, anayasa hukukuna, kamu hukukuna ait bir ayrım olmanın ötesinde, bence kıymetli bir şey değildir. Asıl analiz tarihsel analizdir. Tek

bilim de bence tarih bilimidir. Ne anayasa hukuku bize doğru bir perspektif sunar, ne de kamu hukuku. Doğru bir analiz yapmak istiyorsak, yasama-yürütme-yargı kurumlarının tarihsel karşılıklarını bulmak zorundayız. Burjuva içi meselelere tekabül eden ayrışmalar dışında, yargı, yasama ve yürütmede bir ayrışma gözlemleyemiyorum. Geçmişte de gözlemleyemiyordum. Topak iktidar sürüyor denebilir. Özellikle yargıdan hareketle, ama genelleştirerek şöyle bir gözlemimi söyleyebilirim. Şimdiki iktidar her eyleminde onaylanma ihtiyacı duyuyor. Bunu da zorlayarak yapıyor. Her eyleminden sonra, dönüyor ve "hadi beni alkışlayın" diyor. Otoriter bir süreç şunu gerektirir: "Ben yaptım, oldu. Gidin başımdan, sizi tanımıyorum." Otoriter süreç budur ve biz buna alışkınız. HSYK bir karar alır, „umurumda değilsiniz, ister katılın, ister katılmayın" tavrındadır. Şimdiki HSYK'nın bir başka özelliği var, hükümet için de aynı şey söylenebilir; onaylanmayı, alkışlanmayı şart koşuyor. Bu, daha totaliter bir anlayışı gösteriyor. Benim gözlemim, otoriterlikten totaliterliğe doğru gidildiği yönünde. Bu büyüyebilir de, büyümeyebilir de, belki otoriter sürece yeniden dönülebilir. Belki döneme ait bir şeydir. Geçici midir, emin değilim.

Politik Şizofreni

Totaliterlik eğilimi kitapta söz ettiğiniz politik şizofreniyle el ele giden bir şey mi?

Onu güçlendiren de bir şey. Politik şizofreni, HSYK seçim sürecinde Bakanlık listesi üzerinden dile getirdiğimiz bir ifadeydi. HSYK seçim sürecinden sonra, AKP dışındaki siyasî aktörlerin ilgisi AKP'nin bu süreçteki rolüne odaklanmış, onu sorgulamaya yönelmişti. Bir-iki hafta bu sorgulama yoğunlaştı. Sonra ilginç bir pozisyon almaya başladı AKP'liler. Mevcut gerçekliği dönüştürmeye yönelik yeni bir gerçeklik yaratmak

istediler. Daha doğrusu, gerçekle sahte arasındaki mesafeyi silerek yargıya dönük yeni bir dil geliştirdiler. Bu sadece HSYK'ya ilişkin bir şey değil. Yargının beş yılık sorgulanma sürecinin biriktirdiği yüzlerce sorunun hepsinin yok edilmesi girişimi. İlginç bir durum.

Bunun en somut örneği Adalet Bakanı Sadullah Ergin'in "HSYK seçiminde Bakanlık listesi diye bir şey yoktur" sözü herhalde...

Ama herkes biliyor ki var. Algıyı yönetiyorsunuz. Gerçeklik üzerine kurulu politikadan vazgeçiyorsunuz, kendinize yeni bir gerçeklik üretiyorsunuz ve bu gerçeklik çerçevesinde belli bir kesimi harekete geçiriyorsunuz. Biraz önce naklettiğiniz hâkimin "yargıda demokratik meşruiyet gerçekleşti" çıkışmasının bir parçası da bu. "Daha ne istiyorsunuz, oldu işte. Alkışlayın! Aksi halde, sizi anti-demokrat ilan edeceğiz!" Dediğiniz gibi, bu şizofreni, totalitarizm iklimini oluşturuyor. Bu bir iklim. Politik şizofreni, o iklimin koşullarını, geometrisini oluşturan bir şey. Kendinize kurduğunuz o yeni gerçek ne kadar genişlerse, totalitarizmin imkânları o kadar güçleniyor.

Sadullah Ergin'in "Adalet Bakanlığı listesi yoktur" sözü türünden gerçeğin inkârı, AKP'li bakanlardan ilk defa duyduğumuz bir şey değil, ama bu kadar alenî, bu kadar tartışma götürmez olanı da pek yok galiba.

Sadullah Ergin, Türkiye'deki siyasî pişkinler galerisinde ikinci portre olabilir. Pişkinler galerisindeki ilk fotoğraf, bence, "çayda radyasyon yoktur" diyerek TV'de radyasyonlu çay içen Cahit Aral'a ait olmalı. Başka isimler de verilebilir elbette, ama kabine açısından bakıldığında, bu iki isim mutlaka ilk iki sırada yer alır.

Yeşil Kemalizm

Hrant Dink'in öldürülmesindeki sorumluluğuyla ilgili, Arat Dink'le Erdoğan arasındaki "kanlı mı, zanlı mı?" tartışmasının ardından Cemil

Çiçek Meclis Başkanı oldu. Liberal-demokratların söyleminde Erdoğan ve Cemil Çiçek hep esasen zıt anlayışlara, pozisyonlara sahipmiş gibi sunuluyor. Devletin adamı Cemil Çiçek hükümete sızmış sanki...

Politik dönüşüm heyecanı birçok kesimde hâlâ devam ediyor; statüko tespitleri, politik krizleri o statükoya atfetme hâlâ varlığını sürdürüyor. Ben yeni politik dönüşümün de devletleştirildiğini görmek ve kabul etmek için geç kaldığımızı düşünüyorum. Cemil Çiçek'in Meclis Başkanı olması da politik dönüşümün yeniden devletleştirildiğini gösteren en temel ispatlardan biri. Nezirat Yeşilmen'in "Yeşil Kemalizm" makalesini okudum geçenlerde. Bence, AKP'yi destekleyen taban içinde dahi AKP'nin dönüşümünün Kemalizmin tekrarından başka bir şey olmadığı algısı giderek yaygınlaşıyor. Böyle bir hesaplaşmaya gelindi, çünkü artık son noktadayız. Bu aşamadan sonra bugüne kadarki dili sürdürmek çok zor. Ali Bayramoğlu, Etyen Mahçupyan gibi isimlerin artık bunu ilan etmeleri gerektiğini düşünüyorum. AKP'ye sol liberal bir dil üzerinden söz yetiştirme eylemi başarısızlıkla sonuçlandı. Buna karşılık Mümtaz'er Türköne, Naci Bostancı gibi sağ muhafazakâr isimler üzerinden söz yetiştirmenin ise başarı kazandığını düşünüyorum. Bunu artık kabul etmek gerekiyor. Diğerlerinin 1990'ların ikinci yarısından itibaren taşıdığı sözlerin hiçbiri AKP hareketi içinde bir karşılık bulmadı. Bunu bugün ilan etmek gerekiyor. Artık o aşamaya geldik. Demokrat arkadaşların bir kısmının böyle bir değerlendirme yapmaya başladıklarını düşünüyorum. Özel sohbetlerde "Nuray Mert haklıymış" dahi dediklerini biliyorum.

Kitabınızda, tipik "liberal-demokrat" tavra, ulusalcı-milliyetçi bir iddia ile iktidarın anti-demokratik uygulamasına gösterilen bir tepkiyi aynı torbaya koyarak mahkûm etmeye dair çok temsilî bir alıntı var: "İddiaya göre BDP'nin aldığı oylar 'tehdit' temellidir, seçmenin gerçek iradesini yansıtmamaktadır. Benzer bir korkutma iddiasını biraz da ironik bir biçimde HSYK seçimleri için de duymaktayız.

HSYK seçimlerinin sonuçlarını beğenmeyenler arasında seçimlerin Adalet Bakanlığı'nın tehditleri altında gerçekleştiğini ileri sürenler bulunmaktadır." (Levent Köker, "Düzenleri Bozulanların Statükocu Tepkileri", Zaman, 21 Ekim 2010)

Bizi, Demokrat Yargı'yı kastediyor...

Bu da sözünü ettiğiniz politik şizofreniye bir örnek değil mi?

Pek bilgi edinmeden dışarıdan bakan, sadece genel kanaatle yetinen bir kesim de var. Levent Köker'in bu sürecin ayrıntılarına vakıf olduğunu düşünüyorum; vakıf olduğu halde bunu yazıyor. Benim gördüğüm, bir politik dönüşüme odaklanmış, bu dönüşüm sürecinde üzerine oynadığı politik aktörün hatalarını nispîleştirmek istiyor. Dolayısıyla, HSYK seçimlerini de nispîleştirmeye çalışıyor.

Ama o "nispîleştirme" hakikatin reddine varıyor...

Evet, tabii. "Haklı olabilirsiniz, böyle bir şey olabilir, ama dinlemek istemiyorum. Politik gereklilikti bu. Kirlenmekten uzak dursak, politika yapamayız" anlamına gelecek bir yaklaşım bu. Tabii benim gördüğüm böyle.

Kitapta "politik şizofreni" bahsinde "bu durumun siyaset açısından sonuçları 'yakın tehdit' aşamasındadır" diyorsunuz ve bunu şöyle izah ediyorsunuz: "Gerçeklik duygusunun yitirildiği yerde, herhalde ne yeni anayasa yapılabilir ne de demokrasi mücadelesi verilebilir. Çünkü mücadele edeceğiniz zemin kaybolmuş demektir. Tıpkı bir şizofreni hastasının yaşadığı gibi sadece kendinize ait bir 'gerçeklik dünyası'na doğru kayar veya kaymaya zorlanır ve dışarıdaki gerçekliğe yabancılaşmaya başlarsınız."

Bu kaygıyı somut gündem, yeni anayasa gündemi üzerinden biraz daha yüksek sesle söylemeye çalışıyorum. Yeni bir kuşak var ve bu kuşak yeni anayasayı yapmaya hazırlanıyor.

Yeni Politik Kuşak

Daha önce de söz ettiniz, bu yeni politik kuşağın belirleyici özellikleri ne, onu nasıl tarif edersiniz?

Karl Mannheim, *İdeoloji ve Ütopya*da kuşak meselesini siyasî analizin bir parçası haline getirir. Kuşaklar üzerinden siyasetin algılanmasının belli bir imkân olduğunu anlatır. Bunu okuduğumda, yeni anayasa meselesini, önümüzdeki iktidar dönüşümü sürecini yeni kuşaklar üzerinden anlayabilir miyiz merakına kapıldım. İki yüzyıllık dönüşümün bugüne dair yeni malzemeleri üzerine düşünüyordum. İlk sorularımdan biri bizzat bu kuşağa dönüktü. Yeni olan şeyin biraz da bu politik kuşak olduğunu gördüm. Bu kuşağın çeşitli üyeleriyle, çeşitli yerlerde karşılaştık, ortak birçok iş yaptık, belli bir politik geçmişimiz oldu ve onların refleksleri geleneksel bilgiler üzerinden algılanabilecek gibi gelmedi bana. Örneğin, Osman Can bu kuşağa dair figürlerden biridir. Refleksleri bu kuşağa dair reflekslerdir. Bir kere, çok aceleci bir kuşak.

Çok çabuk sonuca ulaşmak istemek anlamında mı?

Evet. Memurin bir kuşak. Tanzimat kuşağı gibi memurin de değil ama. Tanzimat kuşağının memurin yanı, ciddi bir çalışmayı içerir, bir politik muhtevası da vardır. Bu yeni kuşakta politik muhteva yok. Günün görevlerine odaklanan, dolayısıyla, aslında ciddi bir politik vizyona sahip olmaktan çok, güncel sürecin dehlizleri içinde hem çok kolay kazanmaya hem de çok kolay kaybetmeye hazır, hem çok yükselmeye hem de çok çabuk yerin dibine batmaya hazır bir kuşaktan söz ediyoruz. Bu kuşağı politik olmaktan çok, mekanik olarak tanımlamak lâzım. Bunun karşılığı Cemaat midir? Çok emin değilim. Ama, Cemaat böyle bir şey gibi geliyor bana. Milli Görüşçülerle konuşurken "bizim sokağın çocukları" diyorsunuz. Ama Cemaat öyle değil. Saray içindeki münevverlerin ortaya çıkışı, Tercüme Bürosu'nun

kuruluşu, cumhuriyet kuşaklarının "millî kurtuluş" meselesi, ülkücülerin milliyetçiliği... Bunların hepsinin bir sahiciliği olduğunu düşünüyorum. Bugünkü kuşak, girdiği ortama dokunan bir kuşak değil. Mekanik olarak ayarlanmış bir saat gibi çalışıyor. Ve bu kuşak giderek genişliyor, devlet alanının birçok yerinde görebilirsiniz. Sürekli gülümseyen biryüzü vardır, hiç sinirlenmez, asla kavga etmez, birisi hakaret etse asla hesaplaşmaz, muhatap almaz... Tipik Amerikan işletmecilik mantığı mıdır bu, bilmiyorum.

Son olarak, en güncel olaylara gelirsek, "üstü örtülüyor, zaman aşımına bırakılacak" denirken, Deniz Feneri soruşturmasında tutuklamalar oldu. Davanın seyrini, bugün gelinen aşamayı nasıl yorumluyorsunuz?

Deniz Feneri soruşturmasının en önemli özelliklerinden biri, "gösteri dava" niteliğinin dışına çıkarılmasıdır. Kamuoyunun bu soruşturma bakımından minimum görüntü malzemesi ile doyurulmaya çalışıldığı anlaşılıyor. Soruşturmanın bu kadar gecikmesinin dikkat çekici olduğu açık. Fakat, bu soruşturmanın nihayet başlamasında yeni dönemin muktedirlerinin belli bir özgüvene ulaşmış olmalarının payı büyük. Geçtiğimiz iki-üç yılın yargı bakımından en kritik gerilim noktalarından biri, Zekeriya Öz'ün Özel Görevli Cumhuriyet Savcılığından alınması tartışması, ikincisi ise Zahit Akman ve diğerleri hakkında soruşturma açılması sorunuydu. Eski HSYK ve CHP bu iki noktada yeni muktedir hükümeti sıkıştırmaya çalışıyordu ve taraflar arasındaki çatışmanın tezahür ettiği en önemli olay ve isimler olarak öne çıkıyorlardı. HSYK seçimlerine kadar tarafların kendi pozisyonlarını pekiştirmekte ısrar etmeleri politik olarak olağan sayılmalıdır. Zira Zekeriya Öz'ün görevden alınması veya Zahit Akman'ın "eski yargı" tarafından soruşturulması bir tarafın güç ve iktidarının halk nezdinde çöküşü anlamına geleceği için bu isimler her iki taraf açısından cephesel tutum alışın

simgelerine dönüştüler. Ne var ki, HSYK seçimleri sonrasında yeni iktidar özgüven kazandı ve Zekeriya Öz ismine ihtiyacı olmadığını gösterecek kadar rahat davranmaya başladı. Çünkü bu dava bakımından zaten Zekeriya Öz'ün kurucu ve temel bir önemi yoktu. Sadece, kamuoyu nezdindeki çatışma bakımından simgesel bir isimdi. Fakat artık o simge isme de ihtiyaç kalmamıştı. Aynı durum Zahit Akman'ın yargılanması açısından da geçerli. Yeni muktedirlerin artık Zahit Akman üzerinden bir gerilime girmelerini gerektirecek bir durum yoktur ve bu konuda da özgüvenleri son derece yerindedir. Bu davanın en sonunda bu aşamaya gelmesinin sebebi bence budur. Bununla beraber, daha önce dediğim gibi, bundan sonraki siyasal analizlerimize AKP içi iktidar ilişkilerini esaslı bir fasikül olarak eklemeliyiz. AKP bileşenlerinin aralarındaki iktidar ilişkilerinin neler getireceği konusundaki gözlemlerimizi çoğaltmak zorundayız. Bunu şunun için hatırlatıyorum: Zahit Akman'ın soruşturmasının başlatılmış olmasının AKP içi iktidar bileşenlerinin arasındaki gerilim noktalarından biri olması ihtimali var mıdır? Bu soruyu elde tutarak bundan sonraki süreci gözlemlemekte fayda var.

Sporda Eski İktidar İle Yeni İktidar Merkezleri

Gündemin en sıcak maddesi şike soruşturması ve Aziz Yıldırım'ın tutuklanması. Hemen seçim sonrasında gelen bu soruşturmayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu konunun bir yandan yasal bağlam içerisinde tartışılmasında, diğer yandan da yargının son dört-beş yıllık yeni pratikleri içerisine yerleştirilmesinde sayısız yarar var. Yasal/anayasal mevzuat ve bunların mümkün yorumlarıyla etkileri yeni oluşan siyasal merkezden toplumsal ve kültürel merkezlere kadar uzanan yeni iktidar gücünün sporun siyasal merkezinin dönüşümüne kadar uzanması bağlamında değerlendirmek

gerçekçi bir perspektif edinmemizi sağlar. İlk olarak, ceza hukukunun genel ilkeleri bakımından dikkat gösterelim. Basına yansıdığı kadarıyla, soruşturmanın seçimlerin çok öncesine rastladığı ve birden çok maça ilişkin şike iddialarının araştırılmasına ilişkin olduğu, savcılık ve mahkemelerin verdiği birçok dinleme kararının yerine getirildiği anlaşılıyor. Nitekim, yine basına yansıdığı kadarıyla savcı birçok maçın sonucunu önceden bildiklerini de ekliyor. Bu durumda, ceza hukuku bakımından çok ciddi bir sorun çıkıyor. Birincisi, dinlemeyi yapan polisin görevi, önleyici idarî tedbirlerin alınmasıdır. Birden çok maçta skorun oluşturulmasına dönük şike faaliyeti yürütüldüğü veya yürütüleceği önceden biliniyorsa, yapılması gereken ilk ve acil hareket, bu suçların gerçekleştirilmeden önlenmesidir. Bunun yerine, haberdar olunan suç faaliyetleri konusunda sessiz kalınarak takibin ve dinleme faaliyetinin yürütülmesine devam edilmesi, ceza hukukunun genel ilkeleri bakımından son derece sorunludur. Bu durum, bu süreçte elde edilen delilleri yasak delil kapsamına sokacak kadar ciddi sonuçlara yol açabilir. Eğer deliller bu biçimde elde edilmişse, delil olarak kullanılmaları hukuken mümkün olmayabilecektir veya yasak yöntemlerle elde edilmiş deliller olarak tasnif edilerek ceza davasında esas alınmaktan vazgeçilebilir. Aynı durum, savcının soruşturma süreci ve buna ilişkin taktikler bakımından da geçerli. Eğer, önceden suç işleneceğine ilişkin bir ihbar alınmış veya buna ilişkin ciddi deliller elde edilmişse yapılacak şey, suçların ardı ardına takibine devam edilmesi yerine, derhal müdahale etmektir. Aksi durum, suç ve ceza sisteminin politik kullanımına dahildir ki, 12 Eylül darbecilerinin "darbe koşullarının olgunlaşmasını bekledik" sözüyle mukayese edilebilecek bir fecaati ortaya çıkarır. İkinci olarak, bu davaya Nisan 2011'de yürürlüğe sokulan 6022 sayılı yasanın 23/1 maddesi gereğince HSYK tarafından belirlenen Ağır Ceza veya Asliye Ceza Mahkemelerinden biri tarafından bakılacaktır.

HSYK bu mahkemeler dışında Özel Görevli Mahkemeleri yetkili kılamaz. Oysa, bu soruşturmanın Özel Görevli Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütüldüğü ve bu durumun da fail ve onları temsil eden avukatlarının savunmaları bakımından ciddi bir mağduriyete dönüştüğü görülüyor. Daha önce de değindiğimiz gibi, bu mahkemelerde yargılananların olağan mahkemelerde yargılananların yararlandığı hak ve özgürlüklerden aynı oran ve ölçüde yararlanmasına izin verilmiyor. Örneğin, savcı ve polis dosyadaki tüm bilgilere vakıfken aynı seviyede bulunması gereken avukatlar açısından dosya neredeyse "meçhul dosya" mahiyetindedir. Dosyayı ve içeriğini bilmeyen şüpheli ve avukatları kendilerini nasıl savunacaklar? Dolayısıyla, ikinci önemli sorun, Özel Görevli Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülmekte oluşudur. Hukuksal açıdan bir başka nokta, artık yaygın hale gelen tutuklamayla ilgili. Mahkemeler maalesef tutuklamayı bir "erken infaz" biçimine dönüştürmüş durumda. Ciddi bir hukuk işçiliğinden geçirmeksizin ve dosyaya uygun somut ve ayrıntılı bir tutuklama gerekçesi oluşturmaksızın soyut bir suç tarifi ile tutuklama kararlarına imza atılıyor ve hukuksal süreç keyfi bir alana doğru taşınıyor. Oysa, modern hukukun tarif ettiği yargılamalar tam anlamıyla bir risktir ve bütün mahkemeler bu riski kabul ederek yargılamaya girişmelidir. Başka deyişle, şüpheli/fail/sanık ile Cumhuriyet Savcılığı/soruşturma makamları arasında makûl bir denge oluşturmak ve her iki tarafı da gerçeklik karşısında denge içerisinde tutmak doğru, dengeli ve hakkaniyetli bir yargılamanın ilk ve temel şartıdır.

Şike soruşturmasıyla Ergenekon davası arasında paralellikler kurulmasına ne diyorsunuz? Ergenekon'da savcılığın yanında saf tutanlar, şike soruşturmasında da genelde öyle yaptı. Bu arada, Cengiz Çandar örneğinde oldu gibi, açık ofsayta düşenler oldu. Ergenekon'a şu veya bu nedenle eleştirel pozisyon alanlar ise şikede ikiye bölündü.

Bir yanda operasyonu destekleyenler, diğer yanda cemaatin şimdi de futbola el attığını söyleyenler... Bu tabloyu nasıl yorumlamalı?

Bu durum bizi spordaki eski "iktidar ekseni" ile yeni toplumsal ve siyasal iktidar merkezleri arasındaki ilişkinin çözümlenmesi meselesine getiriyor. Bu gerilimin, üniversite ve yargıdan sonra, spor alanı bakımından takip edilmesi ve buna uygun bir analiz geliştirilmesi meşrudur. En azından, şu ana kadarki tecrübelerimizle mevcut gözlemlerimizi yan yana getirerek bir çözümleme yapmak doğru olacaktır. Diğer yandan, bu tür davaların bir tür "gösteri dava" niteliğinde olduğu ve gösteri davaların da gerçekte duruşma salonlarında değil, kamuoyu önünde yürütülen dâvalar oldukları göz önüne alındığında -şüphelilerin karakoldaki ilk fotoğraflarından adliyelere getirilip götürülmelerine kadar her hareketlerine medya davulları ile eşlik edilmesi gibi hususlar bir köşeye yazılmalı- bu davanın bir siyasî karşılaşma veya bir iktidar mücadelesi olarak değerlendirilmesi haklı görünüyor. Sporun ve çeşitli kültürel alanların bugünkü iktidarın muktedirlik sınırını gösterdiğini söylemek sıradan bir tespit olur. Fakat aynı zamanda, spor alanından çıkan dumanların politik güncelliğine ve yıkıcılığına da işaret eder. Belli ki, gerçek bir siyasal merkez olmanın temel şartları, spor da dahil olmak üzere kültürel, entelektüel hayatı denetleyebilecek araçları geliştirmek ve yaygınlaştırmaktır. Bu anlamda, bugünkü iktidarın yarattığı siyasal ve toplumsal merkezin tam olarak ayakları üzerinde durmadığını, en azından eksikli olduğunu ve spordaki mevcut süreçlerin bu eksikleri tamamlama çabasının sonuçları olduğunu söylemek aşırı bir tespit sayılmasa gerek. Cengiz Çandar'ın "pardon, şu kulübü veya şu arkadaşları ayırın. Gerisine ne istiyorsanız yapın lütfen" veya "spordaki iktidara dokunmayın" sözleri veya çeşitli gazetelerin zaman içinde farklı ve kontrollü bir tutum almaya özen göstermeleri tutarsızlık veya politik öngörüsüzlük örneği değil, mevcut dönüşüm içinde

egemene yakın yer tutma çabalarının bir sonucu. Tutarsızlık ve çelişki bu tür kişi veya kurumların doğalarında var zaten. Asıl sorun, yargının, geleneği ve tarihî geçmişi itibariyle, adaletin ve "masumluk karinesi"nin aracı olmak yerine, iktidarın bir aracı olması. Bu durum, bu tür soruşturmaların toplumsal bir sorgulamanın merkezine alınması ve sürekli olarak gözlenmesi gerekliliğini de zorluyor. Osmanlı hukukunda geçerli olan bir müesseseyi hatırlayabiliriz bu noktada: "Şuhud'ul hâl" müessesesi, "hâl şahidi" demek. Bu müessese, yargılamaya halktan iki kişinin şahit olması ve yargılama sürecinin doğru ve sağlıklı yürütüldüğüne şehadet etmelerini şart koşar. Biz de bu tür şike davaları ve giderek bütün siyasî davalarda halkın şahitlik etme hakkını öne almaya çalışmalıyız.

"Yargı Meselesi Hallolundu!"yu yazarak ve bu söyleşiyi vererek, en hafifinden, kariyerinizi riske atmış olmadınız mı?

Kitabı yazarken risk hesabı yapmadım, yapmadık. Ama herkesin bu kitaba cesaret atfetmesi üzerine bu kaygıya kapıldım. Herkes "bu büyük cesaret" dedikçe, yaptığım işin aslında cesaret gerektiren bir iş olduğunu farketmeye başladım. Demokrat Yargıyı kurduğumuzda birinci sınıf incelemesine girmek üzereydim, yani büyük bir risk ânında kurduk derneği. Tam birinci sınıf incelemesine gireceğim ve HSYK'nın karşıtı bir dernek kuruyorum. Birinci sınıf incelemesi, yargıda maaş açısından en yüksek noktadır. Ben birinci sınıfa ayrıldım. Sondan bir önceki terfimi rahat yaptım. En son terfiye geldiğim sırada derneği kurduk ve HSYK beni cezalandırdı, birinci sınıf yapmadı.

Gerekçe gösteriliyor mu bu durumlarda?

Hayır, sorgusuz sualsiz her şeyi yapabiliyorlar. Genelde "dosyadaki bilgi ve belgeler" diyerek reddediyorlar. Yeni HSYK'ya itiraz ettim, onlar da aynı kararı verdi.

Şimdi de mesela Devrimci Karargâh üyesi yapılabilirsiniz pekâlâ...

Bunların hepsi piyango tabii. Bunları mantıksallaştırmak için sadece güce ihtiyacınız var. Güç elinizdeyse, Hanefi Avcı'yı Devrimci Karargâh üyesi yapabilirsiniz. Önemli olan sizin eyleminiz değil, onların kararıdır. "Yetmez ama evet" dememizin bir politik karşılığı olduğunu düşünüyorum. Bugün bizimle yüz yüze açık ve net bir boğazlaşmaya girmek, iktidarın meşruiyeti açısından çok doğru değil. Ahmet Şık ve Nedim Şener olayı bu yöntemi çok erken tüketti. Bu aşamadan sonra aynı süreci yineleyebileceklerini düşünmüyorum. Yaparlar mı? Yaparlar. Yüzde 50'den sonra ya da ana karargâhları ele geçirdikten sonra, meşruiyet üzerinden değil, "ben yaptım oldu" şeklinde ilerleyebilirler. Nitekim, Ahmet Şık olayı "ben yaptım, oldu" şeklinde ilerliyor. Aylar geçti, hâlâ ortada ciddi bir şey yok. Bu anlamda, risk hep vardı, şimdi de var. Riskle kurulduk, riskle yaşıyoruz. Ama günü kurtarmak peşine düşerseniz kaybedersiniz.

Söyleşi: Siren İdemen - Yücel Göktürk

KIRMIZI BAŞLIKLI KIZIN MACERALARI[1]

Express müdavimlerinin derhal hatırlayacağı üzere, "Polis devletinin ayak sesleri" kapaklı 121. sayımızda, Demokrat Yargı Derneği Eşbaşkanı Orhan Gazi Ertekin'le "Yeşil Gece" başlıklı bir nehir söyleşi yer alıyordu. Aradan geçen zaman Ertekin'in söylediklerini doğruladı. 126. sayıda yer alan işbu yazı "Yeşil Gece"nin devamı mahiyetinde. Anlatılan "onlar"ın hikâyesi –Cemaatin, AKP'nin ve malûm enteli jansiyanın...

Orhan Gazi Ertekin

İçine girdiğimiz siyasal krizin en son sabitlenmeye uğraşıldığı yerden başlayalım. Bu kriz (kimilerine göre MİT-yargı krizi, kimilerine göre alenen devlet krizi) hem cemaat hem de

1 http://birdirbir.org/orhan-gazi-ertekinin-kaleminden-duble-krizin-yapitaslari/

hükümet taraflarından gelen son açıklamalara bakılırsa, devlet-i âliyenin artık Cemaat ve hükümetten oluşan bir "koalisyon"a ait olduğunun ilanını sağlamıştır. Artık iktidar, Cemaat ve hükümet cihazlarından teşekkül etmektedir. Tarafların "Bizi birbirimize düşüremezler" sözü, "İktidarda sadece hükümet yok. Hükümet ve Cemaat'ten oluşan iki ayrı güç vardır. Ama bunlar kendi yer ve konumlarını barış içinde kullanmalıdır" şeklinde yorumlanmalıdır. Yeni devlet protokolü tamamlanmış ve netlikle tanımlanmıştır. Kutlu olsun!

Tabii ki protokoldeki sıralama tartışma halindedir. Çünkü Türkiye, AKP ve Cemaat'ten oluşan yeni bir "iktidar kompleksi" inşa etmeye çalışıyor. Geleneksel tarihsel blok çökerken yeni iktidar dinamikleri kendi siyasal yer ve konumlarını sınamaya çalışıyorlar. "Siyaset" ile "iktidar" dengesi bir başka biçimde kuruluyor. M. Ali Birand hiç farkında olmadan Cemaat'in siyaset seçeneğine aday olmadığını anlamıştı: Hakikaten Cemaat siyaset ile ilgilenmiyor. Sadece ve sadece iktidar ile ilgileniyor! "İktidar" ile "hükümet" arasında çektiği perdede bir gölge oyunu oynuyor ve kendisini "çoğul politik kişilikler" içinde sunabiliyor: İyi, kötü ve çirkin. Veya kırmızı başlıklı kız, büyükanne kılığına girmiş kurt ve kurdun bizzat kendisi. Veya "hukuka saygılı", "demokrat", "sinsi" ve "despot". Hepsinin menşei aynı. İktidara talip olan böyle bir güç odağı sadece kendi siyaset ortaklarını yemez.

Toplumun ve siyasetin bütün dayanak noktalarını berhava eder. Bu nedenle, yeni iktidar ağı örülürken toplum ve siyaset alanı çok esaslı bir hakikat kaybı yaşamaktadır. Bu yeni iktidar ağının devreye girmesinden evvel, geleneksel "Kırmızı Başlıklı Kız", bizlere daima doğru ve haklı bir yerde durmamızı ikaz ediyor ve bir politik hakikat öyküsü sunuyordu. Mesela, Kürtlerin politik hareketinin aslında "büyükanne kılığına girmiş bir kurt" (Kürt kılığına girmiş bir Batılı!) olduğunu söyleyerek bizi uyarıyordu.

Mesela, dinsel söylemli politik hareketlerin yine bizim gibi safların fark edemediği gibi "büyükanne kılığına girmiş bir kurt" (dindar kılığına girmiş bir mürteci!) olduğunu söyleyerek uyarıyor ve bizi kurdun ta kendisi ile karşılaşma ânı konusunda kendi hakikatine hazırlamaya çalışıyordu. Bu öykünün naif ve aşırı didaktik olduğuna şüphemiz yoktu, geçmişte de yoktu, şimdi de yok. Fakat şimdi, hakikat öykümüzde çok daha ciddi bir sorunla karşı karşıyayız. Artık kırmızı başlıklı kız ile büyükanne kılığına girmiş kurt ve kurdun kendisi aynı kahramanın birbirine bağlı, ama birbirinden farklı performanslarından oluşuyor ve bize bunların hakikati konusunda dayanak yapabileceğimiz hiçbir gerçeklik duygusu vaat edilmiyor. Süleyman Seyfi Öğün'den ödünç alarak söylersek, artık hakikat alanından performans alanına doğru ilerlendiğini söyleyebiliriz.

Şimdi anlatacağımız süreç, aslında hükümet ile Cemaat arasında bugüne kadar yaşanan, kâh alenîleşen, kâh devlet labirentlerinin köşelerinde sıkışan bir öyküdür. Bir anlamda, "Kırmızı Başlıklı Kız"ın yeni (postmodern?) versiyonudur. Kimin kırmızı başlıklı kız, kimin büyükanne kılığına girmiş kurt ve kimin kurt olduğunu ve aradaki geçişleri veya bütünlüğü okuyucu bulacak tabii ki.

HSYK'da Cemaat Listesi

Bir yanlış veya eksik bilgiyi düzelterek başlayalım öyküye. Bugüne kadar HSYK seçimlerinde "Adalet Bakanlığı listesi" olarak bilinen liste, gerçekte "bakanlık-hükümet listesi" değil, bir "Cemaat listesi"ydi. Bakanlık-hükümet bu listeye müdahil olamadığı gibi, buna ilişkin ciddi bir hazırlığa ve gelecek projeksiyonuna dahi sahip değildi. Adalet Bakanı Sadullah Ergin, Adalet Bakanlığı Müsteşarı Ahmet Kahraman ve Osman Can'dan oluşan trio tarafından yürütülen hükümetin yargı

girişimleri, Cemaat'in yargıdaki esaslı kadrosu tarafından daha çok erken dönemlerde ikincilleştirilmiş ve Cemaat pratiklerinin tamamlayıcı unsurlarına dönüştürülmüşlerdi. Bakan Ergin, HSYK seçimlerinin çok öncesinden itibaren kabinenin bir üyesi olmaktan çok, Cemaat projelerinin aracı olmaya doğru ilerliyordu. Belli ki karşılığında Cemaat'ten istediği tek şey, o günlerde asıl rakibi saydığı geçmiş yargı iktidarını altetmek ve yargı iktidarının ana kumanda merkezini kendi politik cephesine taşımaktı. Fakat, sadece düşmanın kaybetmesi yoluyla kazanmanın mümkün olamayacağını ancak şimdi anlamaya başladı. Müsteşar Ahmet Kahraman ise Başbakan'a çok yakın bir isim olarak öne çıkıyordu ve Bakanlık bürokrasisi ile Başbakan arasındaki bağlantıyı güven temeline yerleştiren kişi olarak biliniyordu. Fakat, "Sauna Operasyonu"nun yürütüldüğü 2009'dan itibaren bir süre Cemaat'in internet sitelerinin hedefi haline gelmiş ve yine çok kısa bir sürede de hedef olmaktan çıkarılmıştı. Bunun ne karşılığı olduğu konusunda ancak spekülasyon yapılabilir. Fakat, Cemaat'in listesinin hükümet tarafından pek sorgulanmamasının müsteşarın Başbakan'la arasındaki güven ilişkisinden kaynaklandığını tahmin etmek güç değil.

Osman Can ise yükselen iktidarın birden çok tarafı ile ilişkilerini sıkı tutarak ve hükümet karşısında Cemaat pratiklerine dayanarak varolmaya çalıştı. Fakat, bu durumu, bugün hükümete açıklayabilmesi zor gibi görünüyor. Velhasıl, bu üçlünün günlük konum alış ve kazanç anlayışlarına karşılık Cemaat'in kapsamlı ve tutarlı bir plana sahip olduğunu bugün gayet iyi anlamış bulunuyoruz.

Bu noktada söz konusu isimlerin uzun dönemli bir yargı vizyonuna sahip olmadığının, sadece günlük kazançlar peşinde koşarak yargı ve hukuk alanını yönetmeye çalıştıklarının ve bu pratiklerinin geldiğimiz noktada bir iflasa dönüştüğünün altını

çizmemek doğru bir yaklaşım olmaz.

Gelelim HSYK seçimleri sonrasında yargıda kimin tarafından ve nasıl bir iktidar kurulduğuna. Söz konusu dönem, HSYK seçiminin ana kumanda kadrosunun belirgin olarak açığa çıktığı ve Cemaat kadrosu karşısında hükümetin eğilim ve taleplerinin ancak belirli sınırlarda tutulmaya başlandığı bir süreç olarak okunmalıdır. HSYK seçimi sonrası yargıda yeni bir iktidar ağının örgütlendirilmesi, hem genel olarak yargı ve Özel Yetkili Mahkemeler hem de yüksek mahkemelerin teşkilat ve kadro yapısının sıkı örgülü bir hale getirilmesi gerekiyordu. 2010 referandumu ve 2010 HSYK seçimleri sonrasında, AKP'de yaşanan "yargıda iktidar olduk" rahatlığının ve yüksek özgüvenin topu topu birkaç gün süren geçici bir durum olduğu herkes tarafından yavaş yavaş hissedilmeye başlandı. Öncelikle, hükümet ve hükümetin Cemaat dışı bileşenlerinin yeni yargı iktidarı karşısındaki iyi niyetli gözlemci konumlarının Yargıtay ve Danıştay üye seçimlerinin hemen arkasından hafif afallamaya doğru ilerlediğini, Özel Yetkili Mahkemelerin Cemaat tarafından su sızdırmaz biçimde sıkı bir örgütlenmeye tâbi tutulduğu HSYK seçimi sonrasındaysa, Cemaat dışındakilerin Cemaat'ten beklentilerinin hâlâ ayakta tutulmaya çalışılmasına rağmen, giderek bir umutsuzluk ikliminin başgösterdiğini not etmek gerekiyor.

Deniz Feneri Davası

Cemaat'in yargı pratiklerinin hükümet cephesi ve onun tabanında yarattığı ilk huzursuzluk ve tedirginlik hallerinin yerini sahici bir şüpheye bırakmaya başladığı zemin Deniz Feneri davası oldu.

O âna kadar yargıdaki Cemaat iktidarı Özel Yetkili Mahkemelerdeki henüz tamamlanmamış iktidarlarını

somut davaların her biri üzerinden –özellikle Ergenekon, Balyoz, KCK vs.– yeniden gözden geçirmeye başlamış, blok bir hareket örgütlemeyi engelleyen unsurların yarattığı eksiği kendi kadrolarıyla doldurma işini bitirmişti. Nitekim, Deniz Feneri davasının Cemaat dışı iktidar bileşenlerinin, özellikle İskenderpaşa Cemaati mensuplarının kapılarını bir bir çalmaya başladıklarında, Özel Yetkili Mahkemelerdeki faaliyetler bütünlüklü çalışan bir mekanizma özelliği kazanmış bulunuyordu. Özel Yetkili Mahkemelerdeki kadroları bir kez de somut davalar üzerinden sıkı biçimde denetleyen ve bunun için sayısını dahi artık bilemediğimiz günlük kararnameler çıkaran HSYK'nın, hükümet nezdinde bir başka önemli dava olan Deniz Feneri üzerine hiç düşmediğini düşünmek en azından bugünden bakıldığında saflık olur. O halde Cemaat, kendi iktidar alanı içinde bulunan Deniz Feneri davasına neden ilgi göstermemiş veya en azından neden bu davanın seyrini serbest bırakmıştır? Cevap, taraflar arasındaki gerilimleri başından itibaren takip edenler açısından açıktır. Cemaat, Deniz Feneri davasını hükümet karşısında bir koz olarak kullanmış ve davanın seyrini pek tabii ki "yargı bağımsızlığı" ilkesine dayanarak serbest bırakmıştır! Kuşkusuz, iyi niyetle ve samimiyetle çalışan davanın savcıları ile ilgili bir sorun değildir bu durum. Çünkü, tehdidi gören hükümetin müdahalesi HSYK'da yankı bulmuş ve cumhuriyet savcılarının bu büyük iktidar oyununun sıradan yemlerine dönüşmesine yol açmıştır. Bu nedenle, özgül olarak "Deniz Feneri dosyası" ile "Deniz Feneri davası" birbirlerinden farklıdır ve birincisi cumhuriyet savcılarının etkinlik alanı olarak ortaya çıkarken, ikincisi hükümet ile Cemaat arasındaki gerilimin ilk kez bu açıklıkta tarihe kaydedildiği bir zemine tekabül etmektedir. HSYK, hükümetin sıkıştırılmasına, bu davayı özel olarak takip ettiği davaların – Ergenekon, Balyoz, KCK– dışına çıkararak müsaade etmiş olmaktadır.

Teğetler ve Teğeller

Kuşkusuz, hükümet Deniz Feneri davasının kendi siyasal irade ve gücünü sınayan bir nokta olduğu duygusuna çok erken vardı. Fakat, yapabileceği fazla bir şey yoktu. Bu aşamadan sonra, yargıdan gelecek hangi müdahalenin hükümetin iktidar sınırlarını teğet geçeceği, hangilerinin ise doğrudan bağrına saplanacağı konusunda bir öngörü geliştirmekten başka çaresi kalmamıştı. Fenerbahçe operasyonu ve Başbuğ'un tutuklanması hükümeti kısmen teğet geçen, kısmen teğelleyen girişimlerdi. Fakat Başbakan Erdoğan'ın eşinin yeğeni ve özel kaleminin eşi olan TFF İkinci Başkanı Göksel Gümüşdağ'ın Özel Yetkili Savcılık tarafından çağrılması, hükümet ve Başbakan açısından yeni bir yargı karabasanının başlangıcı gibiydi. Buna karşılık, Başbakan önceki tecrübelerinden de öğrenmişti ki, yargı ile bu yeni rauntta politik hiddetini pazarlık kozu olarak kullandığında kazanabiliyordu. Ve Özel Yetkili Mahkemeler ve onun asıl iktidar sahibi olan Cemaat karşısında Gümüşdağ'a açık biçimde arka çıkarak hiddetini göstermeye çalıştı. AKP içindeki tartışmasız liderliğinin yarattığı bir avantajdı bu kuşkusuz. Fakat, kendi eylemlerini rasyonel biçimde örgütleme eğiliminde olan Cemaat karşısında, bu politik hiddet ve bunun yarattığı tehdit potansiyeli ile yetinmenin yeterli bir koruma sağlayamadığı çabuk farkedildi. Ve Gümüşdağ'a yönelik sahiplenmenin Fenerbahçe operasyonuna kadar uzanacak bir politik hatta dönüştürülmesi kararı alındı. Şike Yasası'nın değiştirilmesi sürecinde hükümet ile Cemaat arasındaki kamuoyu tarafından da görünür olan politik gerilimin arka planı buradan doğuyordu. Bu çatışmada politik doğruculuk adına hareket eden BDP ile kendi politik çizgisini takip eden Cemaat aynı kulvara düşerken, AKP, CHP ve MHP ise karşı çizgiyi oluşturuyordu. Cemaat kendi politik konumunu sağlamlaştırmak için aralıksız olarak futbolun temizlenmesinden, adaletten ve yargı bağımsızlığından bahsederek geleneksel

Kemalist yargının tüm temel söylemlerini adeta mezarından çıkarıp yeniden inşa etmeye koyuldu. "Politikacılar yargının işine karışmasın, yargıyı yargıya bırakalım" talepleri kuşkusuz Cemaat'in kendi politik çıkarlarını güçlendiren ideolojik argümanları sağlıyordu. İçeriksiz bir adalet vaadinin temel argümanlarıdır bunlar. Dolayısıyla, geçmiş-geleneksel yargı iktidarının apolitik dünya tasavvuru Cemaat'in elinde yeniden tedavüle girdi. Bu dilin özellikle de milliyetçilik bağlamında, sonraki MİT krizinde Cemaat ile Kemalist-milliyetçi grupları birbirine yakınlaştırma etkisi de göstereceğini öngörmemek mümkün değildi.

Karizma Miti Ve Devlet Aklı

Cemaat'in hükümete dönük bir sonraki hamleyi tam da "Türkçü/milliyetçi sağduyu"nun üzerinden geliştirmiş olması, politik varlığını geleneksel devlet reflekslerinin sınamasından başarıyla geçirmesini de sağlamış oldu. Cemaat'in CHP ve MHP ile de çalışabilir biçimde olağan bir iktidar gücü olarak hazırlanmasının yolunu açan bir süreçtir bu aynı zamanda. MİT Müsteşarı'na dönük müdahale kuşkusuz birden çok sonuç doğurdu. Bunların en genel olanı, tabii ki MİT'in, millîci bir politik prizmanın sorgu konusu yapılmasıydı. MİT'e dönük itirazları, Kürt meselesinin çözümünün devlet dışı bir politik irade ve eylemin konusu olmasını engelleyici bir niteliğe doğru taşınmasının ve bu alanın da devletleştirilmesinin adımları olarak görmek gerekir. Kürt sorununun çözülmesi gerekiyorsa, tabii ki onu da devletin, yani yeni iktidarın yapması gerekiyordu.

Bu çıkarımların çok genel olduğu doğru. Dolayısıyla, gelelim özgül plana. MİT'in Cemaat'in devlet hacmi kazanması açısından önemli bir siyasal uzuv olduğu ve Cemaat üzerinden yeni bir devletleştirme planına dahil edilmesi gerektiği konusunda

da çok tartışma yapılmasa gerektir. Bu hamlelerin birbiriyle tutarlı bir siyasal aklın ürünü olduğu çok açık görünmektedir. Buna karşılık, hükümetin cevabı için aynı şeyi söylemek pek mümkün değil. Bu çatışma içinde hükümetin tek avantajının "karizma" ve "siyasal önderlik" olduğuna dair nedense herkesi ikna eden analizin, aslında tam da hükümet tarafını korkutması gereken ve avantajını dezavantaja dönüştüren nokta olduğunu söylemeden geçmemek gerekir. Karizma bazı dönemlerde siyasal kriz çözücü bir işlev görebilir. Fransa için De Gaulle örneği hatırlanabilir. Fakat bu durum Türkiye'nin bugünkü durumuyla mukayese edilemez. "Karizma" ile "devlet aklı" arasındaki savaş, Menderes ve Özal gibi birçok örnekte trajik sonlanmıştır. Kuşkusuz, daha özel bir durumda bulunuyoruz. Bununla beraber, "karizma"nın yeterli bir siyasal akla sahip bulunup bulunmadığı sorusu cevaplanmayı beklemektedir. Bu konuda MİT yasası değişikliğini ele alalım. Ve soralım: Fidan'ı yargıdan kurtardınız diyelim, Başbakan'ı nasıl kurtaracaksınız?

Soruyu açmadan önce içine girdiğimiz "yasal düzen"in ne kadar orijinal olduğuna dair bir tespit yapmamız şart.

Yurttaşlik Değil, Teröristlik Bağı

Yaşadığımız zamanların bizlere çok özgün gerçekler sunduğuna şüphe yok. Özgünlük şurada: Türkiye ahalisi modern geçmişinin başlangıcından bu yana, farklı etnikkültürel grupları, farklı statüleri, farklı siyasal geçmişleri, farklı dindarlık hallerini, ilk defa olarak tüm farklılıklarını bir araya getiren bir "çimento"ya kavuşmuş durumda. Normalde modern siyasal toplumları bir "anayasal düzen", bir "hukuk düzeni" bir araya getirir ve bireyleri ortak bir "yurttaşlık" bağı ile birbirine bağlar. Ya da böyle olduğu ilan edilir. Fakat, Türkiye ahalisini birbirine bağlayan şeyin anayasa veya yurttaşlık değil, "teröristlik" olduğu

inkâr edilemez biçimde açığa çıkmıştır. Siz hiç bu ülkede Hakan Fidan ile Sabri Ok'un, Cüppeli Ahmet Hoca ile İlker Başbuğ'un, Veli Küçük ile Ahmet Şık'ın eşit olduğu bir hukuksal uygulama ve pratikler toplamı ile karşılaştınız mı bugüne kadar? Anayasal düzen açısından baktığınızda, MİT Müsteşarı Hakan Fidan ile PKK liderlerinden Sabri Ok'u bir araya getiren herhangi bir ortak nokta bulamazsınız. Fidan bir MİT mensubudur ve devlet memuru olmasının yarattığı bir yargılama ve soruşturma usûlüne tâbidir. Fakat, bu iki kişiyi birbirine bağlayan tek bağın "Terörle Mücadele Yasası" olduğunu artık iyice anlamış bulunuyoruz. Cüppeli Ahmet Hoca ile eski Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'u bir araya getiren, onları birbirine bağlayan bağ da "yurttaşlık" değil, "teröristlik"tir.

Daha doğru deyişle, "teröristlik ihtimali"dir. Artık hepimiz biliyoruz ki, "hepimiz Türk değiliz", "hepimiz Ermeni değiliz", ama "hepimiz teröristiz" diye seslenmeyi haklı çıkaracak bir "anti-terör düzeni"ne sahibiz. Oluşturulan "anti-terör düzeni"nin sadece nesneleriyiz artık. Bu noktada hepimiz eşitiz. Bizi birbirimize bağlayan, ortak ve eşit olarak paylaştığımız tek şey "terörizm şüphesi"dir. Bizim ortak ve eşitlik alanımız yurttaşlık değildir. Bunu bir kenara yerleştirelim ve bu "anti-terör düzeni"nden bir yasa ile çıkarılmaya çalışılan tek kişi olan MİT müsteşarı ile kendisi bu dokunulmazlığa sahip olmayan Başbakan arasındaki ilişkiye bakalım ki, "anti-terör düzeni"nin önünün nasıl kapatılamaz olduğunu iyice anlayabilelim.

Burada çok ilginç bir durumla karşı karşıyayız. Başbakan dokunduğu kişiyi dokunulmaz kılabiliyor. Buna karşılık, Başbakan'ın kendisinin dokunulmazlığı yok! Bunun bir paradoks olduğunu sanmayın sakın. Paradoks değil ve bu meselenin çözümü çok basit. Başbakan'ın dokunulmazlık verdiği kişiye yasal olarak ulaşamayabilirsiniz. Fakat Başbakan'ı soruşturmanız için herhangi bir yasal engel yok. Terörizm meselesi Başbakanlık

göreviyle alâkalı olmadığına göre, Başbakan'ın soruşturulması-kovuşturulması konusunda Yüce Divan'ın görevli olmadığını da –şu ana kadar yerleşen içtihatlarla– rahatlıkla anlayabiliriz! Dolayısıyla, MİT müsteşarına ulaşmak için, ona dokunulmazlık veren, ama hiçbir dokunulmazlığı bulunmayan Başbakan'a ulaşırsınız. Başbakan'ın memurunu koruyan bir yasa var. Ama Başbakan'ı koruyan hiçbir yasa yok! Cemaat ile hükümet arasındaki saklambaç oyununda geldiğimiz nokta budur. Şu ana kadarki çatışma süreçlerinden politik program ve projeksiyonlara dayanan ve içeriği olan bir politik hakikat noktası aramak çok zor görünüyor. Kimdir bu aktörler ve ne istemektedirler? Bu sorulara çatışmanın taraflarının da ikna edici cevaplarının bulunmadığı açıktır. Trajik olan, bütün bunlara rağmen entelektüellerin bu süreçlere alelacele bir politik gerekçe bulmakta hiç zorlanmamalarıdır.

Entelijansiyanın Buhranı

Bugünlerde en önemli siyasal sorun, sadece devlet-hukuk-yargı eksenindeki krizler değil. Entelektüellerin krizi de ihmal edilemeyecek derinlikte. Bugün devlet, hukuk, yargı ve siyaset meseleleri üzerine düşünen ve konuşanların entelektüel alana ilişkin temel bilgilerini gözden geçirmesi ve krizin merkezî unsurlarına medya, akademi ve kamuoyu aktörlerini de eklemesi varacağı sonuçların isabetini artıracaktır.

Şu açık: Hâlâ 200 yıllık tarihsel sürecin yeni fasiküllerini yaşıyoruz. Fakat, yeni olan şeyler de var ve ister kapitalizmin geldiğimiz aşamasının karakteristik özelliklerinden kaynaklansın, isterse mevcut devlet ve iktidar aktörlerinin mizaçlarından kaynaklansın, politik hakikat arayışının giderek çökmeye başladığından söz etmek gerekir.

Entelektüellerin sadece tarihsel tezlerinin yüzeyselliği ve uçuculuğu değil dikkatimizi çekmesi gereken. Ayrı zamanda, nezaret ettikleri güncel politik gelişmeler bakımından dahi varoluşlarının çok ciddi bir tarihsel yetersizliğe tekabül ettiği fark edilmeyecek gibi değil. Tam da bundan dolayı, hangi anlam ve çerçeve yüklenmek istenirse istensin, "Türkiye entelijansiyası"nın ve onun merkezine tutunmaya çalışan tüm grupların bizzat kendilerinin Türkiye'nin acil sorunları arasına dahil edilmesi gerektiği âna gelmiş bulunuyoruz. Onlar farkında değil. Fakat, günlük zaman aralıklarında kendi kendilerini yalanlayan, sadece taktik ve istihbarî gündemler yoluyla işlevselleşebilen, önündeki gelişmelere politik anlam vermekte sürekli bocalayan, ama buna rağmen düşünce dünyasını parsellemekte ısrar eden bir yazar-çizer-düşünür topluluğundan söz ediyoruz. Bu topluluğun "söz" ile ilişkisi çok sınırlı. Ama "sözün mülkiyeti" konusunda çok ısrarlılar.

Devlet-iktidar alanını analiz etmek isteyenler, bugün özellikle entelektüel alana odaklanmalı. Şuraya özel bir dikkat göstermeliyiz: Bu aşamadan sonra sadece Türkiye'ye has bu "entelijansiya" türünü bütün uzatmalara ve kendilerinin bizlere yaptığı yeni vade tekliflerine ("Ne olur beni bir daha dene! Bak bundan sonraki gündemlerde ne numaralarım var. Gelecek haftaki yazımı oku bir!" Bu tür arkadaşlara diyecek tek şey var artık: Hadi ordan dolandırıcı!) rağmen, mübarek sonlarının ilanına taşımak bugünün bütün okur-yazarlarının bir sorumluluğu olsa gerektir. Medyada, akademide ve genel kamuoyunda yaygın olarak dağılan bu kişilerin hangi taraftan oldukları çok önemli değil. Hangi politik ayrışma ekseninden gelirlerse gelsinler, siyasal alandaki her yeni gelişme, bu entelektüelleri kendi cevapları nezdinde yeni buhranlara doğru sevk ederek ruhsal dünyalarını örseledi. Özsaygılarını ve değerlerini çok çabuk terkedip kâh birbirlerini pohpohlayıp kâh birbirlerini yiyerek hayatta kalabilecekleri hesabını yapmaya başlamaları bundandır.

Zaten kapalı devre bir referans sisteminin içinde ve birbirlerinin kırıntılarından yararlanarak bugünlere gelmişlerdi. ("Sen bana atıf yap, ben de sana yapayım. Fifti fifti kırışırız!" "Sevgili Ali'nin geçen günkü yazısında dediği gibi" veya "Oral'ın çok yerinde söylediği gibi", "Mithat bu işlerin uzmanıdır. Ondan dinleyin"...) Türkiye'nin entelektüel dünyasını bir "piyasa" (hayırlı işler!) özelliği ile donatan bu mümtaz isimler bir yandan dünkü yoldaşı ve bugünkü düşmanına hakaretler yetiştirirken, diğer yandan da Türkiye siyasetinin seyrüseferinde kendine muhkem bir yer kapmaya çalışmakla zaten çok büyük ruhsal imtihanlardan geçerek sınanmışlardı. Velhasıl, o iri unvanları ile cılız muhakemeleri arasındaki gerilimi nasıl aşabileceklerini bir türlü tayin edemediklerinden paranoyalardan tabulara uzanan derin bir ruhsal çöküntünün içinde sürüklenip durdular.

Hayati Bir Eşik

Bu ruhsal çöküntüyü çok önemli ve can alıcı nitelikteki bir politik eşiği hiçbir şerh düşmeksizin geçmelerinin bir sonucu olarak görmek gerekir. Bu politik eşik, "demokratik uzlaşma siyaseti" ile "egemen siyaset" arasındaki eşiktir. Ve çok açıktır ki, bu iki politik tutum ve bu politik tutumların entelektüel taksimatı yakıcı meselelerin başında gelmiştir. "Demokratlık" ile "despotizm" arasındaki eşik tam da bu iki politik tutum arasındaki farka tekabül eder ve bizim "entelijansiyamız", bu iki politik nokta arasındaki mesafeyi ıslık çalarak geçebileceğini ve kimsenin bunun farkına varmayacağını zannedecek kadar çocuksu görünüyor. Demokratlık ile despotizm arasındaki eşiği nasıl ve ne zaman mı geçtiler? Eşiğin tam adı 2010 referandumu ve sonrasıdır. İşte o günler, onların "egemen siyaset"e terfi ettikleri dönemdir. O âna kadar kendi politik varoluşlarını ve entelektüel yeteneklerini Türkiye'nin demokratikleşmesine

dayandıran bu entelektüeller, bu aşamadan sonra ne gariptir ki –veya ne kadar manidardır ki– iktidar ve siyasetteki gelişmelere dönük soru ve meraklarını tamamen yitirmişler ve hatta bütün pratik ve söylemsel tutarlılıklarını iflasa sürükleme pahasına sadece geçmiş iktidarlara hesap sorma üzerine kurulu bir meşgale ile yetinmeye başlamışlardır. Durum hakikaten çok gariptir. Çünkü, o âna kadar iktidara yönelen güncel politik taleplerini yeni iktidar karşısında sadece geçmiş tarih tespitlerine dönüştürmeye başlamışlardır. Bugün üzerine tek bir şey söylemeden geçmiş despotizme lanet okumak! Veya AKP'ye tek bir itiraz seslendirmek için CHP'ye on lanet okumak! Onların güncel buhranlarının önemli bir veçhesi buralardan yükselmekte ve vicdanlarında açılan yaraları sadece geçmişi lanetleyerek onarabileceklerini düşünmektedirler.

Kuşkusuz, 2010 referandumuna kadar AKP'nin faili olduğu bir demokratik ilerleme iddiasının tarihselleştirilmesi ve kuramsallaştırılması ciddi bir tartışma konusuydu. Fakat, şurası açıktır ki ordu, yargı ve diğer bazı devlet kurumlarının iktidar etkisini üzerinde hisseden bir hükümete bütün diğer mağdurlarla birlikte bir "demokratik uzlaşma siyaseti" önermek, iç tutarlılığı olan ve tarihsel olarak da takip edilebilecek bir eğilimi ifade etmektedir. Türkiye'de geleneksel olarak iktidar dışı grupların bu tür demokratik uzlaşma stratejilerini çok çeşitli dönemlerde harekete geçirdikleri sıradan bir bilgidir. Bu eğilimi hem Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde hem de DP'nin kuruluş süreçlerinde görebiliriz. Bununla beraber, demokratik uzlaşma stratejisini AKP lehine uzun süre işlevselleştiren bu kesimlerin, 2010 referandumu sonrası yeni iktidarın siyasal güç dağılımına ve teşkilatlanmasına hemen hiçbir ilgi göstermemesi ve yeni devlet faillerine dönük her gün gelişen olaylar neticesinde sorulabilecek onlarca soruyu dışlayıp eski iktidara dönük soruları güncelleştirmeye çabalamaları çok ciddi bir şüpheyi

de getirdi. Aslında, bu bir şüphe değildi kuşkusuz. Çünkü, bu yeni dönemde yürüttükleri "egemen siyaset"i Türkiye'nin demokratikleşmesi için elzem bir "demokratik uzlaşma siyaseti" olarak anlatabilecekleri siyasî ortamı çoktan kaybettiklerinin onlar bile farkında. Ve bu nedenle tam bir buhran hali içine girmiş durumdalar.

2010 referandumu ile "demokratik uzlaşma siyaseti"nden "egemen siyasete" doğru bu hızlı ve sorunsuz atlayışın entelektüellerin Türkiye'deki düşünce tarihindeki serüvenlerini çok kirli bir hale getirdiğini söylemek eksik kalır. Çünkü, yaşanan sadece bir entelektüel sefalet değildir. Entelijansiyanın bütün hayat alanları çökmüş ve bu durum onların gündelik hayat alanlarına kadar sirayet etmiştir. Bunun üzerine, bu yeni ve zor siyasal ortamda hâlâ ayakta durabilmelerini sağlayacak argümanlar geliştirmeye çalıştılar kaçınılmaz olarak. Fakat bu durum onların hastalık sanrılarını iyice artırmakla sonuçlandı. Şöyle mesela: "Ergenekon bitmedi daha. Eşiği aşamadık bir türlü. Hâlâ zor günlerdeyiz." Yani, "Hepimiz iktidar tahtında uzlaşmalıyız. Yani hem hükümete hem de bize daha uzun yıllar tahammül ederseniz düze çıkarız!" (Sizsiz ne yaparız biz!)

İki Kriz ve Bir Laboratuvar

Türkiye'nin düşünce tarihi üzerine asgarî bilgiye sahip bir yurttaş, bugünün entelektüel ortamı ve aydın pratiklerinin ne kadar farklı olduğunu kolaylıkla farkedecektir. Düşünce geleneğinin bugün bütünüyle "piyasa"nın içine taşındığını söylemek kolay bir gözlem olacaktır şüphesiz. 19. yüzyılın ikinci yarısındaki tartışmalara bakın: Osmanlı münevverlerinin Batı epistemolojisi konusundaki huzursuzluk ve hırçınlıklarının ne kadar sahici olduğu ve yaşanan "devlet krizi" ile entelektüel ilişkilenmeleri arasındaki politik ve tarihsel bağı bu şekilde yakalayabilirsiniz.

İttihatçılar ve akabinde Kemalistler yeni devletle beraber oldukça ciddi bir "devlet bilimi" üretmişler, politik süreçler ile entelektüel mesaileri arasındaki tarihsel uyuşmanın sonuçlarını aramaya yönelmişlerdi. Ve tabii ki, bu arada bütün o tartışmaları yürüten entelektüellerin hayat öykülerine de dikkat edelim. "Millî Demokratik Devrim Sosyalist Devrim" tartışmaları da ne kadar ciddi, tutarlı ve külliyatlıymış meğer! O kuşağın üniversitelerden kırlara, işçi ve yoksullardan köylülere, kitle gösterilerinden cezaevlerine uzanan hayat öykülerinin ne kadar sahici olduğunu da teslim etmek gerekli. Peki şimdi ne yaşıyoruz? Mevzu geçmiştekilerden çok daha derin. Ve karmaşık.

Bu iki krizin, yani devlet-yargı-hukuk krizi ile entelijansiyanın sefaletinin birlikte yarattığı siyasal ortamın daha iyi anlaşılması için buyrun güncel bir devlet laboratuarına, Gülen Cemaati'ne!

Yeni "iktidar kompleksi"nin çelik çekirdeğine aday olan Cemaat'i anladığımızda, "yeni devlet"i de anlamış olacağız aslında. Bu nedenle, aydınların Cemaat'i nasıl anlamaya çalıştığı çok önemli bir mesele. Siyasal geleneğimizin bazıları için şaşırtıcı biçimde yeniden hortladığı son birkaç haftalık devlet-yargı-hukuk krizinin öznelerine ilişkin bazı yazarlarca yapılan tespitlere bakalım. Taha Akyol: "Yaşanan şey, erkler arasındaki bir gerilimdir!" (Doğru teşhis!) Ahmet İnsel: "Emniyette ve yargıda örgütlü grup." (Kim acaba bu grup?) Yine Ahmet İnsel: "Ali Bayramoğlu'nun dediğine göre, Cemaat ve hükümet arasında bir gerilimmiş bu." (Yaa, öyle mi?) Hasan Bülent Kahraman: "Yargının özgüveni artıyor." (Şaka ediyor herhalde.) Nazlı Ilıcak: "Hani hükümet yargıyı ele geçirmişti? Ne oldu şimdi peki?" (Alkışlar!) Liste uzayıp gider. Fakat, Cemaat'in devlet alanı içindeki nesnel politik karşılıklarını sorgulayacak ve açığa çıkaracak ne bir soru ve ne de bir cevap ihtimali var bu uzun listede.

Bir başka grup ise "Cemaat tabu"sunu çoktan içselleştirmiş, normalleştirmiş ve çok başka hallerde izliyor olan bitenleri. Mesela, Fehmi Koru: Kavganın ne âlemi var? Tam da şimdi bunun ne mantığı var ki? (İnsanlar el ele tutuşsa, hayat bayram olsa!) Mesela, Osman Can: Hükümet de haklı, diğeri de haklı. Ama benim kazancım ne olacak? Mesela Hasan Cemal: Cemaat'tekiler iyi insanlar. Ama şu yargı ve Emniyet'te saklanmasalar! (Hasan abi beni bulamaz. Hasan abi beni bulamaaaz!)

Ezber Tazelemek

Onca kitap kemirip, onca mürekkep yalayıp, onca kalem oynatıp bu hallere düşülmesi nasıl izah edilebilir? "Sınıfsal sebepler" desek kaba ve köşeli kaçabilir. Şahsî menfaatler desek, aralarında haksızlık ettiklerimiz olur. En temizi, bir "atasözü"ne başvurmak: "Bunca cehalet ancak tahsille mümkün." Hele o tahsil, Cemaat'in rahle-i tedrisi ise...

Ama, büyüklere masalların panzehiri, küçüklere masallar. Mesela, "Kırmızı Başlıklı Kız"ın herkesin ezberindeki sahnesi:

- Kolların niye bu kadar uzun büyükanne?

– Seni daha iyi kucaklamak için.

- Kulakların neden bu kadar büyük?

- Seni daha iyi duyabilmek için.

– Gözlerin neden kocaman peki? - Seni daha iyi görebilmek için.

- Peki, dişlerin neden bu kadar sivri?

– Seni daha iyi yiyebilmek için!

Orhan Gazi Ertekin
Express, Sayı 126, Şubat-Mart 2012

AKP'NİN VARİSİ KİMDİR: ERDOĞAN MI YOKSA GÜL MÜ?

Orhan Gazi Ertekin

Türkiye, bugün "yeni iktidar"ının ilk veraset sorunu ile karşı karşıya bulunuyor. "Yeni Türkiye"nin siyasi mirasçısının kim olduğu sorusu artık giderek daha acil bir mevzu haline geliyor. Kuşkusuz ki ortada bir "cenaze" yok. Fakat, AKP kendi kadrolarının kısmi tasviyesi yoluyla yeniden doğumunu planlarken böyle bir "miras kavgası"nın tam ortasına düşmüş bulunmaktadır. Tabii ki bu soru ve sorun AKP'nin meşru mirasçısının/mirasçılarının kim olduğu kadar bundan sonraki iktidar payının kime ve hangi oranlarda devredileceğine dair bir siyasi çatışmaya da tekabül etmektedir. Dolayısıyla

güzel günlerini henüz idrak etmeye başlamış olsa da iktidar kendi planladığı cenazesinden yeni bir iktidar daha üretme tasavvuruna girmiştir ve bu aşamadan sonra "Veraset ilamını kim alacaktır?" sorusu ortalıkta çınlamaya başlamıştır. "Bizi birbirimize düşüremezler", "Bizim aramızda kardeşlik hukuku var", "Kardeşim Abdullah" vb. gibi sözler ise bu cenazenin kaldırılacağı siyaset mezarlığından (Sıfır noktası:2014) geçilmeye çalışılırken çalınan ıslık seslerinden başka bir şey değildir.

Belli belirsiz ortaklıklardan, üstü kapalı ve bazen geçişken ittifaklardan oluşan ortadaki varisler miras/veraset kavgasına başlamışlardır. Başbakan Erdoğan ile Cumhurbaşkanı Gül arasında bir veraset çekişmesi sürmektedir. *Taraf* gazetesindeki tartışma "yeni iktidar"ın bir siyasi veraset kavgasıydı. Engin Ardıç bu miras sorunu nedeniyle Ahmet Altan'a "sallamakta" dır. Yeni iktidar güçlerinin içinden çıkan ve birbirleriyle usulcacık itekleşmeye, giderek çekişmeye ve dahası yavaş yavaş kavga etmeye başlayan varisler, artık tüm katmanları ile birbirlerinden farklılaşmış ve birbirinin aksi tercihlere dönüşmeye başlamış durumdadırlar. Tercihler kaba hatlarıyla ortadadırlar.

Artık net olarak sorabiliriz: AKP'nin ve Türkiye'nin yeni iktidarının mirasçısı kimdir? Bu varislerden hangisini tercih edersiniz? Erdoğan mı yoksa Gül mü? Ya da en doğru biçimde sorarsak hangisinin belirleyici/yetkili varis olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Veya bir başka katmandan aynı sırayla soralım: Milli görüş mü istersiniz yoksa Fethullah Cemaati mi? Aynı sırayla bir başka katmandan soralım: *Star* Gazetesi mi istersiniz yoksa *Taraf* mı? Engin Ardıç mı istersiniz yoksa Ahmet Altan mı? Peki bir kez daha bir başka katmandan soralım: Sedat Selim Ay (işkence davasından hükümlü emniyet müdürü) mı istersiniz yoksa Ali Fuat Yılmazer (Ergenekon davasının mutfak çalışanı emniyet müdürü) mi? Yani "yeni iktidar"ın bu mirasçılarından hangisini tercih ederdiniz:

Erdoğan mı yoksa Gül mü? Hadi bir de Kürtlere soralım: Hangisini istersiniz; "Roboski" mi yoksa "KCK davası" mı? Bu farklı varisler "yeni iktidar"ın farklı varlık hallerine tekabül etmektedirler ve varislerden birisini oluşturan Gül, Ahmet Altan, Ali Fuat Yılmazer, KCK davası arasındaki siyasi devre bir siyasi bütünlüğe işaret etmektedir. Her bir varisin içerdiği figürler, olaylar ve eylemlerin çok katmanlılığına bakıldığında tarafların birbirinden farklı "düzen" tasavvurlarına çoktan dahil olduklarını kolaylıkla anlayabiliriz. Dolayısıyla bu farklı varisleri farklı katmanları ile birlikte bir bütün olarak düşündüğümüzde şöyle de sormamız icap ediyor haliyle: "Geceyarısı Expresi" düzeni mi istersiniz yoksa bir "Kafka Romanı" düzeni mi? Hangisi "Yeni Türkiye"nin ve "Yeni iktidar"ının gerçek varisidir? Hakiki Mirasçısıdır? Okuyucunun gözüne sokarak sormak farz oldu: Hangisi gerçek mirasçıdır; Hukuk ve adaletin önemsizliği üzerine kurulu bir "Polis devleti" mi yoksa hukuk ve adaletin imkansızlığı üzerine kurulu olan Kafka'nın "hukuk devleti" mi "yeni iktidar"ın hakiki mirasçısıdır? Şöyle de soralım da eksik kalmasın: Yargıyı sadece "düşmanlar"ını telef etmek için kullanan bir iktidar mı istersiniz yoksa herkes için ayrı bir dava inşa edip hepimizi sonsuza kadar sürecek bir "hukuk devleti" mekanizmasının nesnesi yapan bir iktidar mı? Her iki mirasçılık iddiasının da hukuk ve adalet karşısındaki ölümcül tecrübeler olduğu cevabını derhal yapıştırmaya hazırlananlar bu varisler arasında çok önemli nitelikteki "siyasi düzen" mesafesinin farkına varamamaktadırlar.

Öyleyse tamamdır. Sadede gelelim...

Sadede gelmeden önce bir uyarı yapmakta fayda vardır: Burada konu ettiğimiz miras çekişmesi, varisleri ve onların tercihlerini birkaç yönden karmaşık hale getirmektedir. Bu çerçevede akılda tutulması gereken ilk nokta çekişmenin doğrudan iktidar içinde ve iktidar hizipleri yoluyla yürütülmesi

nedeniyle ittifakların bileşenlerinin çok kolay biçimde karşı tarafa geçebileceği bir esneklik ve pragmatizme sahip olmalarıdır. Örneğin Gülen Cemaatinin ana karakteri ve tutum alışları bu çerçevede ilerlemektedir. Aynı şey Abdullah Gül'ün siyasi pratiği için de söylenebilir. Birinci noktaya bağlı olarak ikinci akılda tutulması gereken nokta ise varislerin siyasi iktidar algıları ile ilgilidir. Bu noktada AKP'nin varisi olmak bakımından Erdoğan ile Gül arasında çok açık bir fark vardır ve Erdoğan "herşeyi", yani bütün miras payını isterken, Gül Erdoğan'ın muhtemel Cumhurbaşkanlığından sonraki AK parti payını talep etmektedir. Bu anlamda Erdoğan'ın "Başkanlık sistemi"ni talep ederken asıl isteği miras payının tümüdür. Buna karşılık Gül'ün "Parlamenter sistem" tercihi Erdoğan'a bir paylaşma teklifinden başka bir şey değildir. Ve üçüncü nokta ise tarafların "düzen" tasavvurları ile ilgilidir ki bu da bu miras çekişmesinin sonunda hem "Geceyarısı expresi"ni hem de "Kafka romanı"nı içeren birbirine eklemlenmiş-melez bir siyasal düzen ile karşı karşıya kalma ihtimalini akılda tutmayı gerektirir.

Evet şimdi süreçleri takip etmeye başlayabiliriz...

2014: Sıfır Noktası

AKP'nin yeniden doğum öncesi düşeceği bir anlık boşluk hali veya temsili cenaze anı her iki varisin de ödünü kopartan en can alıcı tarihi momente tekabül ediyor. Ya Erdoğan o "sıfır noktası"ndan çıkıp bir daha uyanmaz ise? Ya Gül geç kalırsa? Ya diğeri kapıp da kaçarsa? Ya bir de cascavlak ortada kalırsak? İster bir "geçiş süreci" ister varisler arasındaki bir "takas anı" olsun bu "sıfır noktası anını" yani "2014"ü nasıl atlatmalı ve ona nasıl hazırlanmalı? Hangi gündemleri kurmalı? Nerede ve nasıl yer almalı? Alın size varisler için yönetilmesi gereken gerilimler! Varisler, sorular ve huzursuzluklar! Varisler ve sorular ve

kabuslar...

Kazalar

7 Şubat 2012 günü Özel Görevli Savcılar tarafından "anti-terör" bahsiyle kapısı çalınan Erdoğan, bunun kendisi için hayat-memat meselesi olduğunun tam zamanında farkına varmakla beraber bu çatışma üzerinden kendi iktidar sahasından bir başka "düzen" ve bir başka "lider" ihtimali üzerinde durmamıştı bile. Fakat "7 Şubat Krizi"nin üzerinden henüz bir yıl bile geçmeden karşısında olanın sadece bir Gülen Cemaati katmanı olmadığını ve çok katmanlı, yeni bir iktidar ve düzen iddiasını taşıyan bir şebeke ile karşı karşıya bulunduğunu fark ettirecek olaylar ardı ardına gelmeye başladı.

Erdoğan, bir ilk önlem olarak öncelikle Özel Görevli Mahkemeleri kaldırdı. Ama gerçekte kaldırmadı. Bu mahkemeleri hem kaldırdı hem de yeniden kurdu/kurguladı. Başka deyişle mahkemenin ileriye doğru çalışmasını engelledi. Fakat geriye doğru çalışmasını serbest bırakarak yargılananları orada "rehin" bırakmaya razı oldu. Böylece, yargıda iki ayrı gücün Erdoğan ve Gülen Cemaatinin birbirlerine zarar verebilme tehlikesi taşıyan ortaklık alanları ayrılmaya başladı ve her ikisi de yargının kendilerine ayrılmış arazilerine doğru çekilmeye başladılar. Erdoğan, Özel Görevli Mahkemelerin bu çok orijinal kaldırılma/yeniden kurulma sürecinin çok geçici bir önlem olduğunu zaman içinde anlayabilecek. Çünkü, Cemaat bu kez de "Roboski Katliamı" üzerinden muhtemel bir Erdoğan dosyasının altyapısını oluşturmanın peşine düşmeye başladı. Bu sürecin ucu henüz açıktır...

"7 Şubat Krizi" sonrası yargının dışında da Erdoğan'ın Cemaate dönük müdahaleleri yaşandı. Özellikle Emniyetteki

kadrolara yönelik müdahalesi bir süre sonra tarihin en trajik kampanyalarından birisine dönüşecekti. Trajik olan bizim durumumuzdu aslında. Çünkü bu kampanya bizi "yeni iktidar"ın varisleri arasında meşru bir seçim yapmaya zorluyordu. Olay şuydu: İstanbul Emniyetine cemaat hilafına bir müdahalede bulunmuştu Erdoğan. Ve gönderilen emniyet mensuplarının yerine getirilen isimlerden birisi daha önceden işkence davaları bulunan ve hatta hüküm giymiş olan Sedat Selim Ay isimli polis müdürüydü. Taraf gazetesi derhal harekete geçerek bunun için çok çeşitli haberler yaptı. Hatta bir özel dosya bile hazırladı. Malum işkenceye karşı son derece tahammülsüz ve hukuka karşı da bir o kadar saygılıydılar. Tüm bu süreçler, aynı zamanda Ali Fuat Yılmazer'in "mağduriyeti" ile birleştirildiğinde çatışmanın yeni iktidar nezdindeki tarafları daha da belirginleşiyordu. Cemaat bu kampanyanın tüm temel malzemelerini hazırlamış, "demokratik kamuoyu"nun dikkatine sunmuştu. Bazılarımız derhal Sedat Selim Ay karşıtı bir konum aldı ve kampanyanın birbirinden farklı siyasi mahfiller içinde dağılarak sahiplenilmesi sağlanmış oldu. Fakat, Erdoğan bu kampanyanın taraflarını net olarak görebiliyordu ve Ay'ın görevden alınması talebini reddetti. Çünkü, her iki taraf açısından da çatışmanın asıl mevzusunun Sedat Selim Ay'ın kim ve ne yaptığı ile ilgili olmadığı pek açık görünüyordu.

Kuşkusuz tüm bunlar yeni iktidarın unsurlarının birbirinden ayrılması ve birbiri karşısında kendilerini inşa etme çabaları yönünden birer hazırlık hareketi niteliği taşıyordu. Bu gelişmelerle iktidar katındaki siyasi ayrışmanın somut gündemleri belirginleşiyor ve kendilerine ait siyasi yönler kazanması sağlanmış oluyordu. Nitekim bu gündemler birbirinden farklı kesim ve katmanların ortak bir siyasi yönde birleşmesine neden oldu. İlk önemli gelişme Cemaat ile Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığı sonrası "takas" bekleyen

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül arasındaki politik kenetlenme vesilesiyle yaşandı. Gül'ün Erdoğan sonrası AKP'nin kendi hakkı olduğu düşüncesi ile Cemaatin Erdoğan hüsranı birleştiğinde bu grubun artık yeni siyasi yönler tayin etme yetkisi belirginleşmeye başladı. Fakat, Erdoğan'ın arkasını sağlama alma ihtiyacı bu grubun (artık varisin diyelim) AKP üzerinde istikbal tasarılarını başka siyasi araçlarla yedekleme eğilimini de beraberinde getirdi. Cemaatin Erdoğan dışında bir lider arayışının AKP dışında bir parti arayışı ile tamamlanıp tamamlanmayacağı henüz belli değil. Fakat, Erdoğan'ın buna izin vermek istemediği artık kesinleşmiş durumda. Erdoğan'ın Abdullah Gül'ü kendi siyasi projeksiyonuna dahil etmediği bu aşamadan sonra bildiklerimiz arasındadır.

Dolayısıyla, bu aşamadan sonra sorun sadece Erdoğan ile Gülen Cemaati'nin aralarındaki ilişkiyi nereye kadar taşıyacakları sorunu olmaktan çıkmış Gül ve çevresinin siyasi çıkarları tarafından da tamamlanan daha kapsamlı bir siyasi hacim kazanmıştır. Artık, Gül ve Cemaat Erdoğan ile olan mesafesini politik bir erişkinliğe taşımak istemektedirler. Gül, bu noktada birkaç seçeneği beraberce güçlendirmeyi tercih etmektedir. Birinci noktada kendi elindeki Cumhurbaşkanlığını AKP genel başkanlığı ve Başbakanlık ile takas etmek eğilimi ile öne çıkmaktadır. İkincisi ise Abdullah Gül, el altından kamuoyundaki popüler isimlere ulaşmaya çalışarak onlarla beraber yeni bir partinin imkanlarını yoklamaya çalışmaktadır. Buna paralel olarak hem medyadaki bazı kalemler hem de bazı araştırma şirketleri tarafından yeni bir partinin gerekliliği ve acil ihtiyaç olduğu duygusu etrafa dağıtılmaya gayret edilmektedir.

Erdoğan ise buna karşı AKP'nin örgüt profilini güçlendirerek cevap vermeye ve partiyi kolaylıkla ele geçirilemeyecek bir yapıya dönüştürmeye çalışıyor. Özellikle Numan Kurtulmuş hamlesiyle hem gelecek dönemde ihtilaf konusu olabilecek

bir parti devreden çıkarılıyor hem de Gül'ün AKP liderliği iddiasını def edebileceği bir veliaht ilan edilmiş oluyordu. Fakat, Erdoğan bu tavrıyla/hamlesiyle AKP'nin bir parti olma imkanlarını bütünüyle yok etmiş durumdadır. Lider tarafından ayrıntılarıyla düzenlenmiş bir partinin beraberindeki bütün yapıcı dinamiklerin de zaafa uğratılması sonucunu doğurmuş, sonraki liderlik iddialarının da daimi bir itibar sorunu yaşayacak olmasına yol açmıştır. Aslında bunun sonucu açıktır. Ortada liderinin bütün siyasi ömrünü partinin ömrüne bağlamak için seferber olan bir parti ve partinin ömrünü liderin ömrüne kadar uzatmak için çırpınan, bunun için partili cumhurbaşkanlığı, yarı başkanlık veya başkanlık önerilerine abanan bir parti pratiği hakimdir ki AKP'nin bir parti olmak isterken bir parti olma imkanlarını tümüyle yitirmeye başladığını buradan da kolaylıkla anlayabiliriz. Nihayetinde bütün siyasal eylem ve tecrübeleri hepi topu "Erdoğan konuşurken dudaklarını kıpırdatmak"tan ibaret olan bir heyetin kendilerine miras kalmış bir parti ile ne yapacaklarının şaşkınlığına düşmeleri kaçınılmazdır. Tam da bu nedenle gereksiz bir tüzük maddesi sebebiyle parti ile ilişiğini kesecek olan lidere partiyi bu kez partili cumhurbaşkanlığı paketiyle yeniden sunmaya çalışmaktan başka çareleri kalmamıştır.

Kuşkusuz ki Erdoğan-Gül çatışmasının, bu noktada, esas düğümleneceği zemin başkanlık sistemi-parlamenter sistem tartışması olacaktır. Erdoğan, kendisine "partili cumhurbaşkanı" veya "başkanlık" rolleri hazırlamakla beraber Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Ankara'daki 29 Ekim 2012 kutlamaları konusunda Ankara Valisini konutuna çağırıp Erdoğan'ın planlarına yeni baştan bir çekin düzen verirken aslında Erdoğan'ın önerdiği şekilde bir "partili cumhurbaşkanı" modelini devreye sokuyordu. Etraftaki seslerden bazıları "AKP'nin içinden böyle bir siyasi seçenek daha var" diye sevinçle refakat ediyorlardı

ona. Evet, Abdullah Gül, AKP'nin içinden bir tercihti tabii ki. Erdoğan, "partili cumhurbaşkanı" senaryosunu kendisi için yazmıştı. Ama aktörünün kendisi olacağı ve bu kadar erken devreye sokulmayacağı konusunda yanılmıştı. Gül, kendisinden daha erken kalkarak başkanlığını ilan edebileceğini bu olayda da göstermiş oldu. Devletin varlığını kendi politik şahsiyeti ile birlikte düşünme eğiliminin fantezilerinden birisi olan başkanlık sistemi önerisinin başka hangi siyasi riskleri barındırdığını anlamak açısından bu da bir başka ders oluşturuyordu.

Son olarak tüm bu gelişmelerin yalnızca yargı, emniyet ve en üst politik seçkinler arasındaki çekişmelerle ilerlemeyeceği ve "yeni iktidar"ın "büyük dava"larına kadar sıçrayacağını tahmin etmemek mümkün değildi kuşkusuz. Nitekim Ergenekon Davasında kimliğini ifşa eden gizli tanık Şemdin Sakık ifadesinde Ahmet Altan, Yasemin Çongar ve Cengiz Çandar gibi isimlerin bilinen Kandil ve Öcalan görüşmelerinin "istihbarat amaçları" bağlamında işlevsel olduğunu ortaya atarak Ergenekon Davasını bu kez de bu isimler üzerinden yeniden tanımlamanın yolunu açtı. Ergenekon davasının neden ortalama bir dayanıklılık bile içermeyen, eline her geçiren tarafından bu kadar kolay biçimde kendi sahibine karşı da kullanılabilir bir nitelik taşıdığı üzerinde ayrıca düşünmek gerekir. Gelişmeler bu açıdan da acı bir derstir. Ama taraflar arasındaki çekişmelerin henüz bir "yeni iktidar" dan söz edilmeye başlandığı bugünlerde ortaya çıkması ve bir veraset çatışmasına kadar uzanması tarafların bugüne kadar biriktirdiği malzemelerin, gündemlerin ve konumların hala çok hassas bir aşamada olduğunu da açığa çıkarmıştır. Kendi iktidarlarını güçlendirmek amacıyla kurguladıkları her şeyin ve dokundukları her nesnenin kendi aleyhlerine işleyebilecek hassas bir dengede ilerlediğini gösteren bu gelişmeler yeni iktidarın özellikle Gülenci varislerinin iktidar etme zeminlerinin ne kadar kaygan ve kaypak olduğunu göstermektedir. Kuşkusuz

burada Cemaat başta olmak üzere Ahmet Altan, Yasemin Çongar gibi isimler kendi silahları ile vurulmaya başlamanın hüsranı ile karşı karşıya bulunmaktadırlar. Bunun cemaate ve Abdullah Gül'ün iktidar planlarına da zarar verebilecek bir girişime kadar taşınıp taşınmayacağı henüz belli değildir.

En nihayetinde iktidar verasetinin büyük teorisyeni Kantorowicz'in "kralın iki bedeni" (The King's Two Bodies) tezinden hareketle devam edersek eğer, görünen o ki yeni iktidar güçleri henüz kendi somut bedenlerini (Erdoğan ve Gül) aşan bir en üstün egemenlik (dominium directum) alanı üretebilmiş değillerdir. En nihayet iktidar olmuşlardır. Ama bu kez de egemen olamamışlardır. Herkese ve her şeye yön verebilmektedirler.

CHP için zaten barikat kurabilmektedirler. Fakat bundan daha ötesi ülkedeki hayat ve ölüm konusundaki hakimiyetleri tartışmasızdır. Buna rağmen bu iktidarlarını bir kurucu egemenlik alanına taşıyabilecekleri bir mutlaklık/kutsallık alanını henüz üretememişler, "krallığın somut bedenlerini aşan bir "soyut kral" aşamasına taşıyamamışlardır. Yani "Her şeye kadir tanrı..." henüz ortada yoktur. Bu kavgadan sağ çıktıklarında ancak ve o zaman bu somut iktidarları aşan yeni bir egemenlik alanını kurabilip kuramayacaklarını net olarak görmüş olacağız. Bana sorarsanız bu ihtimal üzerinde birazcık bile düşünmek yersiz bir kuruntu ve bir cehaletin tezahürü olarak görünüyor. Bu bakımdan bir de şu "entelektüel"lere bakmakta fayda vardır.

Aynı Anda Bir Başka Mekanda

Türkiye'nin "yeni iktidar" katında tüm bunlar oluverirken aynı ülkenin liberal ve demokratları ise aynı saatlerde başka yerlerde hala "eski iktidar"dan demokrasi talep etmeye devam

etmektedirler. "Neden CHP hala kendilerine demokrasi vermemektedir ki allah aşkına?" Hasan Bülent Kahraman "CHP Genel Kurmay Partisi"dir demektedir.

Etyen Mahçupyan AKP'nin demokratik sorgulamasına AKP'nin içinde yer alma şartı getirmeye çalışmaktadır. Roni Margulies (Bu arada unuttum afedersiniz. Başlangıçtaki sorulara müsaitseniz bir tane daha ekleyebilir miyiz : Hangisini istersiniz; Erdoğan mı yoksa Gül mü? Yani demem o ki "Oğul Türkeş" mi istersiniz yoksa Roni Margulies mi? Şimdi hadi ikinizde yerlerinize marş marş) ise Ankara Ulus'ta "gaz"lanan CHP'lilere çok müsait olduğu halde bir türlü üzülememektedir. Dahası entelektüellerin de önemli bir yekunu hala vaseyet araçlarının cari olduğunu, iktidar olunmakla beraber henüz ve bu kez de "gerçek iktidar" olunamadığını savunmaktan kan ve ter içinde kalmaktadırlar. Onların bulamadıkları kavram gerçekte "egemenlik" kavramıdır. Kantorowicz'den devam edersek, artık onlara iktidar yetmiyor, iktidarın kutsal bedenini, belki de ruhunu da inşa etmek için çırpınıyorlar. Ama nafile! Bunun nafile bir çaba olduğunu, bu varislerin zaten kendilerince meşru bir kutsal bedenden zuhur ettiklerini, yani Cumhuriyetin kutsal bedeninin ve onun da bağlı olduğu köklü bir siyasal geleneğin mamulü ve varisi olduklarını onlara nasıl anlatmalı acaba? Bir deneyelim bakalım...

Liberal-Demokratlar Neyi Anlamadı?

Liberal ve demokratların son iki on yıllık süreçte biriktirdikleri bilgilerin artık koca bir saçmalıklar yığını haline geldiğini iki nokta üzerinden anlatmaya çalışacağım. Birincisi onların Kemalizm eleştirisi ile alakalı, ikincisi ise asker-sivil ilişkileri meselesidir.

Türkiye'de Devlet ve Kemalizm-İttihatçılık Meselesi

Türkiye düşünce tarihinin son yirmi yılında siyaset ve iktidar analizi o kadar dar bir mecraya sıkıştırıldı ki yaşadığımız siyasal gerçeklikler karşısında bir entelektüel iflastan kaçınmak mümkün olamadı. Demokrat Yargı Yönetim Kurulu üyesi Faruk Özsu'nun bir yönetim kurulu toplantısında Osman Can'a yönelerek "Biz Kemalist diktaya karşı idik. Fakat vurgumuz Kemalizme değil diktaya idi. Sizin ise dikta ile sorununuz yokmuş, derdiniz Kemalizm imiş" şeklinde bir söz sarf etmesinin ardından iki yıl geçti. Fakat, bu sözün Türkiye'de devlet ve iktidar analizi bakımından politik anlamı ve entelektüel mahiyeti henüz yeterince ortaya konulabilmiş değil. Faruk Özsu, bu sözüyle gerçekte son yirmi yılın entelektüel birikimine meydan okuyor ve Kemalist-İttihatçılık pratiğinin Türkiye'deki dikta süreçlerinin sadece bir dönemini teşkil ettiğini, başka deyişle Türkiye'nin modern iktidar süreçleri bakımından Kemalizmin nispileştirilmesi gerektiğini söylüyordu. Bu hem geçmişi hem de bugünkü iktidarı anlamak bakımından acil ihtiyaç duyulan bir tespittir. Şöyle ki:

Son iki on yılın devlet analizi bakımından en temel entelektüel gündemini ittihatçılık-Kemalizm eleştirisi oluşturuyordu ve bu eleştiri girişimlerinin otokrat bir düşünce geleneğine karşı demokrat bir entelektüel duruşu derinleştirip zenginleştirdiği ön varsayımı egemen oldu. Bu hegemonik eğilim aynı zamanda bir sol hareketler eleştirisi olarak da öne çıktı ve hatta giderek sol aleyhine bir takip alanı esas düşünsel tecrübeye dönüştürüldü. Kemalizm-darbe ilişkisi, sol-Kemalizm ilişkisi, sol-şiddet ilişkisi vb. birbirinden farklı gündemler entelektüel alandaki hakimiyetlerini giderek güçlendirdiler.

Şüphesiz ki Türkiye'de solun, Kemalizm tarafından laiklik ve milliyetçilik üzerinden temellük edilmesi üzerine kurulu

bulunan esas tezlerinin kimi önemli ve dikkat gösterilmesi gereken yanları bulunuyordu. Fakat, bu yaklaşım Türk sağının tarihsel karakterini; devlet ile kopmaz bağı, şiddet ile ilişkisi vs. vs. gibi meseleleri entelektüel ve politik alaka sınırının dışına doğru ittiği ölçüde işlevselleşti ve siyaset ve iktidar analizinin abartılı bir sol ve Kemalizm eleştirisinde kendini kaybetmesine de yol açtı. Ağzını açan Türkiye'deki iktidar geleneğini tarif etmek üzere "yüz yıllık ittihatçı gelenek" veya geleneksel "kemalist diktatörlük" teşhislerinden en geniş siyasal anlamları çıkartmak üzere yola koyuldu. "Kemalist-ittihatçı gelenek" artık Türkiye'de "devlet"in asli karşılığını oluşturuyor, bunun karşısında ise esas olarak geleneksel Türk sağının üstlendiği bir "toplum" yer alıyordu. Böylece Türkiye'de "devlet" Kemalizm-ittihatçılık ve hatta onun da sol kompartmanları tarafından toplum karşısında araçsallaştırılan bir alan olarak çağrılmaya başlandı. Bu durum kaçınılmaz olarak Türk sağının devlet ve iktidar tecrübelerini kısmî demokratik atılımlar dönemi olarak tanıtırken geriye kalan tüm kesimlerin siyasal varlıkları darbeler ve olağanüstü haller sürecinin ek fasiküllerine yerleştiriliyordu.

Bir defa Türkiye'deki demokrasi mücadelesi açısından anti-Kemalizmin böyle merkezi bir seviyeye taşınması özellikle de Türk sağının geleneksel siyasal reflekslerinin göz ardı edilmesini, devlet ve iktidar ile olan yapısal bağının tasnif dışı bırakılmasını beraberinde getirdi. Özsu'nun vurguladığı gibi "Kemalizm dışı dikta" tecrübeleri demokrasi mücadelesinin dışına bırakılıyordu. Dolayısıyla yaşadığımız güncel gerçekler açısından dahi ortaya çok sığ bir tarih analizi çıkıyor ve Türkiye'de siyaset ve iktidar süreçlerindeki sağ zihniyet ve pratiklerin önemli ölçüde analiz dışında bırakılmasıyla sağ politikaların iktidar katındaki esaslı varlığının gözardı edilerek diğer aktörleri önceleyen bir bakış açısı geliştirilmiş oluyordu. Bu bakış açısı birer "adli perspektif"e de dönüşerek Türkiye'deki hukuk, yargı ve adalet meselelerinde

de karşılığını bulmaktaydı. Devlet şiddeti ile giderek darbelerle ve katliam ve suikastler ile hesaplaşma çağrıları bu hegemonik düşünceyi arkasına alan bir adli perspektif tarafından sadece Kemalizm-İttihatcılığa ve onun mütemmim cüzü olan sola isabet ettiriliyordu. Türkiye'de gerçek ve adil bir adalet hesaplaşması yürütememizin ve içine girdiğimiz "demokrasi"nin sürekli bir denge ve isabet sorunları yaşamasının sebeplerinin başında işte tam bu anlayış vardır.

Türkiye'de demokrasi ve adalet atılımlarının Kemalizm hesaplaşması üzerinden geliştirileceği tezi bu analizlerin kaçınılmaz politik sonucunu oluşturuyordu. Roni Margulies'in bugün bile hala ve "yeni iktidar" döneminde CHP'den demokrasi talep etmesinin asıl sebebi buradadır. Oysa Türkiye siyasi süreci nezdinde, Özsu'nun özel vurgusuyla, Kemalizmi devlet ve iktidar tecrübeleri bakımından bir tarihsel sıraya yerleştirmek gereklidir. Kemalizm Türkiye'deki iktidarın bütünlüğünün anlaşılması açısından örnek bir tarihsel ortamdır. Dolayısıyla, bu yaklaşımlar Türkiye'de siyaset ve iktidar oluşturma süreçlerinin tarihsel eğilimlerine kısmen isabet eden noktaları vurgulamakla beraber iktidar mevzuunun çok geniş bir alanı değerlendirme dışı tutuluyordu. Türkiye'deki siyaset ve iktidarı devletin sol politik veçhesi üzerinden algılarken gerideki çok daha geniş bir mesahayı oluşturan Türk sağının zihniyet ve uygulamalarını isabet alanına ekleme sorunu da buradan doğuyordu. Faruk Özsu'nun Osman Can'a "Geçmiş dikta tamam. Ya şimdiki dikta ne olacak" imasının arkasında bu sorun yatıyordu.

Peki Türkiye'de devlet ve iktidar ile AKP'nin de içinde olduğu geleneksel sağ arasındaki ilişkiye gelelim. Geleneksel Türk sağının devlet ile olan buluşması liberal-demokratların bugüne kadar iddia ettiği gibi geçici, arizi ve demokratik sonuçlar üreten bir tecrübeler alanının çok ötesine taşınmaktadır. Türk sağının Türkiye'deki iktidarın "öz"ü ile bağlantısı ise çok

köklü bir gelenekte gizlidir. Bu geleneğe, aslında Türkiye'deki sağın iktidar etme süreçlerinin "demir yasası" olarak bakmak da mümkündür. Bu demir yasayı Demokrat Yargı Yönetim Kurulu Üyesi Muzaffer Şakar'ın çok yerinde vurgusuyla "Türkleşmek, İslamlaşmak ve memurlaşmak" olarak formüle etmek pek mümkündür. Gerçekten de Türkiye siyaseti son 150 yıldır "Türk"leşiyor, "İslam"laşıyor ve memurlaşıyor. Bu yolla iktidarlar üretiliyor ve yeniden üretiliyor. Başka deyişle devlete intisap ederek "Türk"leşiyor ve "müslüman"laşıyor. Türklüğünü ve İslamlığını devlet dairesine taşıyarak inşa ediyor, bütün bir sosyal, kültürel direnç alanlarını devletleştirerek, sivil alanları sürekli devlete dahil ederek siyasal iktidarını pekiştirme yolunu tutuyor. Tanzimat ve Islahatta bu süreci yaşadık. Meşrutiyet ve Cumhuriyette de aynı siyasal eğilim kendini tekrar etti. Bugün geldiğimiz noktada ise henüz idrak ettiğimiz "Yeni Türkiye", AKP üzerinden bir kez daha Türkleşiyor, İslamlaşıyor ve memurlaşıyor.

Türkleşmek, İslamlaşmak ve Memurlaşmak

Altını çizerek söyleyelim ki; AKP Türkiye tarihinin Türkleşmek, İslamlaşmak ve memurlaşmak şeklindeki demir yasasının güncel bir sonucudur. Bu aşamadan sonra şu ana kadar biriktirilen entelektüel saçmalıkları terk edip önümüze bakmaktan ve gerçek bir demokrasi mücadelesi yürütmekten başka çaremiz yoktur.

Türkiye modernleşmesinin bu "demir yasası"nın en önemli veçhesi Türklük ve İslamın varoluşlarının asli koşullarını sosyal ve kültürel alanda değil devlet alanı içerisinde yaratmasıdır. Türklüğün ve İslamlığın sivil derinliği oldukça zayıftır. Sivil bir girişim alanı değil memurin bir görev alanının içinde kendilerine bir yaşam alanı yaratmışlardır. Farklı etnik ve dinsel kesimlerin bu devlet içinde kendilerine en küçük bir nefes alma

alanı bulamamalarının sebebi buradadır. Bu durum Türkiye'de siyasal iktidarı anlamak için en önemli noktalardan birincisidir. Bu sistemin kendi içinde onarılmasını sağlayan şey Türkiye'de yalnızca İttihatçılık-Kemalizm sürekliliği değil sağ siyaset geleneği de olmuştur. Kültürel milliyetçiliğin ve yurttaşlık algısının en az kabul gördüğü alanların/kesimlerin geleneksel sağ siyaset alanı olduğu şüpheden ıraktır. Bunun tezahürlerini bugün de en çok AKP'de görebiliriz.

Asker-Sivil İlişkileri Meselesi

Türkiye'de entelektüel alandaki yaygın algı ve analiz sorunlarından bir başkası da asker-sivil ilişkileri konusundaydı. Ve tıpkı Kemalizm analizinin sonsuza kadar büyütülüp Türkiye'de devlet ve iktidar analizinin tamamı haline getirilmesi gibi asker-sivil ilişkilerine dair analizler de liberal-demokratlardaki bu yanlış tarih teorisinin iyice karikatürleşmesini sağladı. Liberal ve demokratlar, öncelikle demokrasi ve adalet anlayışlarını asker-sivil ilişkilerinin siyasal menzili ile kısıtlı tuttular. Böylece asker-sivil ilişkileri 1960'larda türeyen Huntington-Finer'cı bir "siyasal modernleşme" formülüne uygun bir hale getirildiğinde ve buna uygun bir "anayasal düzen" inşa edildiğinde Türkiye'nin demokrasi ve adalete dair tarihsel atılımı gerçekleşmiş oluyordu.

Oysa Arjantin, Filipinler ve Guatemala gibi Asker-sivil ilişkileri sorununu aşmış ülkelerin bugün içinde bulunduğu düşük yoğunluklu demokrasiler Türkiye açısından da oldukça öğretici bir tecrübe sunmaktadırlar. Asker-sivil ilişkileri ile kısıtlı bir siyasal alan analizi, bugün bu analiz sahiplerinin yaşadığı krizin önemli sebeplerinden birisini oluşturmaktadır.

AMUDERYA SAHİLLERİNDE BEKLİYORUM: Beni Şâd Et Barbarım Başın İçin

Faruk Özsu

Cemil Koçak ve Halil Berktay gibi Kemalist tarih yazımına itiraz eden gayrı-resmi tarihçilerin söz ve yazılarındaki lezzet, 12 Eylül referandumu sonrasında yerini nahoş bir ekşimeye bıraktı.

Adı geçen yazarlardaki anakronizme kaçan yoğun bir anti-Kemalist vurgu bilimsel sorunlar taşımalarına neden olsa da hem eski, hem de devamı olan cari iktidara karşı çıkışlarıyla takipçilerinde hoş bir lezzet duygusu bırakıyordu. Bu şehevi aromanın kaynağı, insanlık tarihi kadar eski ve saygın bir politik tavır olan "güce karşı koyuş"un seyircilerde yarattığı hayranlıktı.

Şimdilerde hissedilen ekşime, mahut yazarların tekrara düşmesi, ya da üsluplarının sıkıcı bir aşinalık yaratması, yahut bilimsel kısırlıkları değil. Onlar aynı aslında. Sorun da tam burada işte. Aynı pozisyondan seslenmelerinde.

Onlar aynıydılar ama iktidar değişmiş, değişen zeminle birlikte bu yazarlar yeni dönemde gayrı-resmi tarihin resmi tarihçileri haline gelmişlerdi. Ama daha da kötüsü artık geçmişin olumsuzluklarına ilişkin sözleri; "galibin", "mağlup" üzerinde daha bir keyifle tepinmesine ve "muzaffer" tarafından kurulan yeni düzene onay ve meşruiyet sağlanmasına yarayan birer araç haline gelmişti.

Tabiatıyla, sözlerindeki eski tad kaybolmuştu.

Kabul, hiçbirinden -hele de tarih alanında, hem de bilimsel bir çalışmayla- "Hayvan Çiftliği"nin (George Orwell) pabucunu dama atması beklenemezdi ama, en azından -misal- Takrir-i Sükun Kanunu'nun kabul edildiği 4 Mart 1925 ve sonrası ile günümüzün -bu kez tersinden- olağanüstü benzerliğine dair iki çift kelam da mı edilemezdi? Oysa tarih, iktidar dönüşüm ve değişimleriyle ilgili olağanüstü zenginlikte bir arşive de sahipti meraklısına. Ama, olmadı işte...

Perihan Mağden'in Taraf macerası da bu nedenle kısa sürdü. İktidarın değiştiğini mi göremedi (ya da görmek mi istemedi), yoksa anti-Kemalizm'in hala cıvıl cıvıl bir pazar olduğunu mu sandı bilinmez, ama Mağden'in, büyük bir heves ve heyecanla yeniden açtığı tezgahın müşteri çekmemesi bir yana, hayranlarının bile uzaktan acıklı bir tebessümle baktıklarını görmesi üzerine zabıtayı bile beklemeden alelacele sergisini toplayıp -"romanım geldi!" diyerek- kaçışının sebeb-i hikmeti de buydu.

Eski bir Genelkurmay başkanının bile terörist suçlamasıyla tutuklandığı ve adına iddianame denen ama açıkça siyasi ve

"edebi" bir metin olan bir vesikayla, Paşa'ya en alt seviyede sempati besleyenlerin bile yüzünü kızartacak biçimde dalga geçildiği bir dönemde, Kemalizm karşıtlığı yapmak, kralın önüne atılan yara bere içindeki bir esirle dalga geçmeyle eşdeğer hale gelmişti. Böylesi bir halden eğlence çıkarmaya çalışmak ise, ahlaki değerleri yanında mizah kabiliyetini de yitirmiş insanların ucuz ve sevimsiz bir uğraşı olabilirdi ancak.

İşte bu nedenle, tam bu noktada şu soru akla geliyor: "Ahlak, vicdan ve adalet değerlerini önemseyen bir insan, toplumsal ve siyasal güçler karşısında nasıl bir pozisyon almalı?"

Diktaya Değil, Kemalizm'e Karşı Olmak

Bu ülke her şeyiyle enteresan bir ülke: Tek Nobel ödüllü yazarının, dünyanın tam tersine -yeni- statükonun kucağında oturduğu ve inmeye de niyetinin olmadığı. Akademyasının, en "kayda değer" akademik çalışmasının egemen gücün keyfini yerine getirecek "buluş" yapmak ve muarızlarının ayağını kaydırıp kendisine yer açmak üzere kulis kulis koşturmak olduğu. sarı gagalarını kocaman açıp çığlık çığlığa annelerinden börtü böcek bekleyen kuş yavrularına benzeyen medyasının yegane merakının "ülkeye hakim olacak egemen grup ya da sınıfı tahmin edip yakınlaşmak"tan ibaret bulunduğu.. entelektüellerinin; a) Ebleh, b) Ödlek, c) Yevmiyeci, d) Hepsi olduğu, bir garip ülke...

İşte bu ucube ortamda -şaka gibi ama- iş yargıçlara düştü ve iktidardaki güncel değişime ilişkin en ciddi entelektüel müdahale ve en isabetli siyasal analiz -"duy da inanma!"- yargıçlardan geldi (gene de şunu eklemeden geçmeyeceğim tabii ki: Şeyh Bedreddin de bir kazasker/yargıç idi, haberiniz ola!). Şöyle;

Demokrat Yargı Derneği'nin kurucu kadrosu olarak, HSYK seçimleri öncesindeki son toplantımızda seçime ayrı bir liste

ile girmek yerine Adalet Bakanlığı "Bürokratlarının" listesine dahil olmamızı isteyen Osman Can ve ekürisine dönüp; "Siz Demokrat Yargı Derneği'ni hiç anlamamışsınız. Buraya neden ve ne yapmaya geldiniz, ne işiniz var bilmiyoruz ama anlatıverelim: Demokrat Yargı, 'Kemalist Diktaya' karşıdır. Ama vurgusu Kemalizm'e değil, diktayadır. Anlaşıldığı kadarıyla sizin derdiniz Kemalizmmiş, diktayla bir sorununuz yokmuş!" demiştik... [2]

Ukalalık sayılmasın ama bu kelamda ifade edilen entelektüel-politik tutum son bir yıllık dönemi anlamaya yarayan anahtar bir kavram oldu ve referandum sonrası yaşadığımız siyasal-toplumsal ve entelektüel çıkmaz ile demokrasi ve adalet algısında yaşanan kafa karışıklığını bu cümleden daha iyi anlatan bir ifadeye henüz rastlamadık.

Entelektüel Sefalet

12 Eylül 2010 Referandumu ve 2011 genel seçimleri sonrası ülkedeki "karşı ses" teslim bayrağını çekmiş ve Şike ve -hükümete baskı aracı olarak kullanılan- Deniz Feneri soruşturmalarında olduğu gibi, iktidara tamamen hakim olan bileşenler arasında güç ve paylaşım savaşının işaretleri bile belirmeye başlamıştı.

-Misal- Adliyeye alınacak en alt gruptaki memur adayları bile "torpili" -AKP'den değil- Cemaatten ararken ve AKP-Cemaat çekişmesi kahvehanelerde bile bayat ve sıkıcı bir lakırdı haline gelmişken, her şeyi bilen ve gören anlı-şanlı entelektüeller ve özellikle de CHP kadrolarında siyaset yapan cevval siyaset aktörlerinden yeni iktidarın dişe dokunur bir analizini duyamıyorduk.

2 Sonradan 160 kişilik listede Yargıtay'a üye seçilen- kıdemli bir yargıcın ünlü "Bakanlığın [bürokratlarının, F.Ö.] eşeğine bile oy vereceği" taahhüdünün de olduğu toplantının, her konuda lafı olan Osman Can'ın ürkütücü bir sessizlikle geçiştirdiği notları için bakınız: Orhan Gazi Ertekin, *Yargı Meselesi Hallolundu/Yargıçların 'Eşekli Demokrasi' İle İmtihanı*, Epos, 2011, S: 76-89

Vaziyet adeta bir "Entelektüel sefalet" yarışına dönmüştü ve yarışta öndeki grup "liberaller" olsa da, ipi göğüsleyenler "demokratlar" oldu. Özellikle şampiyon gurup, yükselen yeni iktidarı -"eleştiri mi, o da ne?"- teşhis ve işaret etmeyi geçtik, her şey referandum öncesiyle aynı duruyormuş gibi eski iktidar-muhalefet kurgusunda ve eski politik pozisyonların terk edilmemesi gerektiğinde ısrar etti. Bu hattın Ulubatlı Hasan'ı Ahmet Altan'dı. Ona göre "Kemalist iktidar" yerli yerinde ve sapasağlam duruyordu. Eğer -statükonun muhalifi- Erdoğan, Gülen kreasyonu olan demokrat pelerinini tekrar takıp, "Cemaatin çizdiği yolda, gösterdiği ülküde" halkıyla birlikte "devlete" karşı şahlanırsa işler tekrar rayına oturabilirdi.

Ahmet Altan'ın Başbakana Salvoları

Sevan Nişanyan, "evet evet, herkes cemaatçi, ben bile" diyerek dalgasını geçecek ama (http://nisanyan1.blogspot.com/2012/03/cemaat.html), Ahmet Altan ve *Taraf*'ın Cemaatle organik bağı olduğunu iddia etmiyoruz burada; bir strateji ve ülkü ortaklığından bahsediyoruz. Zaten bu ortaklığın ister en başta kurulmuş olsun, isterse zamanla oluşmuş olsun kuruluşundaki amaç da -en azından diğer taraf için- tam buydu: Yani; "hadi biz laiklik karşıtıyız da, bunlar da mı?" (Abdülkadir Selvi, 03.05.2012 *Yeni Şafak*) dedirtmekti.[3]

3 Bu strateji ve taktik son on yıllık dönemde en vulger örneklerini Cemaat'te gördüğümüz bir yöntem. Kendi varlığıyla ortaya çıkıp (Hüseyin Gülerce bile "Hizmet'ten tanıdıklarım var" diyor) inandıkları fikir, düşünce ve üslup neyse toplumsal sınamaya tabi tutmak yerine, başkasının kimliğine bürünüp, sütre gerisinde başka kılıklarla ve bir hayalet olarak mücadele ediyorlar. Kendileri var olmuyor ama, kendileriyle ilgisiz görünen kişiliklerle ittifak yapıp, söz ve eylemlerine karşıt görünen kişi ya da guruplar üzerinden toplumsal meşruiyet sağlamaya çalışıyorlar. *Taraf* gazetesi, bugün teşhir olsa da bu yöntem ve işbirliğinin en kristalize örneğidir. Ve tüm Ergenekon sürecinin meşruiyeti bu gazetenin kadrosunun farklı bilinen yapısı sayesinde sağlanmıştır.
Yine yeni HSYK tarafından Yargıtay'a seçilen vesürekliblokoy kullanan 160 (sonradan 15 kişi daha eklendi) üyenin 20'den fazlası YARSAV üyesi (bir kısmı yönetici, hatta kurucularından) idi. Bu durumda ya Cemaat mensupları kendilerini saklayarak ideolojik karşıtlıkları düşmanlık derecesinde olanbirderneğekatılmışlardı. Yadaİ YARSAV sanıldığı gibi "düşman" bir dernek değildi. YARSAV'ın

Ahmet Altan demişken, "Başbakan'a en sert cümlelerle saydıran biri nasıl iktidar yanlısı olur?" diye soran kafa karışıklığına da işaret edelim: Altan'ın AKP'ye muhalefet edesi geldiği anlardaki çıkışmasının büyük çoğunluğu,[4] Cemaat lehinedir. Başka deyişle, Altan'ın Başbakan'a verdiği ayarlar, Hükümet-Cemaat çatışmasında bir yere oturuyorsa eğer, Cemaatin -gönüllü ya da görevli- sözcülüğünden ibarettir. Dikkat buyurunuz; Başbakanla giriştiği polemiklerde "kavgada söylenmez" laflar havada uçuşurken, diğer iktidar bileşeni olan Cemaat aleyhine ettiği tek kelimesi yoktur Altan'ın. Bir tek, içkiyi fazla kaçırdığı 15 Mart akşamı yazdığı ve 16 Mart 2012 tarihli köşesinde yayımlanan yazısında –tamamen eleştiriden muaf bir dille icra ettiği halde üstelik- Özel Yetkili Mahkemelerin hükûmetin iradesini aşan bir Cemaat örgütlenmesi haline

---

eski başkanı Eminağaoğlu'nun ayağını kaydırıp yerine Emine Ülker Tarhan'ın getirilmesi için yüzlerce naylon üye kaydı yapmak bu gurubun "dahiyane" fikri olduğuna göre birinci ihtimal daha güçlü görünüyor. Tabii ikinci ihtimal de birincisi gerçek olsun olmasın hiçbir halde yadsınmamalı. Ömer Faruk Eminağaoğlu ve İlhan Cihaner'i attığınızda yeni yargı iktidarı için YARSAV bir sorun olmaktan çıkar. *[23.02.2013'den ilave bir not: YARSAV'ın 03.11.2012'deki son genel kurul toplantısı neticesinde YARSAV yönetim kurulunun -en temkinli söyleyişle- Cemaat'e sorun yaratmayacak hale geldiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. F.Ö.]*

Bugün -bırakın hakim-savcıyı- adliyeye alınacak bir odacı bile Cemaaten referans aradığı halde ve son Yargıtay seçimlerinde olduğu gibi Cemaatin desteklediği söylenen (Bkz Vatan Gazetesi) adayın açık ara birinci, AKP'nin destek verdiği söylenen (Bkz aynı gazete) adayın ise %10 oy olarak sonuncu olduğu bir ahvalde ("Hani Yargıyı AKP ele geçirmişti!?), yargıdaki ve özel olarak Yargıtay'daki durumu en iyi bilmesi gerekenlerden biri olan Emine Ülker Tarhan'ın yargıdaki Cemaat varlığının bu boyutuna ilişkin ciddiye alınabilir tek bir lafını duymadık. Aksine CHP'nin ve kamuoyunun dikkatini başka yere yönlendirmekle tüketiyor tüm enerjisini. (Acaba Tarhan "Cemaate olan diyet borcunu mu ödüyor?" -ya da hiç bilmediğimiz bir başka sebep mi var?- diye merak ediyor insan).

Tüm bu hadiselerdeki karanlık noktalar insanı şizofreninin kucağına itebilir. Zira, son zamanların yaygın usulü olan bu üslup, Kafkaesk bir ortam yarattı. Böyle devam ederse, hiçbir "sabit noktası, gerçeklik algısı ve güven duygusu kalmayan" toplum da hızla şizofreniye sürüklenecek gibi duruyor.

4 Cemaat-AKP çekişmesinin kamuoyuna yansıyan ilk büyük tezahürü olan Şike meselesinde olduğu gibi, Ahmet Altan'ın açıkça Cemaat lehinde topa girdiği yerler hariç, özellikle de insan hakları ve Kürt meselesi bağlamında Erdoğan'a yönelttiği eleştirilere (üslubu ayrı bir mevzu) hak vermemek mümkün değil. Ancak Altan'ın temel aldığı hareket noktası hatalı. Zira, "Devlet" değişmiş, AKP artık Statükonun ortağı (diğeri Gülen Cemaatidir, ancak polis ve yargıdaki hakimiyeti nedeniyle büyük ortak bile sayılabilir) haline gelmiştir. Ve en önemlisi AKP, mevcut durumun oluşmasının siyasi iktidar olarak baş sorumlusudur.

geldiğini farkında olmadan itiraf ederek bir adımcık yaklaştığı hakikatten, ayılır ayılmaz; affedin abi, kaş yapayım derken göz çıkarmışım-hem de lobuyla... Estağfurullah abi, ne haddime; sizin özel yetkili mahkemelerle ne ilginiz olabilir abi!?... Ayağınızın altını öpeyim, Sırat köprüsünde sırtımda taşıyayım abi... demesi ise bu dönemin, utanması olanların yüzünü kızartacak hadiselerinden biri olarak tarihe geçti.[5]

İnsan bu "haksızlık hassasiyeti"ni görünce duygulanıyor ama, Baransu'ya getirilen bitli bohçalardan sızanlar ile adeta Nazi döneminin ihbarcı gazetecilerini andıran ve tüm enerjisini kutsal bir metin saydığı iddianamelerdeki çatlakları sıvamaya harcayan -ve bir kez olsun, yargılamalara karşı ünlü "şüpheciliği" devreye girmeyen- Alper Görmüş gibiler yüzünden, binlerce asker ve sivilin kendileri ve ailelerinin yaşadığı mağduriyetlere karşı esirgenen ilgi ve duyarlılığı "askeri vesayete" karşı verilen demokratik mücadelenin teferruatı saymak da zor geliyor...

Sözün özü; gerektiğinde iktidara "hop dedik!" diyebilen yiğidimiz, Ahmet abimiz, deliyse de, zırdeli değil gördüğünüz gibi.

Yeni -Derin- İktidara Karşı Tuhaf Sessizlik

Entelektüellerin yeni iktidarın, özellikle de kuytuda yeşeren

5 25 Mart 2012 tarihli Radikal 2'de yayımlanan "Sermayeden Yargıya Babacan Ayar" başlıklı yazımızda; "Yargı yönetimi Kemalistlerin elinden alınmıştı ama iddia edildiği gibi millete teslim edilmemiş, aksine eskiye oranla çok daha dar bir tabana ve temsile sahip bir grubun eline geçmişti. Bu yapı -artık entelektüellerin bile "iki tek atınca" (Ahmet Altan'ın 17 Mart'taki haline düşmemek için kadeh sayısına dikkat!) dillendirebildiği üzere- "Cemaat" idi." demiştik ... Ancak, sakalımız olmadığından Ergün Babahan -kadeh sayısına dikkat edilmesi gerektiği yönündeki- uyarımızı ciddiye almamış olmalı ki, bu dönemin en utanç verici performanslarından birini sergileyerek tarihin çöplüğüne yuvarlandı.
Kimsenin düştüğü komik hallerle eğlenmek gibi bir niyetimiz yok. Bu hadi-seye dikkat çekişimin sebebi; ülkenin önde gelen gazeteci, köşe yazarı ve kanaat önderlerinin "içi başka sözü başka" halleri açısından öğretici bir örnek olması nedeniyledir. Geçenlerde bir konferansta dinlediğim bir profesör-yazar da akşam yemekte, konferanstaki sunumunda söylediklerinin tam tersini söylüyordu. Kısaca Babahan'ın tavrının entelektüeller arasında çok yaygın bir davranış biçimi olduğunu düşünüyorum.

bileşenine karşı geliştirdikleri sükût akıl alır gibi değildi. Oysa iktidar bileşenlerinden apolitik ve gayrimeşru olanı, sütre gerisinde, sonsuz bir şehvet ve ihtirasla ilmek ilmek devlet iktidarını yeni baştan dokuyordu. Mızrağın çuvalı deldiği MİT krizi sonrası ise görmezden gelemeyecekleri "Cemaat" varlığını son bir kez daha ilgisiz tipteki kişilikler üzerinden bulanıklaştırmayı, ama daha çok "aklamayı" denediler: "Canım her beğenmediklerine Cemaatçi diyorlar-Ahmet Altan'a bile, Yuh artık!.. ciddiye almamak lazım bu türden lafları.. kaldı ki işlerinin gereğini yaptıktan sonra neden yanlış olsun ki bu insanların devlette örgütlenmeleri.. "[6]

O halde tüm bu boş, zamansız ve gereksiz münakaşaları ve Cemaat paranoyalarını bir kenara bırakıp, "pür dikkatimizle Kemalizm'e ve onun asıl taşıyıcısı orduya yönelmeliydik, zira 'düşman' -Kemalist- ordu idi." Değil mi ya!?

Ergenekon ölmemiş; sadece bayılmıştı zira. Ya yeniden ayağa kalkıp hepimizi ham yaparsa! Maazallah, görürdük o zaman Hanya'yı, Konya'yı...

"Ergenekon=Kemalist Derin Devlet!" mi?

Bir siyasal üslup ya da stratejiyi, pratisyenin ideolojisi ile eşitlemek, bakış açısının sahibini gülünç ve hatta acıklı hâllere de düşürüyordu. Etyen Mahçupyan'ın muhafazakâr kesimi eleştirinin dışında tuttuğu ama diğer kesimlere "ahlak masasının"

---

6 Hakkını yemeyelim; her geçen gün daha da büyüyen yeni -derin- iktidara karşı sergilenen tüm bu "gizlemeler-aklamalar-paklamalar" ve "bunlar iyi ama"lar içinde en acıklı olan, Hasan Cemal'in 16 Şubat 2012 tarihli *Milliyet*'teki performansı idi. Cemal, bir spor organizasyonu için gittiği gurbet ellerde, parktaki bankta sabahlamak yerine güzel bir otelde sıcacık yatakta uyumasını sağlayan gruba karşı hissettiklerini kağıda dökmüştü. O gün "minik Cemal"; okul önlüğüyle, başını Küçük Emrah gibi yana eğerek kendi yazdığı şiiri protokole arz ederken, dinleyenlerin göz yaşları içinde kalmaması işten bile değildi... O halde şunu da ekleyelim de tam olsun: "Yahu biz yıllarca 'bu' yazarları mı ciddiye almışız!?"

müdahalesini gerektiren laflarla saldırdığı ünlü "geçmişte Hrant Dink'e sahip çıkan dindar-muhafazakârların, ulusalcı- kemalist-solcular yüzünden Hrant'tan soğuduğu" tespitinde olduğu gibi.

Peki hâl böyle miydi, tamamen? Doğrudur, Dink'in bedeni ve ruhu, utanç verici bir araçsallığa kurban edilmişti. Ama bunun faili Mahçupyan'ın sandığı gibi solcular değildi sadece, muhafazakârlardı da. Cinayetin, -Hrant'ın kardeşi Orhan Dink'in de isabetle söylediği gibi- eskisi ve yenisiyle "devlet iktidarının" tam bir uyumuyla işlendiği çok açıktı. Tam bu nedenle her grup eylemi karşı tarafa yıkmaya çalıştı ve kısmen başardı da. Bu çaba daha derinlerde istihbarat savaşı olarak sürüyordu ve nitekim Nedim Şener'in tutuklanması da bu istihbarat savaşının bir parçasıydı.[7] Yeni iktidar elindeki yargı gücünü devreye sokup, karşıdan birini bu şekilde püskürtmüştü. Ama tabii, "Hrant'ın gerçek dostları" Mahçupyan ve Sevan Nişanyan'a göre Nedim Şener, Hrant'ın cesedinden nemalanıyordu. Savaşın diğer, üstelik iktidarı elinde tutan tarafı ise gündemlerine hiç girmedi.

Esasen, sadece bu son parağrafta bahsedilen oluşum ve seyir (yanlışsa biri "yanlış!" desin lütfen) bile, "Ergenekon=Kemalist derin devlet" analizinin aculluğunu gösteriyordu. Elbette görmek isteyene.

Ezcümle; Hrant'ın cenazesinde saf tutan muhafazakârların, sonradan solculardan huylanıp kaçması değildi söz konusu olan; iktidarın kimliğine göre pozisyon alış vardı: Eski -Kemalist- iktidara karşı muhafazakârlar, yeni AKP/Cemaat iktidarına ise karşı taraf itiraz ediyordu-Hrant'ın cesedi üzerinden...

Yine, Sevan Nişanyan 05.02.2012 tarihinde Ülke Tv'de Özlem Albayrak'la yaptığı evlere şenlik röportajında -o bildik

7 Ahmet Şık'ın "seçilmesinin" ikincil nedeni Cemaat aleyhine görülen çalışmaları olsa da, tutuklanmasının asıl sebebi Nedim Şener operasyonunda hedefin Şener olduğunu saklamak içindi. (Türk yargısının klasik ve sıradan bir "yargısal Vandalizmi" ile karşı karşıya değilsek tabii.)

hudutsuz özgüveniyle-; "Özlem Hanım; bu ülkenin asıl ve gerçek sorunu, 'Müdürüm ve Albayım'la ifade edilebilecek Kemalist-ittihatçı bürokratik gelenektir" derken aklıma birkaç gün önce, Diyarbakır'da bir albayın öğretmen karısının istirahat raporunu, sırıtarak elinin tersiyle itip; "bizde GATA'nın raporu geçmez hocanım!" diyen milli eğitimdeki şef ile, annesine türban taktırıp Adalet Bakanlığı koridorlarında "torpil" arayan ve Alevi olduğu anlaşılınca oracıkta alay edilen genç hakim geldi de acı acı gülümsedim.

Nişanyan bu programın linkini facebook'ta paylaştığı zaman, takipçilerinden biri; "Daha birkaç gün önce, bir adam (Hükümetin değil ha) 'AKP'nin danışmanıyım' diyerek tüm bir Ege bölgesini eskort eşliğinde dolaştı da en son yakayı ele verince, eskortu sağlayanlara değil adama soruşturma açıldı.. siz daha ne Kemalist bürokratik iktidardan bahsediyorsunuz!?" demişti ama, Nişanyan'ın bağnaz müritleri olan "Genç Siviller"in; "çok yaşa sen yüce Sevan!" çığlıkları arasında kayboldu gitti o mâkul ses.

Mahçupyan ve Nişanyan gibi aşağı yukarı tüm bir *Taraf*'ın yazar kadrosu ve diğer ünlü-ünsüz "sivil ve demokrat" kalemler toplumda "anti-Kemalist" cepheyi bozmama çağrısının ve -yerseniz- AKP/Cemaat koalisyonunun yeni iktidar ve yeni statüko olduğu gerçeğini, olmadı en azından Cemaat varlığını gizlemeye çalışmanın bir karşılığı olmadığını anladıkları an, devlet iktidarının yeni sahibi olan Gülen Cemaatini "modern, kentli, entelektüel, ılımlı ve reformist neo-islamın taşıyıcısı" olduğu gerekçesiyle bağrımıza basmamızı istediler. (Belli ki ciddi bir kriz halinde ilk "satılacak" olan AKP idi.) Senelerdir, "modernist, toplum mühendisçi, tek-tipçi" gibi sıfatlarla olumsuzladıkları Kemalizm'in, "yeşil versiyonu" vardı karşımızda ama rahat olmalıydık; zira "bunlar iyi" idi. Yıllarca Kemalizm eleştirisinde kullanılan "materyaller" bu kez olumlu

işlev görmeye başlamıştı, ama problem yoktu. Zira sorun, bizzat modern iktidar olgusu ve işleyişi değil Kemalistlerdi bildiğiniz gibi...

Artık Problem Evetçiler ve Yetmez Ama Evetçiler

Sorun Kemalizm ve ordusu olduğuna göre çare de anti-Kemalist bir "sivil" iktidardı tabiatıyla. (Haki üniforma giymeyen ancak tüm o ürkütücü ağırlığı ile 'Devlet'in ta kendisi demek olan Mahkemeler, Bakanlıklar, apoletsiz bürokrasi ve hele de polis, sivil sayılıyordu, "güzel ve ucube ülkemde".)

Bu dakikadan sonra, eski iktidar zamanında "düşman" toplumsal-siyasal kesimlere sallanan "Cumhuriyet ve Laiklik "bayrağı; "Sivillik, demokrasi ve Milli irade" flamaları ile yer değiştirdi. Her ikisinin arasındaki sığlık, içeriksizlik ve gayri ahlaki araçsallık benzerliğini görmek için bir miktar "sivil ve demokrat" kimliği terk etmek gerekiyordu.

Bu yapılabilseydi, eski iktidar ile yenisinin siyasal üslup, refleks, tavır ve uygulamaları arasındaki tıpkısının aynısı olan benzerliği fark etmek mümkündü. İktidar değişimi ile birlikte tüm pozisyonlar yer değiştirmişti çünkü.

Artık -hakikaten derdi olan için- demokrasi ve adalet mücadelesinde asıl ve güncel tehlike "Hayır"cılar değil, -özellikle Yetmez şerhli olan- "Evet"çiler haline gelmişti. Bugünün problemi, *Hürriyet, Cumhuriyet, Sözcü* değil; *Taraf, Zaman, Bugün* ve *Akit*'ti... Ertuğrul Özkök, Emin Çölaşan, Metehan Demir'den gelmiyordu "Gücün sesi", Hüseyin Gülerce, Ekrem Dumanlı, Emre Uslu, Yıldıray Oğur'dan geliyordu artık.. Fetvalarından ürkülmesi gerekenler ise Vural Savaş, Yekta Güngör Özden, Sabih Kanadoğlu değil, Gültekin Avcı, Reşat Petek, Ahmet Gündel idi. Kemalist dernekler, Atatürkçü gençlik grupları değildi artık sorun;

"Genç Siviller" ve "Adalet Platformu" vs. idi...

Tüm bunları göremediler, onun yerine tüm dikkatlerini -artık piyasa haline geldiği anlaşılan- "darbe karşıtlığında" yoğunlaştırdılar.

Peki bu yaklaşım ne kadar doğru? Darbeyi askerin sivil alana bir müdahalesi olarak kabul eder isek -"dükkanlarını" kaybetme korkusu dışındaki- korku ve reflekslerine bir parça hak vermek mümkün belki. Peki öyle mi gerçekten de? Ya da şöyle soralım; "askeri vesayet" mümkün müdür? Asker bir siyasal karar üreticisi ve icracısı olabilir mi? Kısaca "darbe" bir askeri faaliyet midir? Başka deyişle militarizm eleştirisinden soyutlanmış bir asker karşıtlığı neye yarar?...

Bir de şöyle soralım; "Demokratların", kendilerini inkar ederek, gülünç durumlara düşme pahasına delicesine savaştıkları düşman bir "gölge" olmasın sakın...

Lord Varys'ten Darbecilik Dersleri

Game of Thrones'da (2. sezon 3. bölüm) Lord Varys; şöyle soruyordu, Kral Yaveri Tyrion Lannister'a: "Bir odada bir kral, bir tüccar, bir rahip ve bir şövalye olduğunu düşünün. Hepsi de diğerlerini yok etmek istiyor. Kim kazanır?" ["Elbette silahı olan, yani şövalye" cevabı üzerine] "Hayır Lordum.. Şövalyeye en çok ödeme yapan kazanır..."

Türkiye'deki liberal/muhafazakâr/demokratların bir türlü anlamayı başaramadığı, ancak orta halli bir hukuk ve demokrasi bilincinin olduğu her ülkede sıradan insanların dahi sahip olduğu bu bilgi ve bilinci, Lord Varys tek bir varsayımsal kurguda pek güzel özetlemişti: Asker, siyasal karar mercii ve politika üreticisi değildir. O bir "vasıta"dır. O nedenle de askere açılan savaş, başka bir niyet barındırmıyorsa eğer, manasız ve faydasız bir

gölge boksu anlamına gelir yalnızca...

Bu yanlış algı ve kabul S. Huntington ve S. E. Finer gibi Amerikan sosyal bilimcilerin 1960'lı yıllardaki asker-sivil ilişkileri analizine dayanan çok sorunlu bir yaklaşımdan gelmektedir. Bu düşünürlere göre darbeler, sivil dinamiklere karşı askeri bir fiildir ve asker tarafından yapılır. Oysa, artık neredeyse sadece Türkiye'de cari olan bu naif analizin tersine darbeler, sivil siyaset ve kültüre karşı yürütülen bir araç değildir. Yani askerin diğerlerine karşı bir eylemi değil, diğerleri ile bir eylemi ve diğerleri adına bir eylemidir.

Darbe ve darbecilik ile sivillik ve demokrasi algılarındaki bu eksik ve sorunlu düşünsel standart ve bilinç, bu kesimleri ve entelektüellerini hem gülünç durumlara düşürdü, hem de entelektüel, politik, siyasal ve ahlaki açmaza soktu. Darbenin; ulusal-küresel sermaye ve etkin ve yaygın bir siyasal güç desteği ile ülke geneline hakim geniş bir meşruiyet algısından oluşan "darbe koalisyonu"nun, ülkedeki en güçlü ve örgütlü kurumsal yapıyı (misal Orduyu) iteklemesiyle gerçekleşen gayrimeşru bir iktidar kullanımı olduğunu anlayamadılar. 2002'den beri bu koalisyonun, özellikle de ulusal-küresel sermaye ve dış politik destek ayağının, asıl "kimin" arkasında olduğunu göremediler. "Darbe koalisyonu"nun ağır toplarının hükümetin arkasında olması, en azından karşısında olmaması nedeniyle de, o tarihten sonra hükümete karşı bir askeri darbe ihtimalinin "0" (yazıyla sıfır) olduğunu anlayamadılar. Aynı koalisyonun, başka bir zamanda -misal- polis ve yargı eliyle de hareket edebileceğini ise akıllarına bile getirmediler. Onun yerine masallardaki kötü kahramanların yerine koydukları "-Kemalist- Ordu ve asker" tasfiyesine her ne pahasına olursa olsun destek verdiler. Bu uğurda -Balyoz davası gibi- ilk aşamasından beri hukuki temelden yoksun bir davayı canhıraş savundular. Kemalist Ordunun sesinin kesilmesiyle ülkeye "Demokrasi geleceği"

zannıyla, "darbe hukuku"ndan medet umdular ve yüzlerce insanın hak, hukuk ve adalet çığlığına gözlerini ve kulaklarını kapadılar...

Ezcümle; önceki dönemde siyasal gücün sahibi asker değil, bir siyasal-toplumsal sınıftı ve bu güç ordu aparatı eliyle kullanılıyordu. Kemalizm ise bu güçlerin tabiri caizse "maskesi" ydi. Bugün siyasal güç el değiştirdi ve siyasal hakimiyet polis ve Özel Yetkili Mahkemeler aracılığıyla kullanılır oldu. Ne değişti?

Olumlu manada değişen hiçbir şey yok. Üstelik yeni iktidar, toplumsal çoğunluğa da sahip olması nedeniyle korkutuculuğu kat be kat artmış totaliter bir güç haline gelmiş durumda. Yeni dönem, Kemalist simgeler dolaşımda dururken bu kez kendi Kemalist mağdurlarını üretmeye başladı.

Tüm ürkütücü "sahtelik şüphesi" yanında, kendiliğinden son bulmuş ya da vazgeçilmiş olan bir sürecin nasıl ve hangi hukuksal teoriye göre "teşebbüs" sayıldığının anlaşılamaması nedeniyle hepten bir garip dava olan "Balyoz davası"nın ürettiği mağduriyetler 28 Şubat'takilerle yarışır hale geldi. -Acılarını küçümsemiyoruz ama- o dönemde ordudan atılanlar en azından "özgürdüler" ve büyük bir kısmı dindar holdinglerde iş bulabildiler. Bugünkülerin ise onurları, hayatları ve gelecekleri Silivri zindanlarında eriyor-hem de son derece zayıf hukuki mülahazalar ve gerçekliği şüpheli belgelere dayanılarak. Ve tabii onlarla birlikte aileleri de tükenişi yaşıyor gün be gün.

Derin devlet tasfiyesi yapıldığı iddiası ile başlatılmasına -ve bu satırların yazarı dahil milyonlarca insanı heyecanlandırmasına- rağmen, kısa sürede tek mağduru mevcut iktidar bileşenleri olan kıyıcı bir iktidar savaşı olduğu bugün iyice anlaşılan Ergenekon'dan, İnternet Andıcı ve Poyrazköy'e, oradan -iddialar sabit kabul edilse bile "suç"un ne olduğu anlaşılamayan-

OdaTV ve Devrimci Karargâha,[8] oradan da Şike, MİT ve KCK soruşturmalarına, son dönemin büyük davalarının, genel sorunları bir yana, detayda ve dışarıya yansımayan kısımlarında var olan trajediler Türk yargı geleneğini bilenler için tahmin edilmesi zor şeyler değil...[9]

Başkasının Acısına Kör

Toparlarsak; geçmişte yaşadığımız şiddet, bu ordunun, bu polisin, bu yargının ve daha genel olarak bu devletin Kemalist olmasından kaynaklı değildi. Kemalist oldukları için işkence etmiyorlardı. Kemalistler sadece bir geleneksel iktidar pratiğinin içine oturdukları için işkence ediyorlardı.

---

8 Bir kaç yıl önce tanıştığım yayla komşumuz Lütfiye teyze'nin geçen yaz söylediği selam üzerimde yüktü, iletiyorum: "12 Eylül'de Nejdet (Kılıç) gözaltındayken yiyecek bir şeyler götürdüğümde 'merak etme, ben oğlunun çorbasını içirdim' diye alay eden Hanefi Avcı, kitabının bir yerinde işkence ettiği insanları sayarken Nejdet'in de adını yazmış diye, yıllardır işinde gücünde yaşayan oğlumu alıp götürüp zindana attılar. Bu nasıl bir iştir hakim bey oğlum!"... (Not: Nejdet Kılıç 30.04.2012 tarihinde tahliye edildi.)

9 Tüm bu davalar vesilesiyle şunu da öğrendik ki, meğer bugünün "sivil ve demokratlarının" İstiklal mahkemesi, Sıkıyönetim Mahkemeleri ve DGM'lere (ve özelde Yassıada mahkemesine) yaptıkları şikayet; o mahkemelerin üslup ve işleyişine değil, "karşı tarafın" elinde olmasına imiş. Bugün istiklal mahkemeleri geleneğinin son halkası olan Özel Yetkili Mahkemelere duyulan büyük aşkı ve Yassıada'daki "tiyatronun" benzerlerinin sergilendiği davalardan esirgedikleri duyarlılığı, başka neyle izah edebiliriz ki?...

Diğer yandan, 12 Eylül referandumunda büyük bir şatafatla kabul edilen Anayasa değişikliği uyarınca Genelkurmay başkanı ve kuvvet komutanlarının "görevleriyle ilgili" suçlarından dolayı Yüce Divan'da yargılanacakları düzenlenmişken, sonradan yan çizip, -sanki herhangi bir "suçun" bir memurun "görevi" olmasına imkan varmış gibi (görev ise zaten suç olamaz, değil mi!?)- "canım askerin darbe yapmak diye bir görevi mi var ki bu suç görev suçu olsun!" gibi bir Zihni Sinir hukukçuluğu yaparak kendi koyduğu kurallara bile riayet etmeyen ve yine, hakim statüsüne sahip askeri yargıçların tüm hakimlik teminatları ile avukatların yasadan kaynaklı güvencelerini aynı ucube gerekçeyle yok sayıp doğrudan soruşturan ve tutuklayanlara şunu hatırlatalım:

"A Man For All Seasons" filminde Sir Thomas More, "kötülüğün yılmaz savaşçısı" Roper'e, -hukuksal güvenceyi yok etmenin, "yok edenler için" de nasıl bir tehlikeli gelecek demek olduğuna işaret etmek için- şöyle söylemişti (çeviri için ekşisözlük yazarı b612'ye teşekkürler): "Peki farz edelim ki bütün ağaçları kestin ve bu sefer Şeytan senin peşine düştü; tüm o ağaçları kestiğine, yani bütün yasaları yerle bir ettiğine göre, neyin arkasına saklanabilirdin Roper? (...) Farz edelim ki sen bu yasaları yerle bir ettin, o durumda esecek rüzgarlara karşı ayakta durabileceğine inanıyor musun? Evet, kanunlar karşısında Şeytan'ı bile aklarım; kendi güvenliğim için!"

İşte bu nedenle, bugün şu iki acil ve önemli dersi ezber etmemiz gerekiyor: Birincisi, başkalarının acılarına, yaralarına ve taleplerine açık bir dünya kurulmadığında inşa edilen her siyasal alan sadece bir taraf için bir "cennet" olabilir, ama dışarıdakiler için bir "dikta" olarak kalmaya devam edecektir. Ve ikincisi: bugünün adalet ve demokrasi arayışına bir dinamizm getirmeyen ve bugünün sorunlarında etkin kılınamayan her adli/siyasi çaba, sadece "geçmiş"e referansla yürütülen bir "rövanş"tan başka bir şey olmayacaktır.

Bugünde ve bugünün gündemlerinde adalet inşa etmeyen bir girişim, sadece düşmanını değil kendisini de bu "rövanş"ın konusu olmaktan kurtaramayacak ve devlet seçkinlerinin tarafları arasındaki 1960'larda başlayan husumetlerin 1970'lerde "üç bizden üç de sizden" şeklindeki siyasi öç naralarına dönüşmesi gibi, iktidarı eline geçirenin yine kendi infazının şartlarını hazırladığı çıkışsız bir sürece girecektir.

Şunu algılamayan bir demokrasi ve adalet mücadelesinin ne kadar eksik ve sorunlu olduğunu anlamak için çok mu geç kaldık: Adalet, geçmiş ve gelecekten çok bugünün bir sorunudur ve kendisini bugünün toplumsal ve siyasal sorunlarında eksik bırakan her düzen ve her iktidar, adaletsizlik üreten makinanın yeni işçisi olarak kalacaktır sadece.

Anti-Kemalizm bataklığından çıkamayan liberal-demokratlar ile hâlâ demokrasi ve adalet istek ve beklentisi olan toplumun tüm kesimlerine bir çağrı ile bitirelim: İttihat ve Terakki ile Hürriyet ve İtilaf Partisi taraflarının, hangisinin iktidar sırasını beklediği sorusuyla ilerleyen son 100 yıllık siyasal sürecin iyice bayatlamış "tercih"lerini aşmaktan başka çaremiz yok... Yani; "Amuderya ve Siriderya kıyılarında bir barbarın yerini ötekinin alması" (Voltaire) dışında konuşacak ve eyleyecek şeylerimiz de var. Yeter ki görmek isteyelim...

eXpress, Haziran/2012, Sayı: 129

SONSÖZ

Türkiye'de son yüz yıldır siyasal hayatta maruz bırakıldığımız despotizm, diktatörlük ve istibdad uygulamalarının sahipleri değişirken demokrasi, hukuk ve adalete dair umut ve beklentinin muhatapları da sürekli farklılaşıyor. Biz her dönem yeni baştan başlıyoruz ve garip bir biçimde her şey değişirken hiçbir şey değişmiyor. Şöyle kabaca bir göz gezdirelim: 23-24 Temmuz 1908 Devrimi sonrası Padişah Abdülhamit'i "istibdad"dan sorumlu tutarak deviren ve hürriyet sözü veren İttihat ve Terakki Fırkası, daha birkaç yıl bile geçmeden içinden üç farklı parti çıkarıyor ve "yeni istibdad"ın sorumlusu olarak suçlanmaya başlanıyor. 1923'ten sonra Saltanatı yıkıp "tebaayı özgür yurttaşlara dönüştüren" Cumhuriyet Halk Fırkası ise 1960'ların sonuna kadar içinden üç farklı ve kalıcı parti çıkartarak geçmiş

"diktatörlük"ün sorumlusu olarak çağrılmaya başlanıyor.

Bugüne uzanan siyasal süreci biraz daha ince kesitleriyle özetlemek gerekirse; Cumhuriyetin onuncu yılından itibaren dindar-sağ, mütevazi bir siyasal hayat düzeyinde kalmayı yeğlerken sol ve sosyalist solun önemli bir kısmı CHP'yi ilerleme ve demokrasinin öncüsü olarak selamlamayı tercih ediyor. Buna karşılık 1945 sonrası ise hem muhafazakar sağ hem de sol DP'yi destekleyerek CHP'yi diktatörlükle suçluyorlar. 1950'lerin sonlarına doğru dindar-sağın DP'den beklentisi azalırken sol DP'nin "diktatörlüğü"nün hışmına uğruyor. Sadece onlar da değil CHP de "Tahkikat Komisyonları"nın yarattığı "diktatörlük" tehdidi altında kalıyor. 1960'lar boyunca ise Kemalizm ile solun ve Milliyetçiler ile dindar-muhafazakarların çeşitli derecelerdeki ittifaklarını tecrübe ediyoruz. 1990'lardan itibaren bu ittifaklar ciddi ölçüde sorgulanmaya başlanıyor ve 2000'lerle beraber AKP solun belirli kesimleri tarafından "diktacı" ordu ve ulusalcılara karşı destekleniyor. Sol ile dindarlık halleri arasındaki ilişki bu dönemle beraber yenilenirken bu kez milliyetçiler ile ulusalcıların ilişkisi güçleniyor. 2010'dan sonra ise bu kez AKP'nin "diktatörlük" heveslerinden somut şikayetler başlıyor. Böylece, bu süreler boyunca siyaset ve iktidara yönelik tavır alış biçimlerimiz belirli aralıklarla değişirken devlet analizimiz- devletin kim ve ne olduğuna dair algımız- ve siyasal ittifak eğilimlerimiz de buna bağlı olarak farklılaşıyor.

Türkiye'de "iktidar" ve "muhalefet"in veya geleneksel sol-sağ partilerin herhangi özgün ve bağlayıcı bir siyasal ve toplumsal geleneğe dayanmadan tamamen devletin içinde temerküz eden bu şekildeki yer değiştirmeleri hakikaten ilginçtir. Her dönemde kurulan "demokrasi cepheleri" ve "diktatörlük blokları" birbirlerine devrederek sürekli tersine dönüşüyor. Siyaset ve siyasal alan o kadar dar temellerde inşa ediliyor ki bu yüz yıllık çekişme ve itişmeleri âdeta Osmanlıdaki Saray hiziplerinin halen

varlıklarını koruduğuna delalet olarak göstermek mümkün: Her şeyin bu kadar küçük ve dar bir alanda yürütülmesini ve aynı zamanda bu kadar yıkıcı biçimlerde tezahür etmesini de buna bağlayabiliriz. Kendi fırkaları ile hızla yükselen ve hızla düşen bir memur hizipleri dünyası toplum ve siyasetin çok küçük bir bölümüne dokunup geri kendi devlet alanına çekiliyorlar. Memuriyetten ibaret bir siyaset yürütülüyor. Her devlet hizbi bir diğerine devrediyor. Tabii ki Osmanlı'da olduğu gibi bütün bu hizipleri birbirine bağlayan çok esaslı bir bağ ve birbirine yakınlaştıran çok esaslı bir mekan var: Devlet ve memuriyet. Bunun somut anlamı ise bir dönem "saray bürokrasisi" bir başka dönem ise "Ankara bürokrasisi" oluveriyor... Bütün o ekonomik güçler ve çıkarlar, toplumun geniş kesimlerine reva görülen toplumsal hiyerarşi ve eşitsizlikleri devletin içindeki dar siyasal blokların oyunları içinde sürdürmeyi tercih ediyor.

Yukarıdaki yüz yıllık süreç daha ayrıntılı ve somut olarak anlatılabilir şüphesiz. Anlatılmalıdır. Nitekim, kitabımız bir yönüyle bu ayrıntılara dikkat göstermeye çağırmaktadır. Fakat asıl olarak son yüz yıllık demokrasi ve adalet arayışlarımızın birbirinden farklı "müstebid"lerinin, "despotları"nın ve "diktatörleri"nin hiçbir şeyi değiştirmeden nasıl olup da aynı oyunu oynayabildiklerini, oynamayı sürdürdüklerini anlamak çabasının ürünüdür. Son yüzyıllık politik çekişmelerin içerik ve biçimlerine yakından dikkat gösterildiğinde, geleneksel siyasal partilerin saray hiziplerinden mürekkep yapılar olduğunu söylemek mümkündür ve AKP de bundan münezzeh değildir. Bu geleneğin aktörleri, tıpkı Osmanlı saray hizip ve fırkalarında olduğu üzere siyasete iktidar ve devlete taşınma hazırlıkları olarak bakıyorlar ve "kadrolaşma" ise bu siyasetin temel uğraklarından birisi oluyor. Türkiye'de siyasetin kadrolaşma ile sıkı ilgisi de buradan geliyor.

Siyasal taraflar siyaset ve toplumsal alandaki yer ve

geleneklerinden çok devlet içindeki çatışmanın neresinde oldukları ile belirginleşiyorlar. 1940'lardan sonra birbirlerine muhalefet eden iki Milli Eğitim Bakanı; Reşat Şemsettin Sirer ile Hasan Ali Yücel'in sırf bu hizip mücadelesinin bir sonucu olarak birbirlerini "faşist" ve "komünist" olarak çağırmaya başlamalarını bu geleneksel çatışmanın öğretici bir tezahürü olarak görebiliriz. Gerçekte her iki grup da saray hizip ve fırkalarının Cumhuriyete taşınan organik kavgalarının bir sonucu olarak ortaya çıkıyorlardı ve eylem ve konumlarının "faşizm" ve "komünizm" ile bir alakaları da bulunmuyordu. Buradan şu sonucu çıkarmakta gecikmemeliyiz: Faşist, komünist, yobaz, laik, Kemalist, dindar vs. gibi konumlar toplumsal ve siyasal var oluş biçimlerinin ürettiği yaratıcı konumlar olmaktan çok memur hizipleri siyasetinin örgütsel ve taktik araçları olarak tezahür etmektedir.

AKP'ye gelince: AKP, diğer partiler gibi, toplum ve siyasetin beklentilerinden yola çıkıp devlete intikal etmiş bir yeni fırka görünümündedir. Nitekim bugünün iktidar siyasetinin gelip dayandığı en son noktanın yine devlet mekanındaki "memur hizipleri" arasında yürüyor olması da bunu ispatlıyor görünmektedir. Geldiğimiz noktada, bir kez daha iki farklı iktidar hizbinin belirlediği bir politik sürecin içerisine girmiş bulunuyoruz. Başbakan Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından temsil edilen bu yeni iktidar hizipleri süreci bize geleneksel "devlet aklı"nın toplum ve siyaset içindeki yeni tezahürlerini verecektir. Erdoğan ile Gül arasındaki politik çatışmanın hala devlet ve kurumlar nezdinde ilerliyor olması da bizlere çok şey anlatmaktadır.

Ve son olarak bir şeyi daha anlamaya çağrıydı bu kitap: Türkiye'nin entelektüellerinin, geçmişte ve bugün, nasıl olup da bu kadar sığ bir düşünsel konuma razı olduklarını, kendi sosyal, kültürel ve düşünsel direnç alanlarını yaratmak yerine neden

hızla devlete intikal etmeye çalıştıklarını anlamak istemiştik. Değerlendirmelerimizin sonucunda gördük ki devletin dar koridorlarında sıkışan ve memurlaşan sadece siyasi fırkalar değil aynı zamanda aydın ve entelektüellerin ta kendileridir. Bunun neticesinde "Dindar", "milliyetçi" ve "Cumhuriyetçi" vb. gibi kesimlerin sahici bir siyaset ve bir politik hakikat alanına nasıl taşınacakları sorusunun sorulmasını bekliyoruz bir kez daha. Kuşkusuz, bu sorun Türkiye'nin saray dışı bir kamu alanını keşfetmeye başladığı 17. yüzyıl Osmanlı'sından bu yana en önemli sorundur. O dönemden bu yana hala "Saray" veya "Ankara" toplumsal ve siyasal alanın kendi etkisinden çıkmaması için müdahalelerini sürdürüyor. Bu meseleyi-Türkiye'de devlet ve iktidar analizini- sadece ordu ve asker ile sınırlı tutmak liberal ve "demokrat"ların önemli teorik hatalarından birisiydi ve geldiğimiz aşamada bunun ne kadar kısıtlı bir yaklaşıma sahip olmak anlamına geldiğini fark etmiş olmalılar.

Bizler ise hala "uzun ince bir yoldayız" ve bir kez daha sahici bir kamu alanı ve sahici bir siyasetin yollarını aramak zorundayız. Kuşkusuz bunu soyut tanımlarla değil mevcut siyasal güçlerle birlikte yapmak gerektiğini, o siyasal güçlerin toplumsal ve siyasal derinleşme dinamiklerine özellikle dikkat göstermek gerektiğini de son söz olarak bir kenara kaydetmeliyiz...